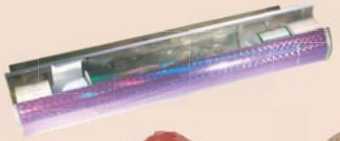

ถอดรหัสไทย

DECODING THAINESS

ถอดรหัสไทย

DECODING THAINESS

สารจากผู้อำนวยการ สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ (มิวเซียมสยาม)

“มิวเซียมสยาม” เป็นต้นแบบพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้ ภายใต้การดูแลของสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ โดยสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้ตามแนวคิด **“Discovery Museum”** เริ่มเปิดให้บริการเมื่อปี ๒๕๕๑ เป็นต้นมา เพื่อเป็นพิพิธภัณฑ์แนวใหม่ในยุคแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต มุ่งหวังสร้างประสบการณ์ในการชมพิพิธภัณฑ์ เพื่อจุดประกายความอยากรู้สู่การค้นพบความคิดใหม่ๆ ด้วยตนเองตลอดเวลา อันเป็นการเรียนรู้อย่างไม่รู้จบ และยังทำหน้าที่สนับสนุน ร่วมมือกับเครือข่ายพิพิธภัณฑ์อื่นๆ ทั่วประเทศ เพื่อร่วมสร้างมาตรฐานกระบวนการเรียนรู้และการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

ในฐานะเป็นต้นแบบพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้ **“มิวเซียมสยาม”** ได้สร้างสรรค์นิทรรศการที่เน้นการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนิทรรศการกับผู้ชม นอกจากนี้ ยังเน้นการจัดกิจกรรมและนิทรรศการชั่วคราวที่หลากหลาย เชื่อมโยงสู่การเรียนรู้อย่างรื่นรมย์ให้กับเยาวชนและประชาชนทั่วไป นิทรรศการ **“เรียงความประเทศไทย”** เป็นชุดนิทรรศการถาวรชุดที่หนึ่ง จัดแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ตั้งแต่สมัยสุวรรณภูมิ สู่ยุคทองของสยามประเทศ จนมาเป็นประเทศไทยในปัจจุบัน โดยจัดแสดงมาเป็นระยะเวลากว่า ๘ ปี ปัจจุบันนิทรรศการชุด “เรียงความประเทศไทย” ได้นำไปจัดทำเป็นนิทรรศการเคลื่อนที่ เพื่อกระจายโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ไปยังกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะกลุ่มเด็กเยาวชนในทุกภูมิภาคทั่วประเทศไทย

กว่าหนึ่งปีครึ่ง ในการรวบรวม ถอดบทเรียน และสังเคราะห์เนื้อหา โดยคณาจารย์ นักวิชาการแขนงต่างๆ สกัดเป็นองค์ความรู้ในมุมมองที่มีฐานรากมาจากองค์ความรู้เดิม เพื่อนำมาจัดทำเป็นนิทรรศการชุดที่สอง นิทรรศการ **“ถอดรหัสไทย”** เป็นนิทรรศการที่ต่อยอดองค์ความรู้มาจากนิทรรศการชุดเดิม ผูกโยงเรื่องราวในอดีตเข้ากับวิถีชีวิตในปัจจุบัน ปรับปรุงเนื้อหาให้มีความร่วมสมัย และยังเป็นนิทรรศการกึ่งถาวรที่สามารถปรับให้ทันยุคสมัย ทันเรื่องราว เหตุการณ์ หรือสถานการณ์ปัจจุบันได้ ประกอบด้วยห้องจัดแสดง ๑๔ ห้อง โดยนำเสนอบอกเล่าเรื่องราวที่จะกระตุกต่อมความคิด สะท้อนความเป็นไทยในแง่มุมต่างๆ ให้กับผู้ชม

ในนามของสถาบันฯ ผมขอขอบคุณ คุณปรามินทร์ เครือทอง ภัณฑารักษ์หลักในการพัฒนาเนื้อหาองค์ความรู้ของนิทรรศการชุดนี้ และที่ปรึกษาสถาบันฯ คุณจิระนันท์ พิตรปรีชา, รศ. ดร. ศานติ ภักดีคำ รวมทั้งคณะทำงานของมิวเซียมสยามตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ร่วมกัน รวบรวม เรียบเรียง พัฒนาเนื้อหานิทรรศการที่ทรงคุณค่าแก่การศึกษาต่อยอดสถาบันฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า นิทรรศการชุดนี้จะสามารถทำให้ผู้เข้าชมได้เรียนรู้ถึงที่มา เหตุผล ตลอดจนกระบวนการพัฒนาจากฐานรากของแนวคิด จนเกิดเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของความเป็นไทยและความเป็นชาติไทยอันน่าภูมิใจของเรา

นายราเมศ พรหมเย็น
รองผู้อำนวยการสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้
และผู้อำนวยการสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ

สารบัญ
CONTENTS

002–009

สารจาก
ผู้อำนวยการ
สถาบันพิพิธภัณฑ์
การเรียนรู้แห่งชาติ
(มิวเซียมสยาม)

ไทยแถลง
INTRODUCTION

ผังนิทรรศการ
FLOOR PLANS

010

๑
ไทยรึเปล่า?
IS THIS THAI?

018

๒
ไทยแปลไทย
DEFINING “THAINESS”

018

๓
ไทยตั้งแต่เกิด
BIRTH OF THAINESS

070

๔
ไทยสถาบัน
THAILAND’S THREE PILLARS

076

๕
ไทยอลังการ
MAGNIFICENTLY THAI

084

๖
ไทยแค่ไหน
DEGREES OF THAINESS

090

๗
ไทย ONLY
ONLY IN THAILAND

102

๘
ไทย INTER
INTERNATIONAL THAI

110

๙
ไทยวิทยา
LESSONS IN THAI

118

๑๐
ไทยชิม
TASTE OF THAI

126

๑๑
ไทยดีโคตร
THAINESS, BORROWED

132

๑๒
ไทยเชื่อ
THAI BELIEFS

146

๑๓
ไทยประเพณี
THAI TRADITIONS

152

๑๔
ไทยแชะ
THAI STUDIO

ไทยแถลง

“ความเปลี่ยนแปลง”

นี่คือสิ่งที่ทำให้ความเป็นไทยหาความหมายที่ชัดเจนไม่ได้ เราอาจจะเห็นวัด วัง ของเก่า เป็นไทย แต่ในขณะเดียวกันของใหม่ๆ ใส่ลายกนก สวมชฎา ห่อใบตอง ก็ยังกลายเป็นไทยได้ นี่คือความสับสนอลหม่านในการมองความเป็นไทย

เรา “คอมเม้นท์” เรื่องนี้กันหลายต่อหลายครั้งจากปรากฏการณ์ต่างๆ ทั้งที่ยังไม่แน่ใจว่ามันคืออะไรกันแน่ และที่สำคัญ การหาคำตอบเรื่องความเป็นไทยจากแหล่งความรู้ต่างๆ ทั้งงานวิชาการ งานวิจัย หรือแม้แต่กูเกิล ก็แทบจะไม่ปรากฏคำตอบเรื่องนี้ ทั้งๆ ที่ถูกพูดถึงกันอยู่ทุกวี่วัน

บางครั้งความเป็นไทยเองก็ถูกแบ่งชั้น ถูกกีดกัน และมีเจ้าของ ทำให้ความเป็นไทยซึ่งมีความหลากหลายเกินกว่าจะมีคำตอบตายตัว กลายเป็นตัวปัญหาเรื่อง “ไทยกว่า” และ “ไม่ไทย” เกิดขึ้น

“ถอดรหัสไทย”

นิทรรศการชุดที่ ๒ ของมิวเซียมสยาม เกิดขึ้นมาท่ามกลางความขับข้อน สับสน และคลุมเครือ ของความเป็นไทยนี่เอง

ความเป็นไทยมีความเปลี่ยนแปลงเป็นช่วงเวลาใหญ่ๆ อยู่ ๕ ยุคสำคัญ คือ **ยุคแรก** ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๔ จนถึงยุคการเปลี่ยนแปลงการปกครอง นี่เป็นยุคของการเริ่มต้นสร้างความเป็นไทย โดยมี ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เป็นศูนย์กลาง **ยุคต่อมา** เป็นยุคหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง จนถึงยุค ๒๕๐๐ ความเป็นไทยมีรูปแบบ “รัฐนิยม” เป็นธงนำ มีชาติ ศาสนา และรัฐธรรมนูญ เป็นแกนกลาง จนถึง **ยุค ๒๕๐๐** จึงเป็นยุคของ ชาติ ศาสนา และการฟื้นฟูสถาบันพระมหากษัตริย์ ให้เป็นหลักของความเป็นไทย ต่อมาจึงถึง**ยุคโลกาภิวัตน์** ๒๕๓๐ และ**ยุคพอเพียง** ๒๕๔๐ เป็นยุคที่ “ชนชั้นกลาง” ได้นำความเป็นไทยออกนอกกรอบจารีตเดิมๆ แต่ ๓ สถาบันหลักยังคงเป็นเสาหลักอยู่ สุดท้ายคือ**ยุคปลายรัชกาลที่ ๙** จนถึงปัจจุบัน รูปแบบความเป็นไทยไม่แตกต่างจากยุคก่อนหน้านี้ แต่อาจมีการรณรงค์เรื่องความเป็นไทยขึ้นตามเหตุการณ์สำคัญต่างๆ

นิทรรศการชุด “ถอดรหัสไทย” ประกอบด้วยห้องจัดแสดง ๑๔ ห้อง ครอบคลุมเนื้อหาทุกยุค โดยแต่ละห้องมีเนื้อเรื่องแยกเป็นอิสระ มีลักษณะเฉพาะตัว แต่ทั้งหมดผูกโยงเป็นเนื้อเดียวกัน ด้วยแนวความคิดหลักคือการถอดรหัสความเป็นไทย

มิวเซียมสยาม อาจจะไม่ใช่ผู้ให้คำตอบที่ดีที่สุดว่า “ความเป็นไทย คืออะไร?” แต่เรารวบรวม เรียบเรียง และถอดรหัสความเป็นไทย ไว้อย่างเพียงพอที่จะทำให้ผู้ชมเกิดแนวคิด และแรงบันดาลใจ ที่จะค้นพบคำตอบนี้ไปกับเรา

แน่นอน คำตอบที่ดีที่สุด ย่อมมาจากการเรียนรู้ มุมมอง และการถอดรหัสของผู้ชมเอง ซึ่งนี่คือเป้าหมายหลักของเราในฐานะพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้

มิวเซียมสยาม

INTRODUCTION

“Change”

Changes make it difficult to clearly define Thainess. We may regard old temples and palaces as Thai, but meanwhile, new products with traditional Thai motifs, such as a traditional theatrical headpiece or banana leaves, can also be seen as Thai. This is the confusion underlying Thainess.

We have commented on the ambiguity of Thainess on many occasions. More importantly, the quest to define Thainess through research, academic papers, and even Google searchs yields no clear results, even though it is a topic we discuss every day.

Sometimes Thainess is divided, discriminatory, and exclusive, so it is difficult to say what Thainess is, or determine what’s Thai and what’s unThai.

“Decoding Thainess”

The second permanent exhibition by ‘Museum Siam’ emerged amidst confusion and vagueness about the word Thainess.

Thainess went through major changes over five eras. **The first era** was during the reign of King Rama IV up until the major reforms of 1932. Thainess was first created with the pillars of Nation, Religion, and King at its core.

Later, after the political reform up until the 1950s, Thainess was defined by Cultural Mandates, with Nation, Religion, and the Constitution at its core.

After the 1960s, Nation, Religion, and King once again became the main pillars of Thainess.

In the age of **globalization** (1990s) and **the Sufficiency Economy era** (2000s), the middle class redefined Thainess, breaking away from traditional frames, but the three main pillars still remained the heart of Thainess.

Lastly, towards the end of King Rama IX’s reign up until today, Thainess is not that different from the previous era, but there is more awareness about Thainess in line with significant events.

“Decoding Thainess” consists of 14 galleries, covering all of those eras. Each gallery has its own distinctive topic, but all the topics are united under the concept “Decoding Thainess.”

‘Museum Siam’ might not offer the only answer to “What is Thainess?” but we have collected, presented, and attempted to decode Thainess in a way that hopefully inspires our visitors to consider that question.

Of course, the best answer comes from one’s own learning, perception, and decoding method. This is our ultimate goal as a learning space and discovery museum.

‘Museum Siam’

ผังนิทรรศการ

FLOOR PLANS

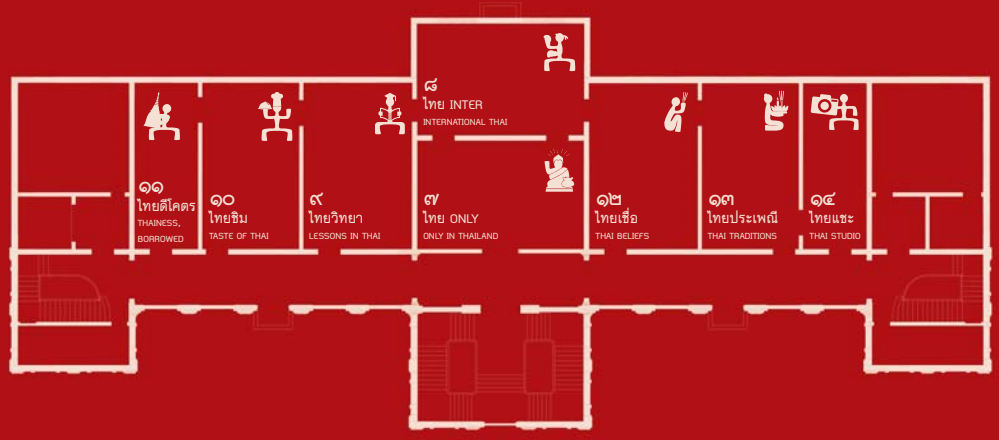

ชั้น ๒

THE 2ND FLOOR

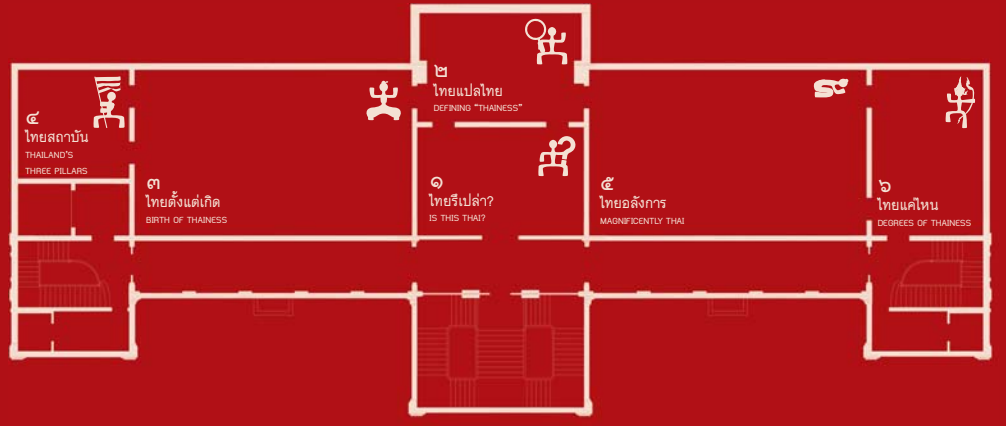

ชั้น ๓

THE 3RD FLOOR

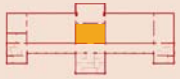

ถอดรหัส

ห้องนี้ได้รวบรวม ความคิด ความเห็น ของสังคมต่อปรากฏการณ์ “ความเป็นไทย” ที่เป็นปัญหาข้อถกเถียงและยังหาข้อยุติไม่ได้ ปรากฏการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นอย่างไม่หยุดหย่อน และไม่มีทีท่าว่าจะหมดลง นั่นเพราะ “ความเป็นไทย” มีความหลากหลาย เคลื่อนไหว และเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย จนยากจะหาคำจำกัดความใดๆ ได้อย่างชัดเจน

DECODING

This gallery brings together ideas and opinions surrounding the idea of “Thainess,” which is a debatable topic that cannot be easily resolved. The question continues and seems impossible to define clearly, because Thainess is diverse, dynamic, and ever-changing.

๑ ไทยรึเปล่า?
IS THIS THAI?

“ความเป็นไทย” คืออะไร?
คำถามใกล้ตัว แต่ทั้งมัว ทั้งมึน
เชื่อหรือไม่ ไทย จีน ฝรั่ง ก็ยังงง

“ความเป็นไทย” คืออะไร?
ไหว้ วัด วัง เกรงใจจัง แค่นี้เหรอ

“ความเป็นไทย” อยู่ตรงไหน?
ไทยรึเปล่า?
ไทยแค่ไหน?
ไทยยังไง?

คำตอบหลากหลายอยู่ใกล้ตัว
หาให้เจอ ความมัวจะหายไป
แล้ว “ถอดรหัสไทย” ใส่ถุงกลับบ้านกัน

What is “Thainess”?
Such a simple question, yet so difficult to answer.
Whether you’re a Thai or not, Thainess is hard to define.

What is “Thainess”?
The Wai? Temples? Palaces? Politeness? Is that it?

What counts as “Thainess”?
Is this Thai?
How Thai is it?
How is it Thai?

So many answers surround us.
Take a close look and you will see.
Let’s decode Thainess so you can take it home with you.

ความคิดเห็นที่ 3
LOL! #WTF

ความคิดเห็นที่ 16
OMG!!!

ความคิดเห็นที่ 2
หน้าไม่ออกไทย

ความคิดเห็นที่ 6
He looks like chinese, not thai, isn't he?

ความคิดเห็นที่ 9
The main characters should look like real thai. Right?

ความคิดเห็นที่ 10
เอาลูกครึ่งมาเล่นพีเรียด

ความคิดเห็นที่ 1
คือติ๋มาก ไทยตรงไหน มันไม่ใช่

ความคิดเห็นที่ 5
พระนางควรจะลุคไทยจริงไหมคะ

ความคิดเห็นที่ 17
หน้าฝรั่งแต่งชุดไทยแล้วเพลีย

ความคิดเห็นที่ 4
His face is not like thai.

ความคิดเห็นที่ 15
It's a different mind.

ความคิดเห็นที่ 7
ต่อมเผือกทำงาน

หน้าไม่ไทย? ในละครย้อนยุค

FARANG FACE, CHINESE LOOK
In a Period Drama?

เอื้อเฟื้อภาพ โดย สถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๓
Image Courtesy of Thai Television Channel 3

เทรนด์ใหม่
โชว์ชุดไทยรับปริญญาเมืองนอก

A NEW TREND!
Wearing Thai Costumes for Commencement

กาละเทศะ !!!

Good manner? There's a time and a place.

สุดภูมิใจ

ไม่ใช่ความเป็นไทย และไม่ใช่งามอย่างไทย

I don't think this

เฮ้ย! ดีอะแกรร!!

I'm so,I'm so
I'm so proud of you!

เอื้อเฟื้อภาพ โดย ชนกานต์ ชัชวาลา
Image Courtesy of Chonnakarn Jatchavala

ศิลปินระดับโลก เล็งเห็นคุณค่าสังคมบ้านเรา

นางดูถูกวัฒนธรรมไทยที่ตรงไหน

สติค่ะสติ

เป็นโมเม้นที่ดีมากๆ

โอเคมั้ย?

เลดี้กาก้า สวมชฎาขึ้นคอนเสิร์ต

ARE YOU OK?

Lady Gaga Donning the Thai Theatirical Headdress

That's FRICKIN'AWESOME!!!!

Does she put down thai culture?
I don't think so.

มันก็ไม่ผิด แต่มันก็ไม่เหมาะสม

ความคิดเห็นที่ 2

ไม่ใช่เรื่องควรทำ

ความคิดเห็นที่ 1

ไม่เหมาะสมและกระทบความรู้สึกของคนไทย.

หยอดขนมครก จะได้กระไร เสื่อมเสียมากๆๆๆๆ

ตรงไหน...เสียหาย

ไม่เหมาะสม โขนเป็นศิลปะชั้นสูงของไทย

OMG! You funny ,No!

มันจะ งงๆ หน่อย....

ความคิดเห็นที่ 1

แคะขนมครกไม่ดีตรงไหน

ทศกัณฐ์หยอดขนมครก...ได้มั้ย?

RAVANA, THE GREAT KING

Can he cook?

ความคิดเห็นที่ 4

This makes sense and there's nothing ugly.

ความคิดเห็นที่ 5

อีกหน่อยโขนไทยก็จะสูญพันธ์

ความคิดเห็นที่ 6

ดูแล้วก็เข้าท่า ไม่น่าเกลียดอะไร

ถอดรหัส

ห้องนี้เต็มไปด้วยตู้โชว์ และสิ่นชักข้อมูลในการ “ถอดรหัสไทย” วัตถุจัดแสดงทั้งหมด คือสิ่งที่ถูกนำมาใช้เป็นตัวแทนความเป็นไทยในแต่ละยุคสมัย วัตถุจัดแสดงแต่ละชิ้น จะถูกถอดรหัส เพื่อแปลความหมาย ว่าเหตุใดสิ่งนี้จึงมีความเป็นไทย เกิดขึ้นจาก ใคร เมื่อไหร่ และด้วยเหตุผลใด ที่แน่ๆ ถ้าอยากสร้างความเป็นไทยขึ้นมาด้วย ตัวเอง ลองเลือกของชิ้นใดก็ได้ในห้องนี้ไปประกอบ รับรองว่าจะได้ความเป็นไทย กลับบ้านไปทันที

DECODING

Thainess.” All of the items shown here represent Thainess in different eras. Each of the items is decoded and analyzed to see why it represents Thainess, who said so, when, and why. If you want to create your version of Thainess, pick any of the items to assemble Thainess in your own way.

๓
ไทยตั้งแต่เกิด
BIRTH OF THAINESS

ไม่น่าเชื่อว่า
เราค้นหาคำจำกัดความ “ความเป็นไทย” แทบไม่ได้
แม้คำๆ นี้ จะถูกนำมาใช้อยู่ตลอดเวลา
ทำไมความเป็นไทยต้องลึกลับขนาดนั้น

เพราะ
มันมียุคสมัย มีวันหมดอายุ และมีคนสร้างขึ้นใหม่
มันมีความเคลื่อนไหว มีการผสมผสาน และมีความหลากหลาย
นี่คือเหตุผลว่า ทำไม “ความเป็นไทย” จึงไม่มีคำจำกัดความ
แบบสำเร็จรูปพร้อมใช้

ดังนั้น การ “ถอดรหัสไทย” เพื่อค้นหาที่มาที่ไปของความเป็นไทย
อาจจะทำให้เราเห็นและเข้าใจความเป็นไทยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น
เพราะวันนี้ เราก็เป็น “ผู้สร้าง” ความเป็นไทยคนหนึ่งเหมือนกัน

๒
ไทยแปลไทย
DEFINING “THAINESS”

Believe it or not?
We still can’t define “Thainess,”
although this word is used all the time.
Why does it have to be so complicated?

Because...
Thainess changes from era to era,
and each definition comes with an expiry date.
It often gets remade.
It is dynamic, eclectic, and diverse.
This is why “Thainess” does not have a clear definition.

So, decoding Thainess to find out its origin is a good way
to help us see and understand Thainess.
We, as Thai people, are also creators of Thainess.

สวัสดี
เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม
เพื่อประโยชน์สุข
แห่งมหาชนชาวสยาม
THAILAND

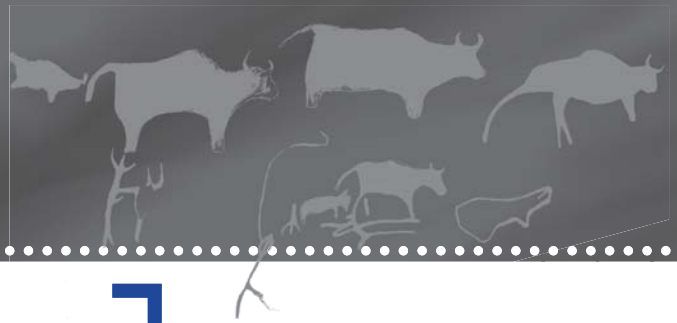

ปราสาทหินพิมาย
Prasat Phimai Temple
in Nakhon Ratchasima Province

เอื้อเฟื้อภาพ โดย อทิตยา อิระโชติ
Image Courtesy of Atitaya Tirachot

ก่อนจะเกิดความเป็นไทย
ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ทวารวดี สุโขทัย
อยุธยา และรัตนโกสินทร์ตอนต้น
ผู้คนยังแบ่งกลุ่มกันตาม กลุ่มชาติพันธุ์ ภาษา
หรือกลุ่มศูนย์อำนาจในท้องถิ่นต่างๆ
แม้ยุคเหล่านั้นจะเป็นยุคที่มีการสร้างสรรค์รูปแบบ
ศิลปวัฒนธรรมที่เป็นของตัวเองแล้วก็ตาม
แต่ความเป็นไทย “แบบมาตรฐาน” ยังไม่เกิดขึ้น
เพราะสำนึกเรื่องชาติตามแบบสมัยใหม่ยังไม่มี
หลังจาก “ชาติ” เกิดขึ้น การสร้าง “ความเป็นไทย”
จึงเกิดขึ้นตามมา

Before Thainess came about, during the Dvaravati, Sukhothai, Ayutthaya, and early Rattanakosin periods, people were divided by their ethnicity, language, and allegiance to local authority figures.
While there were distinct cultures and traditions, there was no standard definition of Thainess because there was no concept of nation at the time.
Thainess was conceived after the concept of nation came into being.

โบราณวัตถุในยุคก่อนประวัติศาสตร์เมื่อ ๒,๐๐๐ กว่าปีที่แล้ว เกิดขึ้นก่อนจะมีอาณาจักรไทยด้วยซ้ำ แต่ความเก่าแก่ ความงดงาม และการแสดงถึงอารยธรรมในยุคโบราณ หม้อบ้านเชียงจึงเป็นสัญลักษณ์ความเก่าแก่ของอาณาจักรไทย ซึ่ง “ความเก่า” นี่เอง เป็นคุณสมบัติหนึ่งที่ถูกนำมาใช้สร้างความเป็นไทย

Dating back more than 2,000 years, long before the kingdom of Siam was founded, Bang Chiang pottery is ancient yet exquisitely made. It reflects a pre-historic civilization and attests to Thailand's long history. Its antiquity makes it a perfect representation of Thainess.

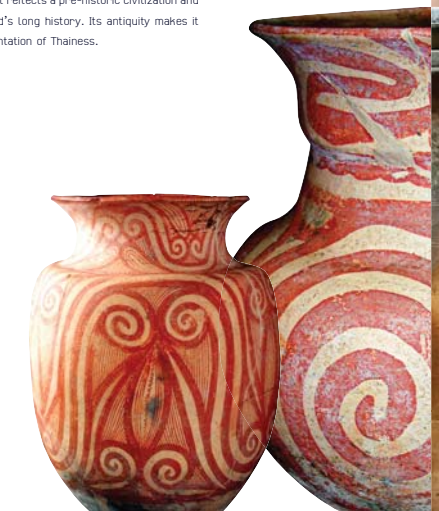

ปลาร้าเป็นวัฒนธรรมร่วมทางด้านอาหารของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คนแถวนี้กินปลาร้ากันทั้งนั้น และกินมานานแล้ว ทั้งมอญ เขมร พม่า ไทย ลาว ฯ นอกจากสะท้อนความอุดมสมบูรณ์ “ข้าวในนา ปลาในน้ำ” ของภูมิภาคนี้แล้ว ยังบ่งบอก “รสนิยม” ที่ตรงกัน ไม่ว่าชาติไหนภาษาใด

Fermented fish *(pla ra)* is a common dish in Southeast Asia. It has been a local favorite for centuries, enjoyed among Mon, Khmer, Burmese, Siamese, and Lao peoples. Fermented fish reflects the fertility of the region and is a shared taste in food.

พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ศิลปะศรีวิชัย อายุอยู่ระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๓-๑๘ ค้นพบโดยสมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ในปี ๒๔๔๘ เป็นรูปเคารพในนิกายมหายาน ได้รับอิทธิพลจากอินเดียและชวา
ถ้าภาคเหนือมีศิลปะเชียงแสน ภาคกลางมี สุโขทัย อยุธยา ภาคใต้ก็มีพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรองค์นี้เป็นสัญลักษณ์ของพุทธศาสนาในดินแดนภาคใต้

This statue of the ***Bodhisattva Avalokiteśvara*** is a Srivijayan artifact from the 8th-13th century, discovered by Prince Damrong in 1905. The figure is a ***Mahāyāna*** Buddhist image with Indian and Javanese influence.

ศิลาจารึกสุโขทัย หลักที่ ๑ ถูกใช้เป็นจุดเริ่มต้นประวัติศาสตร์ชาติไทย ภาษาไทย และพระมหากษัตริย์ในอุดมคติของไทย คือ พ่อปกครองลูก รัชกาลที่ ๔ น่าจะทรงเห็นความสำคัญในเนื้อหาของศิลาจารึกหลักนี้ ที่จะใช้แสดงตัวตนของไทยได้ จึงทรงแปลพระราชทานให้กับ เซอร์ จอห์น บาวริ่ง เพื่อแสดงความเป็น “ชาติ” และ “ความเป็นไทย” ต่อชาวโลก

The first Sukhothai stone inscription is considered to be the beginning of Thai history, Thai language, and Thai-style kingship, which is characterized as a system of benevolent patriarchy where “the father protects his children.”
King Rama IV saw the importance of words in this inscription, which reflected the Thai identity, and therefore presented the translated version to Sir John Bowring (British ambassador) as a proof that Siam was a civilized nation with a long and continuous history.

คำว่า “สังคโลก” คือเมือง สวรรคโลก ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ จึงเพี้ยนเป็นคำว่า สังคโลก
ในพุทธศตวรรษที่ ๒๐ ผลิตภัณฑ์แบรนด์เนม “เครื่องสังคโลก” จากสยาม กลายเป็นสินค้ายอดนิยมของต่างประเทศอย่างมาก ต่อมาได้กลายเป็นสัญลักษณ์หนึ่งของสุโขทัย เมืองในอุดมคติของความเป็นไทย

Sangkhalok pottery got its name from the district it originated from – Sawankhalok District in Sukhothai Province. In the 15th century, Sangkhalok pottery, which were considered luxury products at the time, became popular export goods among the Japanese and other countries in Asia and Europe.
Later, Sangkhalok pottery became a Sukhothai signature, a city which reflects ideal Thainess.

เจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ถือเป็นการคิดค้น ปรับเปลี่ยน เพื่อสร้างความแตกต่าง เจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์มีส่วนประกอบของศิลปะหลายๆ สกุลผสมกัน ทั้งสุโขทัย ล้านนา เขมร และพม่า แต่เมื่อผสมกันแล้วกลายเป็นเอกลักษณ์ของสุโขทัย เป็นเจดีย์อีกรูปแบบหนึ่งที่ถูกนำมาใช้แสดงความเป็นไทย

The lotus bud-shaped stupa, known as *Phum Khao Bin*, is considered a cultural amalgamation. The shape was influenced by various cultures – Sukhothai, Lanna, Khmer, and Burmese – mixed together into a Sukhothai style. This stupa shape is always used as a representation of Thainess.

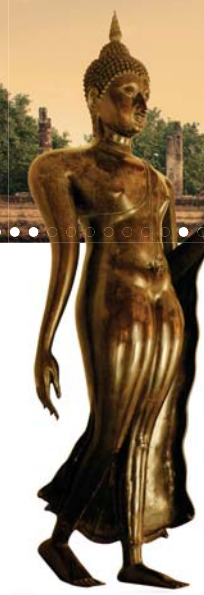

ทั้งพระพุทธศาสนาและพระพุทธรูป ล้วนได้รับจากอิทธิพลอินเดียและศรีลังกา แต่การเลือกรับ ปรับแต่ง ก็ทำให้เกิดเป็นเอกลักษณ์ไทยขึ้น จนงดงามไม่แพ้ต้นกำเนิด
พระพุทธรูปปางลีลาสมัยสุโขทัยองค์นี้ ทั้งงดงาม มีเอกลักษณ์เฉพาะ ถึงขนาดว่าเห็นแล้วรู้ได้ทันทีว่า “นี่ไทย”

Buddhist teachings and Buddha statues were brought to Siam from India and Sri Lanka, but gradually, they were adapted to suit the Thai culture, thereby adopting a Thai style which is as exquisite as the original style.
This Walking Buddha from the Sukhothai Era is marvelous and unique, and immediately recognizable as Thai.

ภาพจากหนังสือ มรดกช่างศิลป์ไทย โดย สุรพล ดำริห์กุล
จัดพิมพ์โดย โครงการสืบสานมรดกวัฒนธรรมไทย, ๒๕๔๒

ภาพสลักชาดกวัดศรีชุม จังหวัดสุโขทัย ปรากฏลายเส้นที่มีเค้าอิทธิพลแบบอินเดีย ศรีลังกา ก่อนจะพัฒนามาเป็นแบบอย่างจิตรกรรมไทย เราจะเห็นภาพนี้บ่อยครั้ง เมื่อมีการพูดถึงพุทธศาสนาหรือศิลปะสมัยสุโขทัย

A stone engraving at Wat Si Chum in Sukhothai Province depicts the story of the Buddha. The style appears to have Indian and Sri Lankan influences. Before a uniquely Thai style was developed, this was the style often seen in Buddhist or Sukhothai art.

ลายเส้นจากหนังสือ ประชุมศิลาจารึกภาคที่ ๔:
ประมวลจารึกลักษไทย ภาพลายเส้นจำหลักบนแผ่นหินเกี่ยวกับชาดกต่างๆ ในชาดกห้าร้อยชาติที่ประดับไว้ในเจดีย์วัดศรีชุม สุโขทัย
โดย คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์
สำนักนายกรัฐมนตรี ๒๕๐๕

หนังใหญ่ มีที่มาจาก “วายังปุรวา” ของชวา ต่อมามีการพัฒนา ใส่ความประณีต ประดิษฐ์ท่วงท่าการเชิด จนกลายเป็นศิลปะไทย มีหลักฐานชัดเจนว่าเริ่มเล่นกันมาตั้งแต่ต้นกรุงศรีอยุธยา

Nang Yai (shadow play) originated from Javanese “Wayang Purwa” (ancient puppet theatre art). The art form developed gradually, with new elements and styles being added, until it became a Thai art. There is clear evidence that the art has been around since the early Ayutthaya Era or at least 500 years ago.

วัดพระศรีสรรเพชญ์ อยุธยา
Wat Phra Si Sanphet in Ayutthaya Province

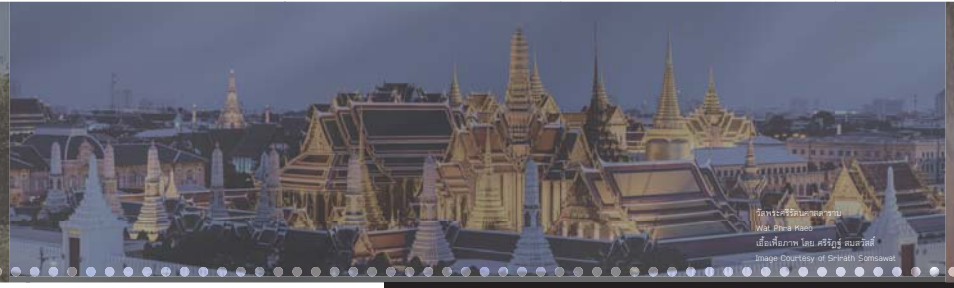

วัดพระศรีรัตนศาสดาราม
Wat Phra Kaeo
เอื้อเฟื้อภาพ โดย ศรีรัฐ สมสวัสดิ์
Image Courtesy of Sirirath Somsawat

พระพุทธไสยาสน์ วัดพระเชตุพน
The Reclining Buddha at Wat Pho

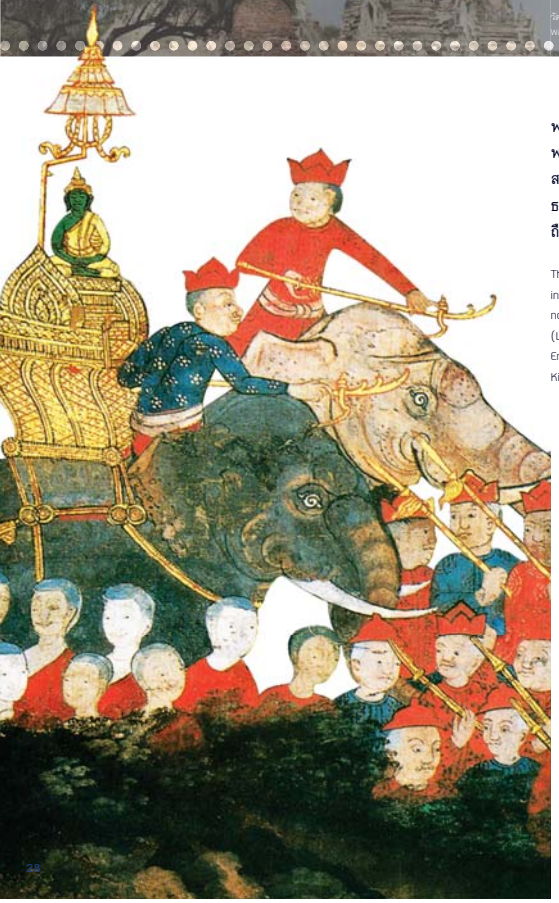

พระแก้วมรกตได้รับการพิสูจน์แล้วว่าเป็นพระพุทธรูปในศิลปะล้านนา สกุลช่างพะเยา สร้างขึ้นในล้านนาก่อนถูกอัญเชิญไปเวียงจันทน์ ธนบุรี และกรุงเทพฯ ตามลำดับ พระแก้วมรกตถือเป็นพระพุทธรูปประจำราชอาณาจักรไทย

The Emerald Buddha is evidently a Lanna style, built in Lanna (the ancient kingdom once situated in the north of Thailand), before being moved to Vientian (Laos), Thonburi, and Bangkok respectively. The Emerald Buddha is considered the palladium of the Kingdom of Thailand.

ขนมหวานแบบนี้เป็นที่รู้กันว่าเป็นขนมไทยแน่ แม้จะมีประวัติและความเป็นมาจากต่างชาติ แต่ก็ถูกปรับเปลี่ยนจนแทบไม่เหลือเค้าเดิม ทั้งชื่อ รสชาติ แม้กระทั่งรูปร่างหน้าตา ถูกปรุงใหม่ ใส่ความประณีต จนกลายเป็น “ขนมไทย”

You know instantly that this is Thai dessert. Despite its Western origin, it has been so localized that it has become fully Thai, from the name to the shape.

จิตรกรรมไทยมีที่มาหลากหลาย เช่น จีน อินเดีย ศรีลังกา ก่อนจะพัฒนาสร้างสรรค์จนได้รูปแบบของเราเอง เป็นเอกลักษณ์ไทย
ด้วยลวดลาย เส้นสาย ที่มีแบบแผน สืบทอดมายาวนาน และถูกใช้ในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์แห่งความเป็นไทย เช่น วัด วัง จิตรกรรมไทยจึงเป็นมรดกไทยที่โดดเด่นชัดเจน

Thai painting was influenced by many cultures – China, India, and Sri Lanka – before developing its own stylistic identity.
The strokes and lines are steeped in history, gracing sacred places that reflect Thainess, such as temples and palaces. Thai painting has become a form of Thai heritage.

จากการละเล่น กถักกฬิ ของอินเดียใต้ ที่นิยมเล่นเรื่องรามายณะ แพร่หลายไปสู่ชวา ข้ามไปเขมร กลายมาเป็น “ชักนาคดึกดำบรรพ์” สมัยต้นกรุงศรีอยุธยา
โขนไทย เป็น “ของสูง” มีแบบแผนที่เคร่งครัดในราชสำนัก เป็นสมบัติของชาติ จึงถูกใช้เป็นสัญลักษณ์ความเป็นไทยอย่างหนึ่ง

Kathakali, a classical Indian dance, often presented the story of Ramayana. The performance spread to Java, the Khmer empire, and later Ayutthaya. It was developed into *khon*, a performance in the Siamese royal court.
Thai *khon* follows a very strict code and is considered a high royal art. It is a national heritage and a perfect portrayal of Thainess.

กำเนิดความเป็นไทย

เมื่อความเปลี่ยนแปลงของโลกเข้ามากระทบภูมิภาคเอเชีย อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สยามประเทศจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอด

ในช่วงปลายทศวรรษที่ ๒๓๙๐ นับจากรัชกาลที่ ๔ เป็นต้นมา “ความเป็นไทย” ถูกสร้างขึ้นเพื่อรวมอำนาจทางการเมืองและวัฒนธรรมเข้าสู่ส่วนกลาง โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์กลาง มีประเพณี ศิลปะ ภาษา ศาสนา เป็นวัฒนธรรมแห่งชาติอย่างเดียวกัน วัฒนธรรมท้องถิ่นในยุคนี้ ถูกจัดอยู่ในพื้นที่ที่ “ไม่ใช่ไทย” ก่อนจะถูกหลอมรวมให้กลายเป็น “ไทย” ในที่สุด

“ความเป็นไทย” ถูกพัฒนาขึ้นจนกระทั่งมีเสาหลักที่มั่นคงแข็งแรง ในรูปของ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ สิ่งต่างๆ ภายใต้ ๓ สถาบันหลักนี้ คือตัวแสดง “ความเป็นไทย” ในยุคสมัยต่อมา

The Origin of Thainess

As the world began to change, Asia was inevitably affected, including the Kingdom of Siam, which had to adapt or die.

In the 1850s, during the reign of King Rama IV, the idea of “Thainess” was created in order to introduce political and cultural centralization, with the king at the center. The kingdom began to be unified in terms of culture, arts, language, and religion. During this period, local cultures were categorized as “non-Thai,” but were later assimilated into Thainess.

“Thainess” developed gradually until a strong core was formed. At the core of Thainess is the triad of “nation, religion, and king.” From that point on, everything that came under this triad was considered a part of Thai identity.

พระราชพิธีบรมราชาภิเษก หรือ การเสด็จขึ้นครองราชย์เป็นพระมหากษัตริย์อย่างสมบูรณ์ แต่เดิมเป็นธรรมเนียมอย่างฮินดู ไทยนำมาปรับเปลี่ยน เพิ่มเติมพิธีพุทธในช่วงต้น แล้วค่อยดำเนินตามอย่างฮินดูจนจบพิธี ดังนั้นบุคคลสำคัญในการ “อภิเษก” พระเจ้าแผ่นดินจึงเป็นพราหมณ์ผู้ประกอบพระราชพิธี

The Royal Coronation Ceremony signifies the official recognition of the ruling monarch by society. Formerly, it was a Hindu ceremony, but Buddhist elements were later added at the beginning of the ceremony. The person who performs the coronation is a Brahmin priest.

ภาพจาก หอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม
หนังสือ สยาม: ผ่านมุมกล้อง จอห์น ทอมสัน ๑๔๐๔-๙ รวมทั้งนครวัดและเมืองชายฝั่งประเทศจีน
โดย ไพศาล์ เปี่ยมมงคลวัฒน์ จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์ริเวอร์บุ๊คส์, ๒๕๕๘
Images from Office of National Archives, Department of Fine Arts, Ministry of Culture
Siam: Through the lens of John Thomson, 1865-66, including Angkor and coastal China.
By Paisarn Piemmettawat. Published by River Book Press, 2015.

องค์กษัตริย์ในรูปของพระนารายณ์ประทับเหนือนาคเมื่ออยู่ในน้ำ ทรงครุฑเมื่อต้องการเหาะเหิน เป็นแบบอย่างจากคติฮินดู แต่ด้วยรูปแบบที่ปรับเปลี่ยนไปเมื่อ “ผ่านมือไทย” ทำให้เกิดพญานาค “หน้าไทย” และยิ่งทำให้การพระราชพิธีกระบวนพยุหยาตราทางชลมารคมีความเป็นไทยต่อเนื่องมาจากสมัยอยุธยา

The Hindu god Narai, a symbol of the King, sits on a *Naga* serpent when in water, and on the legendary Garuda bird when in the sky. Hinduism was adapted to suit the Thai culture, and therefore the Naga has a Thai-style face. The royal barge procession, which has existed since the Ayutthaya Era, is one of the ceremonies that represents Thainess.

พระสยามเทวาธิราช ไม่ใช่พระพุทธรูป แต่เป็นเทพเจ้าประจำประเทศ สร้างขึ้นตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า เมืองไทยเรานี้มีเหตุการณ์หวิดๆ จะต้องเสียอิสรภาพมาหลายต่อหลายครั้ง แต่เผอิญให้มีเหตุรอดพ้นได้เสมอมา ชะรอยจะมีเทพยดาองค์ใดองค์หนึ่งที่คอยพิทักษ์รักษาอยู่ จึงสมควรจะทำรูปเทพพระองค์นั้นขึ้น ไว้สักการะบูชา

Phra Siam Thewathirat is not a Buddha image, but is an image of the deity who protects the country. It was built during King Rama IV's reign, as the King felt that Siam had risked losing its sovereignty many times, but had always made it through. There must be a divine being watching over the country, and therefore an image was built to pay tribute to this deity.

ทรงผมบุรุษที่เรียกว่า ทรงมหาดไทย มักปรากฏอยู่ในภาพยนตร์ ละครย้อนยุค ถือเป็นเอกลักษณ์ไทยอย่างหนึ่ง ทรงผมนี้นิยมกันมาตั้งแต่สมัยอยุธยา จนถึงสมัยรัชกาลที่ ๕ ผมทัดมีลักษณะเหมือนผมทรงมหาดไทยของบุรุษ แต่ผมทัดมีจอนยาวเพื่อผูกดอกไม้ หรือเก็บทัดหูไว้ ผมทรงนี้หมดความนิยมในสมัยรัชกาลที่ ๕ เช่นกัน

The “Mahadthai” haircut is often seen in period films and TV dramas. This hair-style was popular from the Ayutthaya Era to the reign of King Rama V.
The “Thad” hairstyle looks similar to the “Mahadthai” style, but the sideburns were kept long and tucked behind the ears or decorated with flowers. The style lost its appeal during the reign of King Rama V.

๒๔๐๐ / 1850s

สยามประเทศก้าวเข้าสู่ยุค สยามใหม่ ในขณะที่ พม่า มลายู ลาว เขมร รอบบ้านต่างตกเป็นอาณานิคมของชาติตะวันตก
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ไม่อาจต่อสู้ด้วย “กำลัง” ทรงเลือกที่จะต่อสู้ด้วย “ปัญญา”
ทรงแสดงให้เห็นว่า สยามประเทศ มีประวัติศาสตร์ มีความเป็นชาติ ... และเป็นชาติอารยะ
ทรงแปลประวัติศาสตร์สยามจากศิลาจารึกพระราชทานทูตชาวอังกฤษ
ทรงใช้นาม “สยาม” เป็นชื่อประเทศแทนการใช้ชื่อเมืองหลวงแบบเก่า
ทรงเริ่มปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสยามประเทศเพื่อให้เท่าทันโลก
“ความเป็นไทย” เริ่มต้นขึ้นบ้างแล้ว ... ณ จุดนี้

As its neighbors Myanmar, Malayu, Laos, and Cambodia became colonized by European countries,
the Kingdom of Siam entered a new era.
King Rama IV realized that
it would not suffice to fight using force – we must fight using wisdom.
King Rama IV proved that the Kingdom of Siam was a strong country rich in history, which was home to civilization.
His Majesty translated Siamese history from stone inscriptions, and gave it to the British ambassadors.
The Kingdom became known as “Siam” instead of being referred to by city names.
King Rama IV transformed the Kingdom of Siam to keep up with the world.
At this point, “Thainess” had begun.

ราชทูตสยาม เข้าเฝ้าถวายเครื่องมงคลราชบรรณาการแด่พระเจ้านโปเลียนที่ ๓ ณ พระราชวังฟงแตนโบล ประเทศฝรั่งเศส เมื่อปี ๒๔๐๔

Siamese ambassadors offered royal tributes to French Emperor Napoleon III at Royal Château de Fontainebleau in France in 1861.

ภาพจากหนังสือ ราชอาณาจักรสยาม ณ พระราชวังฟงแตนโบล โดย ปรีดี พิศภูมิวิถี

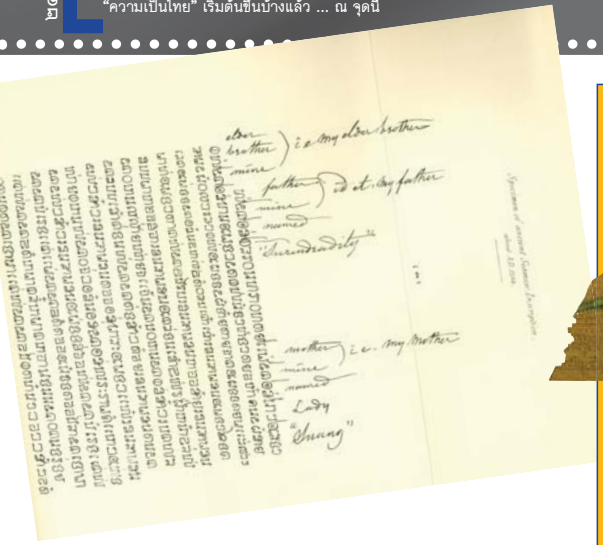

รัชกาลที่ ๔ พระราชทานภาพพระแก้วมรกต ภาพนี้ให้แก่ เซอร์ จอห์น เบาว์ริง ราชทูตอังกฤษ แสดงถึงความเป็นราชอาณาจักรที่มีศาสนาพุทธเป็นหลักแห่งความเชื่อความศรัทธา

King Rama IV presented this image of the Emerald Buddha to Sir John Bowring, an envoy of the British government, to show that Thailand had Buddhism as its core belief.

Image from The Kingdom and People of Siam by Sir John Bowring
Published by Oxford University Press, 1969.

นี่คือความพยายามครั้งสำคัญของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ทรงใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ และอดีตอันรุ่งเรือง แสดง “ราก” ของความเป็นไทย ผ่านศิลาจารึกหลักที่ ๑ โดยย้อนประวัติศาสตร์ชาติกลับไปถึงสมัยสุโขทัย เพื่อแสดงถึงความเก่าแก่และมีอารยธรรมของสยามประเทศ

King Rama IV used historical artifacts to establish the country’s glorious past civilization and to prove the roots of Thainess. The King translated into English the first stone inscription dating to the Sukhothai Era in order to show that Siam had a long and civilized history.

ภาพจากหนังสือ ราชอาณาจักรและราษฎรสยาม (เล่ม ๑) โดย เซอร์จอห์น เบาว์ริง
จัดพิมพ์โดย มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ๒๕๔๐

ในบรรดาเครื่องมงคลราชบรรณาการที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวส่งไปพระราชทานแด่พระเจ้านโปเลียนที่ ๓ แห่งฝรั่งเศส มีของสำคัญหลายชิ้นรวมทั้งพระมหามงกุฎ ซึ่งเป็นเครื่องอิสริยยศชั้นสูงของไทย เราไม่ทราบพระราชประสงค์ครั้งนี้แน่ชัด แต่สิ่งของนั้นย่อมเป็นตัวแทนของพระมหากษัตริย์สยาม และสะท้อน “สยามอารยะ” ได้เป็นอย่างดี

King Rama IV sent many royal tributes to King Napoleon III of France, including royal crowns and high-rank regalia. The objective of these tributes is not known, but it can be surmised that they represented the King of Siam and reflected Siamese civilization.

ภาพจาก นิตยสารศิลปวัฒนธรรม

สยามประเทศเข้าสู่ยุคสมัยใหม่
นับตั้งแต่ รัชกาลที่ ๕, ๖ และ ๗ ...

The Kingdom of Siam had entered a new era during the reigns of King Rama V, VI, and VII.

ถนนเจริญกรุง ตัดขึ้นตามคำขอของฝรั่งในสมัยรัชกาลที่ ๔ มีความยาว ๘ กิโลเมตรกว่า เริ่มสร้างขึ้นในปี ๒๔๐๔ แล้วเสร็จในปี ๒๔๐๗ เรามักจะได้เห็นตึกรามบ้านช่อง "สมัยใหม่" ปะปนอยู่กับภาพชีวิตแบบดั้งเดิมของชาวสยามบนถนนสายนี้เสมอ

Charoen Krung Road or New Road was constructed following Westerners' requests during the reign of King Rama IV. It is about 5 miles long, and building began in 1861 and was completed in 1864. On this road, you can see modern buildings existing alongside a more traditional way of life.

ภาพจาก หอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม
Images from Office of National Archives, Department of Fine Arts, Ministry of Culture

Courtesy of the National Museum of Singapore, National Heritage Board

เมื่อครั้ง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ เสด็จประพาสสิงคโปร์ ได้พระราชทานช้างสำริดนี้ไว้เป็นที่ระลึก เมื่อวันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๔๑๔ ในฐานะสัตว์คู่พระบารมี สัตว์นักรบเพื่อบ้านเมือง และสัตว์ในวิถีไทย

King Rama V visited Singapore and presented this bronze elephant as a token of friendship on March 16, 1871. The elephant has contributed to Thai society as a royal animal, a war animal, and an integral part of Thai people's lives.

Special Thanks to Cherry Thian

แบบอย่างของเสื้อบุรุษของไทยนี้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงประยุกต์ขึ้นหลังจากเสด็จพระราชดำเนินกลับจากการเยือนประเทศอินเดียเมื่อปี ๒๔๑๕ ลักษณะเป็นเสื้อสูทสีขาว คอตั้งกระดุมห้าเม็ด คล้ายเสื้อของทหารอังกฤษ "เสื้อแบบหลวง" หรือ Raj Pattern นี้ ตัดถวายโดยช่างเสื้อชาวเมืองกัลกัตตา ประเทศอินเดีย แต่ต่อมากลายเป็น "ชุดไทย" ยอดนิยมสำหรับเจ้าบ่าวหรือผู้ที่ต้องการแต่งไทย

The style of the Thai men's jacket was designed by King Rama V after his royal visit to India in 1872. It is a white jacket with a Mandarin collar and five buttons, similar to a British soldier's uniform. Called a Raj pattern jacket, this type of shirt was made by a Kolkata tailor in India. Later, it became a traditional Thai costume worn by grooms or those who wanted to wear formal Thai clothes.

เดิมทีพระที่นั่งจักรีมหาปราสาทจะต้องเป็นอาคารแบบฝรั่งล้วนๆ ตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน กราบบังคมทูลขอพระราชทานให้สร้างยอดเป็นปราสาทแบบไทย แบบของพระที่นั่งจักรีมหาปราสาทจึงออกเป็น "ฝรั่งใส่ชฎา" อย่างที่เห็นในปัจจุบัน เป็นการผสมผสานไทยกับฝรั่งร่วมกันอย่างวิเศษ

The Chakri Maha Prasat Throne Hall was supposed to look purely Western, following the royal command of King Rama V. Sri Suriwongse, the regent, proposed that the roof should be Thai, similar to the roof of the throne hall in the Ayutthaya Era. Therefore, the Chakri Maha Prasat Throne Hall turned out looking Western with a Thai crown. This was a marriage of Thai and Western motifs and a harmonious blend of two cultures.

เอื้อเฟื้อภาพ โดย ศรีรัฏฐ์ สมสวัสดิ์
Image Courtesy of Srirath Somsawat

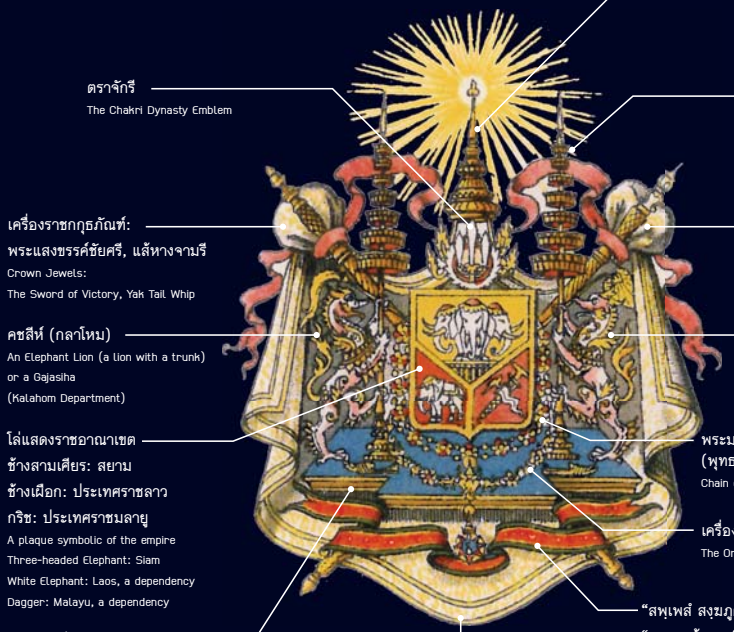

ตราแผ่นดินสยามแบบยุโรปนี้ ซ่อนรหัสไทยไว้ในรูปแบบฝรั่งอย่างมากมาย

The European-style Siamese coat of arms contains almost all the elements of a European coat of arms; however, all the components of the emblem are traditional Thai royal symbols.

การใช้ "ตราครุฑ" สำหรับหนังสือราชการนี้เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของไทย
ครุฑคือพาหนะของพระนารายณ์
มีความหมายถึงพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ที่ทรงเป็นองค์พระนารายณ์อวตาร
Using the Garuda emblem in official government letters is a trait of Thainess.
Garuda is Narai's mount, so this emblem signifies that the king is believed to be Narai's avatar.

ตราพระครุฑพ่าห์เป็นพระราชลัญจกรประจำแผ่นดิน
แต่เดิมเป็นรูปนารายณ์ทรงครุฑ
Garuda is the royal emblem of Thailand.
Formerly, it was Narai mounted on Garuda.

ต่อมา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงติว่าตราแผ่นดินที่เป็น "ตราอาร์ม" นั้น ฝรั่งเกินไป
จึงโปรดให้สมเด็จเจ้าฟ้าฯ กรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์
ทรงเขียนถวายใหม่ โดยใช้แบบอย่างครุฑรำอย่างเขมร
Later, King Rama V said that the royal coat of arms looked too Western,
and ordered Prince Naris to design a new one, using a Khmer-style Garuda.

ตราครุฑนี้จะมีการเปลี่ยนแบบทุกรัชกาล เมื่อพระมหากษัตริย์ทรงผ่านพระราชพิธีบรมราชาภิเษกแล้ว
The Garuda emblem changes when there is a new king, after the royal coronation ceremony.

ตราครุฑองค์นี้ใช้สำหรับกำกับพระปรมาภิไธย นอกจากนี้ยังใช้ตราครุฑสำหรับหนังสือราชการต่างๆ
This Garuda emblem is used together with the king's signature. It is also used in official government letters.

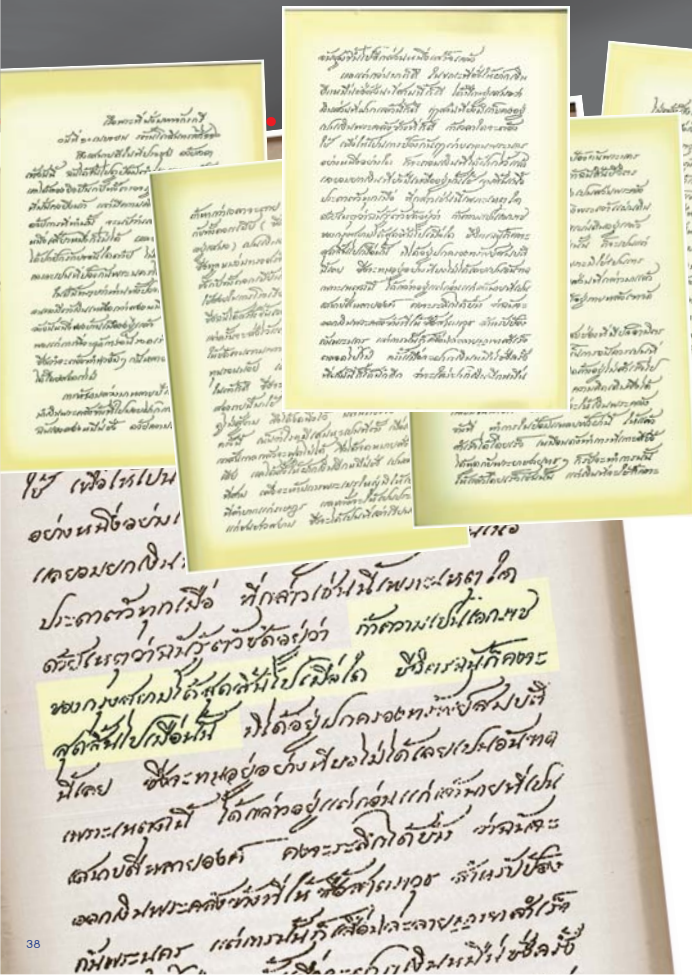

สำเนาพระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เกี่ยวกับกรณีที่สยามต้องเสียดินแดนให้ฝรั่งเศส เมื่อปี ๒๔๓๖

"I know that should Siam's sovereignty come to an end, my life would end," wrote King Rama V when Siam ceded considerable territory to France in 1893.

จากหนังสือ สมุดภาพเหตุการณ์ ร.ศ.๑๑๒ โดย ไกรฤกษ์ นานา
จัดพิมพ์โดย ชมรมเครื่องใช้ของพระจุลจอมเกล้า, ๒๕๔๓

แผนที่ราชอาณาจักรสยามฉบับแรกของไทย ปี ๒๔๔๓ แสดงให้เห็นขอบเขตแห่ง "พระราชอำนาจ" และกำหนดว่าผู้ที่อยู่ในขอบเขตของแผนที่นี้ ล้วนต้องยอมรับ "ความเป็นไทย" ยอมรับความเป็น "ชาติไทย" เพราะนี่คือโฉนดแสดงความเป็นเจ้าของประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และการปกครอง ในขอบเขตดินแดนนี้

The first map of the Kingdom of Siam in 1900 shows the King's jurisdiction and ownership. Anyone residing in the area was required to follow the code of Thainess and acknowledge that they were a part of the Thai nation. The map was a sort of a deed that showed ownership and authority within the specified area.

แผนที่ฉบับนี้ถูกใช้ซ้ำแล้วซ้ำเล่า เพื่อตอกย้ำอดีตแห่งการสูญเสียแน่นอนนี่เป็นเรื่องของ "ชาตินิยม" และการปลุกเร้า แต่ "ความเป็นไทย" ผูกติดอยู่กับเรื่องเช่นนี้เสมอ

This map has been shown over and over again to remind us of the land we've lost. Of course, the aim is to evoke strong nationalist sentiment, an emotion which is linked to Thainess.

ดัดแปลงจากเสื้อสตรีชาวอังกฤษสมัยวิคตอเรียน เริ่มเป็นที่นิยมในหมู่สตรีชั้นสูงในสมัยรัชกาลที่ ๕ แต่มีการดัดแปลงให้เข้ากับภูมิอากาศบ้านเรามากขึ้น จนกลายเป็น “ภาพจำ” ของชุดไทย ดังนั้น งานประเพณีของไทย ไม่ว่า งานบวช ลอยกระทง ประกวดนางงาม หรือแม้แต่เด็กอนุบาลแต่งชุดประจำชาติ ก็เสื้อแขนหมูแฮมนี่แหละ ยอดนิยมที่สุด

In the 1900s, after King Rama V visited Europe, the Victorian lace blouse became popular among Siamese elite women. The blouse was adapted to suit the Thai climate, and this type of blouse has become recognized as a traditional Thai costume. At traditional festivals and ceremonies, from ordination ceremonies and the Loy Krathong Festival to beauty pageants, and even in kindergartens, this type of lace blouse is the most popular choice.

ภาพความประณีต อ่อนช้อย งดงาม ของชาววัง ไม่ว่าจะมาจากบันทึก หนังสือ หรือละครโทรทัศน์ เห็นเมื่อไหร่ ก็นึกถึงความเป็นไทยได้โดยอัตโนมัติ ทั้งนี้เพราะ “ชาววัง” ทั้งเจ้านาย และพนักงาน ล้วนเป็นแบบอย่างที่ยอมรับกันว่าเป็น “สายตรง” ของความเป็นไทยนั่นเอง

The refinement of royal lifestyles, as represented in chronicles, books, or TV dramas, never fails to evoke a sense of Thainess. This is because the residents of the royal court, from royalty to their courtiers, are considered the epitome of Thainess.

ภาพจาก หอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม
Images from Office of National Archives, Department of Fine Arts, Ministry of Culture

การเสด็จประพาสต้น หรือการเสด็จอย่างลำลอง ไม่เป็นทางการของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้สะท้อนภาพกษัตริย์ในอุดมคติของไทย คือ “พ่อปกครองลูก” ซึ่งราษฎรที่มีโอกาสได้รับเสด็จแบบ “ใกล้ชิด” ถือเป็นวันแห่งความปลื้มปีติที่สุดในชีวิต

King Rama V's unofficial visits, when the King visited his people incognito, reflected the system of benevolent paternalism in which the "father governs his children." For a commoner to have a chance to meet the King on such an occasion would be the greatest joy in life.

ภาพจาก หอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม
Images from Office of National Archives, Department of Fine Arts, Ministry of Culture

หัวหินเป็นที่รู้จักในฐานะเมืองตากอากาศเมื่อประมาณปี ๒๔๕๔ หรือในต้นรัชกาลที่ ๖ ภาพเก่าหัวหินของ “ไฮโซ” ในยุคนั้น กลายเป็นภาพจำอีกภาพที่ใช้เพื่อบ่งบอกกิจกรรมการพักผ่อนแบบ “ไทยคลาสสิก”

Hua Hin was known as a holiday town back in 1911 during the reign of King Rama VI. The "elite" status of Hua Hin represents an image of a classic Thai holiday.

ในสมัยนี้เอง
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ
ทรงสร้าง “ความเป็นไทย” ขึ้น
จาก ประวัติศาสตร์ และ “ความทรงจำ” ของชาติ
ทำให้ความเป็นไทยมีหลักยึดที่แน่นอน ชัดเจน
คือ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ...

In this era,
King Rama VI and Prince Damrong
created “Thainess”
based on history and memories.
The core of Thainess was centered
on Nation, Religion, and King ...

สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ
Prince Damrong Rajanubhab
ภาพจาก หอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม
Image from Office of National Archives, Department of Fine Arts, Ministry of Culture

คำว่า “พงศาวดาร” (พงศ์ + อวตาร) หมายถึงเรื่องราวประวัติของพระราชวงศ์
หนังสือพงศาวดารของไทยส่วนใหญ่ เขียนใหม่ ชำระ แก้ไขในช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์พระองค์ต่างๆ ในอดีต แนวคิดเรื่อง การเสียสละของบรรพบุรุษไทยเพื่อรักษาเอกราชและความเป็นไทย ล้วนอ้างอิงพงศาวดารเหล่านี้

“Phongsawadan” in Thai means “chronicles.” The word comes from vaṃśa+ avatāra. It refers to stories of the royal family.
Most *Phongsawadan* or royal chronicles were rewritten and edited in the Early Rattanakosin period. They usually describe the previous kings’ royal duties and Thai ancestors’ sacrifices to save the country.

ธงไตรรงค์ เกิดจากแนวคิดของฝรั่งที่เขียนบทความลงหนังสือพิมพ์ กรุงเทพเดลิเมล์ ฉบับวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๔๖๐ วิจารณ์ธงชาติไทยซึ่งขณะนั้นมีแถบแดงสลับขาวว่า “ไม่สง่าพอสำหรับประเทศ” จึงแนะนำว่า แถบตรงกลางควรจะเป็นสีน้ำเงินซึ่งเป็นสีส่วนพระองค์ ความทราบถึงพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ จึงโปรดฯ ให้ “ลองเขียนแบบขึ้นดูก็งามดี และต้องยอมรับว่า ของเขาชำขึ้นกว่าธงที่ใช้อยู่บัดนี้”

The tricolor flag was suggested by a foreigner whose letter was published in the *Bangkok Daily Mail* newspaper on August 15, 1917. The letter stated that the then white and red flag was “not graceful enough for the country,” and suggested that a blue stripe – the symbolic color of the King – be added at the middle. King Rama VI heard this idea, and said, “It looks beautiful, and I must admit that it is more striking than the current flag.”

สถานที่ยุทธหัตถีจะอยู่ที่ไหนแน่ยังเป็นที่ถกเถียงกันอยู่ แต่พระบรมราชานุสาวรีย์ของสมเด็จพระนเรศวร ทรงพระคชาธารออกศึกที่พระบรมราชานุสรณ์ดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี คือภาพที่ถูกใช้แสดงความเป็นไทยในเรื่องของชาติ และการเสียสละของบรรพบุรุษไทย

It’s still debated where the battle actually took place, but the statue of King Naresuan riding an elephant in Suphan Buri province has always been used to depict nationalism and Thai ancestors’ sacrifices.

โคลงภาพพระราชพงศาวดารนี้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริให้จัดทำขึ้น โดยทรงคัดเลือกเรื่องในพระราชพงศาวดารให้ช่างเขียนรูปและให้เขียนคำโคลงบอกเล่าเรื่อง ทั้งหมดมีภาพ ๙๒ ภาพ แล้วนำไปประดับพระเมรุให้ประชาชนชม ในงานพระราชทานเพลิงพระศพ สมเด็จฯ เจ้าฟ้าพาหุรัดมณีมัย
การเรียนรู้ความเป็นมาของบ้านเมืองจากพระราชพงศาวดารเป็นเรื่องสำคัญสูงสุดในยุคสมัยหนึ่ง ดังที่ สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงยืนยันว่า “เรื่องนี้จำเป็นแท้สำคัญยิ่งกว่าทั้งหมด ถ้าไม่สอนเรื่องนี้ อย่าสอนอะไรเลยเสียดีกว่า...”

Paintings depicting royal chronicles were painted together with poems written following King Rama V’s command. The King picked certain stories from the royal chronicles and asked painters to draw 92 pictures. The images were placed on the royal funeral pyre at his daughter’s funeral.
Learning the country’s history through the royal chronicles was considered vital in the past. Prince Damrong expressed, “This is more important than anything else. If you do not teach these things, there is no point teaching anything else.”

ภาพจากหนังสือ พระประวัติสมเด็จพระนเรศวรมหาราช โดย สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๙

หนังสือชนชาติไทย (๒๔๗๔) หลักไทย (๒๔๗๑) หนังสือแสดงบรรยายพงศาวดารสยาม (๒๔๖๗)
หนังสือ ๓ เล่มนี้ ถือเป็นต้นตำรับของการวางรากฐาน “การเรียน” ประวัติศาสตร์ไทยแนว “รักชาติ” ว่าด้วยเรื่องการกำเนิดชาติและชนชาติไทย การต่อสู้เพื่อสร้างชาติ วีรกรรมของผู้นำ ซึ่งถูกใช้เป็นแบบแผนในการสร้างความเป็นไทยในสมัยต่อมา

Translation of *The Tai Race* (1931), *Lak Thai* (1928), and *The Description of the Chronicles of Siam* (1924)
These three books laid the foundations of nationalistic history. They talk about the origin of Siam and the Siamese people, the quest to build a nation, and previous heroes. These elements were used to create Thainess.

ขอขอบคุณ
สำนักงานวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Special Thanks to:
Office of Academic Resources, Chulalongkorn University

ภาพพระบรมรูปทรงม้า สะท้อนความเป็นไทยได้หลายมิติ ทั้งความรุ่งเรืองก้าวหน้าแห่งรัชสมัย ความผูกพันกับสถาบันพระมหากษัตริย์
การนับถือพระมหากษัตริย์อย่างเทวราชา รวมไปถึงการบูชา “เสด็จพ่อ ร. ๕”
จะเห็นได้ว่ารูปแบบของการ “รัก” พระมหากษัตริย์ของคนไทย มีหลากหลายมิติ หลายหลายเหตุผล แต่ก็ลงตัวได้แบบ Thai Only

The Equestrian Statue of King Rama V represents Thainess in many aspects, including the country's civilization and its deep connection with the King, who has the status of a god. Thai people love their King in different ways, all of which are distinctively and exclusively Thai.

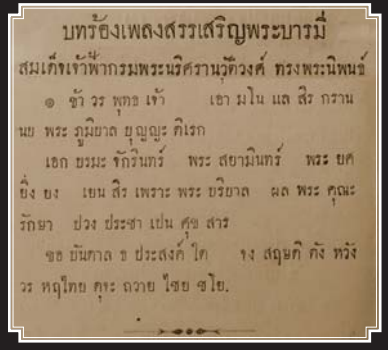

เพลงสรรเสริญพระบารมี (แบบสากล) เริ่มมีในสมัยรัชกาลที่ ๕ แต่ระยะแรกใช้เพลง God Save the Queen จนกระทั่งมีพระราชดำริว่าสยามควรจะมีเพลงประจำชาติ เวอร์ชั่นแรกนำเพลงไทยเดิม ทรงพระสุบิน (บุหลันลอยเลื่อน) มาทำเป็นแบบสากลโดยนายเฮวุดเซน (Heutsen) ต่อมามีการปรับปรุงใหม่โดย ปโยตร์ สชูโรฟสกี้ (Pyotr Schurovsky) ชาวรัสเซีย และเนื้อร้องเป็นพระนิพนธ์ของ สมเด็จฯ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์

การชุมนุมขับร้องเพลงสรรเสริญพระบารมีครั้งยิ่งใหญ่ที่สุดเกิดขึ้นเพื่อถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ณ ท้องสนามหลวง เมื่อวันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๕๙ เรียกกันว่า “เวอร์ชั่นท่านบุ๋ย”

The Royal Anthem (modern version) was composed during the reign of King Rama V. Initially, *God Save the Queen* was used as the royal anthem, but the King felt that Siam should have its own royal anthem. The first version was a remake of a traditional Thai song, arranged by a Western musician named Heutsen. For the new version, Russian musician Pyotr Schurovsky composed the melody and Prince Naris wrote the lyrics.

ลำนำจากหนังสือ ประชุมบทนิพนธ์
จัดพิมพ์โดย โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, ๒๔๖๓

ธรรมเนียมการรับพระราชทานปริญญาจากประมุขของประเทศ เป็น Thai Only อีกแบบหนึ่ง เริ่มต้นขึ้นในปี ๒๔๗๓ ในรัชกาลที่ ๗ และถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติสืบเนื่องมา ขั้นตอนหนึ่งของการรับพระราชทานปริญญาคือการกล่าวคำปฏิญาณเรื่อง ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

Receiving a graduating diploma from the king is another Thailand-only trait. This practice began in 1930 during the reign of King Rama VII and has continued ever since. A part of the Graduation Convocation Ceremony is to pledge loyalty to the country, religion, and king.

ภาพจาก หอประวัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Image Courtesy of Memorial Hall of Chulalongkorn University

ภาพพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแต่ง “แดง” ทั้งพระองค์ด้วยเครื่อง “พระมหาพิชัยยุทธ” ตามแบบสมเด็จพระนเรศวรยามออกศึก ประกอบด้วยพระภูษาม่วงไหมสีแดงเลือดนก ฉลองพระองค์แพรแดง ผ้าคาดผูกห้อยชายข้างซ้าย ถุงพระบาท มีพระสังวาลนพรัตน์ราชวราภรณ์ พระหัตถ์ซ้ายทรงถือพระแสงดาบคาบค่าย ทรงทัดใบสน พระหัตถ์ขวาทรงถือใบยอ ไม่ทรงพระมาลา

In this image, King Rama VI is dressed in all red following the Ayutthaya Era's war uniform for the king. He is wearing crimson silk pants, a red silk shirt, a cloth belt, socks, and gold lace decorated with the auspicious nine gems. In his left hand, he's holding a sword, and in his right hand are tree leaves. He's not wearing a hat.

ภาพจาก หอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม
Image from Office of National Archives, Department of Fine Arts, Ministry of Culture

๒๔๗๕ / 1932

สยาม มาถึงจุดเปลี่ยนสำคัญอีกครั้งหนึ่ง
คือการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์
มาเป็นระบอบประชาธิปไตย
ทำให้สถาบันกษัตริย์ที่เคยเป็นหลักของความเป็นไทย
ถูกลดบทบาทลง
และเกิดสิ่งใหม่ขึ้นกับ “ความเป็นไทย”
คือ รัฐธรรมนูญ และ สิทธิเสรีภาพของประชาชน ...

Siam came to a crossroads once again
when it converted from an absolute monarchy to a democracy.
The royal family, which had been the core of Thainess, saw its role reduced.
There was a shift in Thainess –
A constitution and the people's freedom came into the picture ...

ถ้า “ความเป็นไทย” เป็นต้นไม้
ก็ถือได้ว่าเป็นต้นไม้ที่หยั่งรากอย่างมั่นคงแล้ว
ในช่วงรัชกาลที่ ๔ - ๕ - ๖ - ๗
จนกระทั่งมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี ๒๔๗๕
ความเป็นไทย ถูกขยับปรับเปลี่ยน “แกน” ไป
เวลานั้น สิ่งที่แสดง ความเป็นไทย
ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสร้าง “ชาตินิยม”
ชาติ ในความหมายใหม่ คือ ประชาชน และรัฐธรรมนูญ
สถาบันกษัตริย์ถูกลดบทบาทลง
จนถึงช่วงปี ๒๕๐๐ สถาบันพระมหากษัตริย์จึงกลับมาเป็น
“แกน” ของความเป็นไทยเช่นเดิม

If Thainess were a tree, it would be a tree with deep, strong roots established since King Rama IV's reign.
The change of the system of government in 1932 came with a shift in the core of Thainess.
At the time, new representations of Thainess were used as tools to construct “nationalism.”
The nation, in its new definition, referred to the people and the constitution.
The royal family's role became smaller.
It wasn't until the 1960s that the King once again became one of the pillars of Thainess.

ภาพพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ พระราชทานรัฐธรรมนูญ ในวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ เพื่อให้มีการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข แต่การเปลี่ยนแปลงครั้งนั้น ไม่ได้ทำให้โครงสร้าง ชาติ - ศาสนา - พระมหากษัตริย์ เสาหลักของความเป็นไทยเปลี่ยนแปลงไป

King Rama VII granted the Constitution of the Kingdom of Siam on December 10, 1932, a symbolic gesture of giving power to the people. Since this time, Thailand has been a constitutional monarchy, but the change did not affect the “nation – religion – king” triad which is the core of Thainess.

หมุดคณะราษฎร
Memorial Plaque Commemorating Siamese Revolution of 1932

อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยบนถนนราชดำเนิน เป็นแบบฝรั่งเจือไทย เพื่อเป็นอนุสรณ์ของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยทำพิธีเปิดในวันชาติสมัยนั้น คือวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๘๓ ออกแบบโดยหม่อมหลวงปุ่ม มาลากุล มีศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ควบคุมการก่อสร้าง และสิทธิเดช แสงหิรัญ เป็นผู้ช่วยปั้นอนุสาวรีย์

The Democracy Monument on Ratchadamnoen Avenue, a mix of Thai and Western styles, is the symbol of the 1932 revolution. It was officially opened on what was then National Day – June 24, 1940. The monument was designed by Western-educated Pum Malakul, and the construction was overseen by the Italian artist and Silpakorn University professor, Corrado Feroci, who laid the foundations of Western art in Thailand.

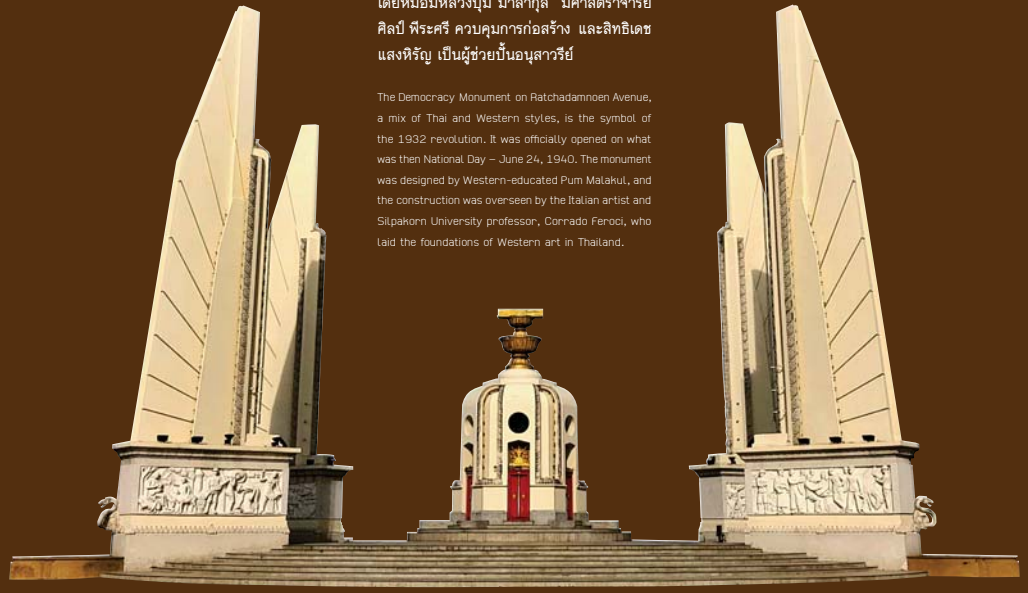

เพลงชาติเวอร์ชั่นแรก เกิดขึ้นตั้งแต่ปี ๒๔๗๕ เพื่อปลุกใจให้คนรักชาติ สามัคคี และที่สำคัญให้เกิดความเลื่อมใสในสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่คือ รัฐธรรมนูญ และประชาธิปไตย แต่เวอร์ชั่นนี้ใช้อยู่ไม่นานก็เปลี่ยนต่อมามีการเปลี่ยนเพลงชาติใหม่ โดยต้องการให้มีความเป็นสากลมากขึ้น รัฐบาลจึงติดต่อขอให้พระเจนดุริยางค์เป็นผู้ประพันธ์ทำนอง และขอให้ทำนองเป็นเพลงที่มีความรู้สึกคล้ายคลึงกับเพลงชาติฝรั่งเศสที่ชื่อ ลา มาร์เซยแยส (La Marseillaise) โดยมีขุนวิจิตรมาตรา (สง่า กาญจนาคพันธ์) เป็นผู้ประพันธ์คำร้อง

The first Thai national anthem was composed in 1932 to instill nationalism and harmony, as well as to encourage people to have faith in the new additions to the country – the constitution and democracy. However, it was soon rewritten.

The national anthem was rewritten because the government wanted something more modern. Phra Chenduriyang (Peter Feit) was asked to compose the melody, preferably something upbeat and strong like France's *La Marseillaise*. Khun Wichitmatra wrote the lyrics to the melody.

โน้ตเพลงชาติจากหนังสือ เพลงชาติ โดย สุกรี เจริญสุข จัดพิมพ์โดย Dr.Sax, ๒๕๓๒

ในยุคหนึ่งผู้นำของประเทศไทย ต้องการจะเชิดชูวีรกรรมของบรรพบุรุษไทยที่ไม่ใช่พระมหากษัตริย์ บรรดาอนุสาวรีย์วีรบุรุษสามัญชนจึงเกิดขึ้นอย่างมากมายในยุคนี้ และได้รับความนับถือศรัทธาจากคนไทยเช่นกัน

During one period of Thai history, the leader of the country wanted to celebrate the heroic deeds of Thai ancestors who were not kings. Monuments of significant civilians thus emerged and today are greatly revered by Thai people.

หลังจากสยามเปลี่ยนแปลงการปกครองไม่นาน จอมพล ป. พิบูลสงคราม ขึ้นสู่อำนาจสูงสุด
และพยายาม “สร้างชาติ” ใหม่ ในสมัยประชาธิปไตย
เครื่องมือสำคัญในการสร้างชาติครั้งนี้คือ “ความเป็นไทย” ...
โดยมี หลวงวิจิตรวาทการ เป็น “ครีเอทีฟ” คนสำคัญ ...
ยุคนี้ เราเปลี่ยนชื่อประเทศจากสยาม เป็น ประเทศไทย เราเริ่มมีนางสาวไทย
เราเรียนประวัติศาสตร์ชาติกันมากขึ้น เราเริ่มใช้คำว่า “สวัสดี” เราเริ่มเคารพธงชาติตอนแปดโมงเช้า
และเรามี ... ก๋วยเตี๋ยวผัดไทย!

Soon after the democratic change, Field Marshal Phibun took power
and tried to develop the nation in a democratic manner.
In doing so, an important tool was “Thainess.”
Luang Wichit was the campaign’s creative director.
In this era, Siam became Thailand, and the Miss Thailand beauty pageant was held for the first time.
Thai people began studying history. “Sawasdee” became a formal way of greeting.
The National Anthem played at 8 am every morning.
And Pad Thai came into existence!

จอมพล ป. พิบูลสงคราม
Field Marshal Phibun

หลวงวิจิตรวาทการ
Luang Wichit Wathakan

เรียม เพชยนวิน นางสาวไทยคนแรก
Riem Baedsayanawin,
the First Miss Thailand 1939
เอื้อเฟื้อภาพโดย ประเสริฐ เจิมวุฒิธรรม
Image Courtesy of Prasert Joemjutithum

ข่าว
เรื่อง ให้กล่าวคำ “สวัสดี”
ในโอกาสแรกที่พบกัน

ด้วยพนะท่านนายกรัฐมนตรีได้พิจารนาเห็นว่า เพื่อเปนการส่งเสิมเกียรติแก่ตนและแก่ชาติ ให้เหมาะสมกับที่เราได้รับความยกย่องว่าคนไทยเปนอารยะชน คำพูดจึงเปนสิ่งหนึ่งที่สแดงภูมิของจิตใจว่าสูงต่ำเพียงใดฉะนั้น จึงมีคำสั่งให้กำชับบันดาข้าราชการทุกคนกล่าวคำ “สวัสดี” ต่อกันในโอกาสที่พบกันครั้งแรกของวัน เพื่อเปนการผูกไมตรีต่อกัน และฝึกนิสัยให้กล่าวแต่คำที่เปนมงคลว่าอะไรว่าตามกัน กับขอให้ข้าราชการช่วยแนะนำผู้ที่หยู่ในครอบครัวของตนให้รู้จักกล่าวคำ “สวัสดี” เช่นเดียวกันด้วย

กรมโคสนาการ
22 มกราคม 2486

“อนึ่ง เมื่อได้พูดถึงเรื่องการศึกษากับการรักชาติแล้ว ก็ทำให้รู้สึกว่าคุณธรรมทั้ง ๒ ประการนั้น ยังหาเพียงพอที่จะดลบันดาลให้พี่น้องชาวไทยเกิดคุณสมบัติเป็นที่นิยมชมชอบอย่างชาติอื่นเขาโดยสมบูรณ์ไม่ ที่จะเรียกว่าสมบูรณ์ได้นั้น จำเป็นจะต้องมีประเพณีนิยมประจำชาติอีกด้วย ซึ่งรัฐบาลกำลังเตรียมการจะประกาศชักชวนพี่น้องชาวไทยทั้งหลายให้ปฏิบัติตามในวันข้างหน้าเป็นครั้งเป็นคราวไปตามโอกาสอันควรเราจะเรียกว่า รัฐนิยม ...”
สุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรี จอมพล ป. พิบูลสงคราม ในงานฉลองวันชาติ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๘๒

“Speaking of education and nationalism, these two values are not enough to equip Thai people with what other countries value. We need to have traditions. The government invites Thai people to follow these traditions and we will make further announcements on other occasions. We call this Cultural Mandates ...”
Field Marshal Phibun’s speech on National Day, June 24, 1939

ขอขอบคุณ หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม
Special Thanks to: National Library, Department of Fine Arts, Ministry of Culture

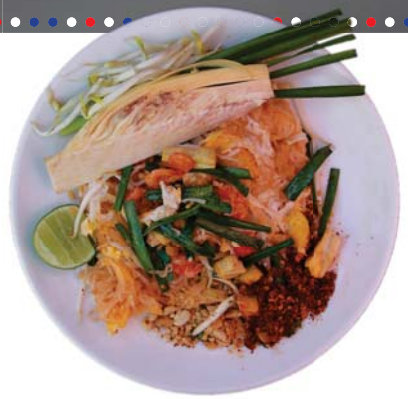

อาหารประดิษฐ์ซึ่งจอมพล ป.พิบูลสงคราม เห็นว่าหมูเป็นอาหารหลักของคนจีน และมีราคาแพง จึงคิดค้นก๋วยเตี๋ยวผัดแบบไม่มีเนื้อสัตว์ แต่ส่วนผสมหลักๆ ทั้งเส้นก๋วยเตี๋ยว ไชโป๊ กุยช่าย กุ้งแห้ง ผสมกับการผัดหมี่ของจีน ผัดมาผัดไปกลายเป็นก๋วยเตี๋ยวผัดแบบไทยๆ ทำไปทำมาก๋วยเตี๋ยวผัดไทยกลายเป็นเมนู Signature ของเมืองไทยไปแล้ว

Pad Thai was invented in Field Marshal Phibun’s era. The leader felt that pork, which was commonly consumed by the Chinese, was too pricey. Thus, he had invented a meatless version of stir-fried noodles. The main ingredients -- noodles, pickled radish, chive, and dried shrimp -- are all Chinese ingredients, and stir-frying is also a Chinese cooking method. Little by little, the dish gradually adopted a Thai style. Before we knew it, *Pad Thai* had already become a signature Thai dish.

ละครปลุกใจรักชาติของหลวงวิจิตรวาทการ ถือเป็นละครที่มีเนื้อหาแหวกแนวจากละครทั่วไปในยุคนั้น คือมีเนื้อหาปลุกใจให้เกิดความรู้สึกรักชาติบ้านเมือง ยอมเสียสละเพื่อประเทศ และเกิดความสามัคคีของคนในชาติ
บทเพลงของหลวงวิจิตรวาทการในสมัย “ชาตินิยม” เป็นที่มาของเพลงประเภท “ปลุกใจ” ที่มีประสิทธิภาพมาก และเป็นเพลงฮิตติดหูคนไทยทุกยุคสมัย แม้ในปัจจุบันก็ยังคงใช้อยู่

เอื้อเฟื้อภาพ โดย ธงชัย สิริสพรสวรรค์
Image Courtesy of Thongchai Likitponsawan

Luang Wichit’s nationalistic dramas were different from other dramas at the time – the purpose of his dramas was to evoke a feeling of nationalism. The soundtracks of his dramas have also become nationalistic songs still in use today.

เพลงต้นตระกูลไทย (๒๔๙๙)
Ton Trakul Thai (Thai Ancestors), 1954

เพลงรักเมืองไทย (๒๔๗๙)
Rak Mueang Thai (Love Thailand), 1936

เพลงในน้ำมีปลา ในนามีข้าว (๒๔๙๗)
Nai Nam Mi Pla, Nai Na Mi Khao
(Fish in the Water, Rice in the Fields), 1954

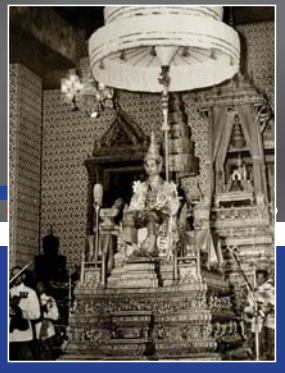

หลังสิ้นสุดการเปลี่ยนแปลงบ้านเมืองในยุคท่านผู้นำ
ประเทศไทยก้าวเข้าสู่ยุคใหม่อีกครั้ง
เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙
เสด็จกลับมาประทับประเทศไทยอย่างถาวร
เป็นการสิ้นสุด “ความว้าเหว่” ของประเทศ
และเริ่มต้นฟื้นฟู ๓ สถาบันหลักแห่งความเป็นไทยครั้งใหม่ ...
พระราชประเพณี พระราชจริยวัตร และพระราชนิยม
กลับมาเป็นความ “ปีติ” ของคนไทย ...

At the end of the transition,
Thailand entered a new era once again.
When King Rama IX returned home permanently,
the “period of loneliness” officially came to an end.
The three pillars of Thai nationalism came back to life again.
Royal ceremonies, royal duties, royal style brought such joy to the Thai people ...

“เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม
เพื่อประโยชน์สุข
แห่งมหาชนชาวสยาม”

“We shall reign in righteousness
for the benefits and happiness of Siamese people.”

นวนิยายของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นวรรณกรรมที่ทรงอิทธิพลต่อความคิดเรื่องความเป็นไทยมากที่สุดเรื่องหนึ่ง “แม่พลอย” เจ้านาย และวังหลวง คือตัวแทนความดีงามของกรุงรัตนโกสินทร์ คติความคิดและความงามแบบไทยผสมแนวคิดงามบริสุทธิ์แบบสตรีอังกฤษสมัยวิคตอเรียน ส่งเสริมให้ “แม่พลอย” คือต้นแบบแห่งความงามอย่างไทย สี่แผ่นดินเริ่มตีพิมพ์ครั้งแรกในหนังสือพิมพ์สยามรัฐ (๒๔๙๔ - รวมเล่มครั้งแรก ปี ๒๔๙๖) ต่อมามีการพิมพ์ซ้ำอีกหลายครั้ง และยังเป็นหนังสือขายดีอยู่เสมอ

Si Phaendin or “Four Reigns” was written by Kukrit Pramoj. The novel has greatly influenced the concept of Thainess. The main character, Mae Ploy, as well as the elite, and the palace, represent the glory of the kingdom. Mae Ploy is the epitome of a perfect Thai woman based on traditional Thai values, mixed with ideas of Victorian English beauty.
Si Phaendin was first printed in the *Siam Rath* newspaper in 1951, and was published as a book in 1953. It has been reprinted countless times and has remained one of the bestsellers until today.

เอื้อเฟื้อภาพ โดย ธงชัย ลิขิตพรสวรรค์
Images Courtesy of Thongchai Likitponsawan

ภาพจากหนังสือ ราชศิลป์พัสตราภรณ์ จัดพิมพ์โดย พิพิธภัณฑ์ผ้าในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ, ๒๕๕๔

ช่วงต้นพุทธศักราช ๒๕๐๐ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ตามเสด็จฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ไปเยือนหลายประเทศ แม้จะทรงผ้าไทยอยู่เสมอ แต่ก็ทรงเห็นว่าเมืองไทยยังไม่มี “ชุดประจำชาติ” ใช้ในโอกาสต่างๆ จนกระทั่งปี ๒๕๐๓ ทรงมอบหมายให้นักวิชาการ นักออกแบบ ช่างเสื้อ ค้นคว้าและออกแบบ จนได้ “ชุดไทย” ๘ แบบ เป็นที่มาของ “ชุดไทยพระราชนิยม” ทั้ง ๘ ชุด ที่ยังคงใช้มาจนถึงปีจุบัน

In the 1960s, Queen Sirikit followed King Bhumibol on many state visits. She always wore clothes made from Thai textiles, and noticed that Thailand did not have its own “national costume.”
In 1960, the Queen commissioned a scholar, a designer, and a tailor to research and design eight “Thai costumes,” which are now called “royal traditional Thai costumes” and still worn today.

เอื้อเฟื้อภาพ โดย ประไพรี เจียมอนันทกุล
Image Courtesy of Prairee Jiamanantakul

เอื้อเฟื้อภาพ โดย บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)
Image Courtesy of Thai Airways International

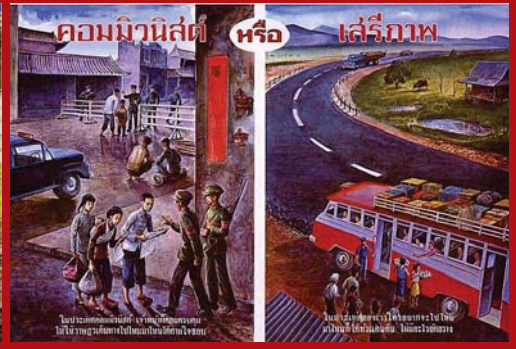

สิ่งพิมพ์ต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ ถูกแจกจ่ายไปทั่วบ้านทั่วเมืองในช่วงทศวรรษที่ ๒๕๑๐ โดยได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา เนื้อหาเป็นแบบตรงไปตรงมาเพื่อสื่อสารกับคนทั่วไป ในแง่ของการ “สิ้นชาติ” หากสามสถาบันหลักถูกทำลาย

Anti-communism posters were widely distributed in the 1970s, supported by the United States. The content was quite straightforward – it reminded the people that if the core triad was destroyed, the nation would come to an end.

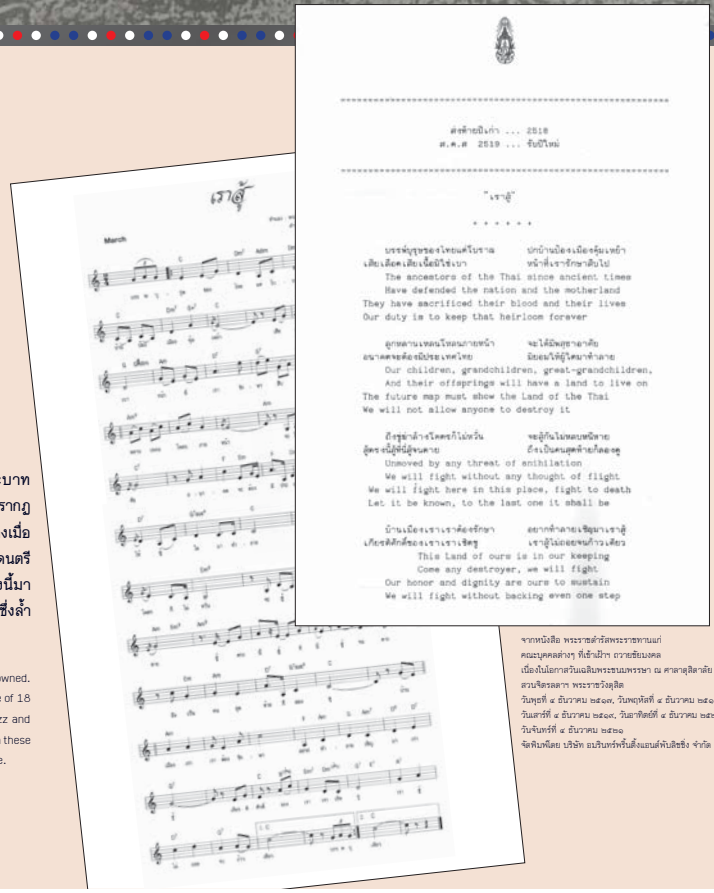

พระราชอัจฉริยภาพด้านดนตรีในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ เป็นที่ปรากฏชัดแก่ชาวโลก ทรงเริ่มพระราชนิพนธ์เพลงเมื่อมีพระชนมพรรษา ๑๘ พรรษา ทรงโปรดดนตรีแนวแจ๊สและบลู และทรงนำแนวเพลงนี้มาพระราชนิพนธ์เป็นเพลงไทยหลายเพลง ซึ่งล้ำสมัยมากในยุคนั้น

King Bhumibol's music talents were world-renowned. His Majesty started composing music at the age of 18 years old, and he was particularly fond of jazz and blues. His Majesty had composed many songs in these two genres, which were a novelty at the time.

ส่งท้ายปีเก่า ... 2518
ส.ศ.ศ 2519 ... ขึ้นปีใหม่

"เราสู้"

บรรพบุรุษของไทยแต่โบราณ ปกป้องเมืองผืนหล้า
เสียเลือดเสียเนื้อมิใช่เบา หน้าที่เรารักษาสืบไป
The ancestors of the Thai since ancient times
Have defended the nation and the motherland
They have sacrificed their blood and their lives
Our duty im to keep that heirloom forever

ลูกหลานเหลนโหลนภายหน้า จะได้มีพสุธาอาศัย
อนาคตจะต้องมีประเทศไทย มิยอมให้ผู้ใดมาทำลาย
Our children, grandchildren, great-grandchildren,
And their offsprings will have a land to live on
The future map must show the Land of the Thai
We will not allow anyone to destroy it

ถึงรู้ว่าล้างโคตรก็ไม่หวั่น จะสู้กันไม่หยุดยั้งชั่วนิรันดร์
ผู้ใดจะมีใจสิ้นชนม์ถึงเป็นตาย ถึงเป็นคนสุดท้ายก็จะสู้
Unmoved by any threat of anihilation
We will fight without any thought of flight
We will fight here in this place, fight to death
Let it be known, to the last one it shall be

บ้านเมืองเราเราต้องรักษา อยากทำตายเชิญมาเราสู้
เกียรติศักดิ์ของเราเราเชิดชู เราสู้ไม่ถอยจนก้าวเดียว
This Land of ours is in our keeping
Come any destroyer, we will fight
Our honor and dignity are ours to sustain
We will fight without backing even one step

จากหนังสือ พระราชดำรัสพระราชทานแก่
คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้า ถวายชัยมงคล
เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย
สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต
วันพุธที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๐๗, วันพฤหัสที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๐๘,
วันเสาร์ที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๐๙, วันอาทิตย์ที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๑๐,
วันจันทร์ที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๑๑
จัดพิมพ์โดย บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด

๒๕๒๐ / 1980s

ช่วงนี้ประเทศไทย มีงานใหญ่ ๒ งาน
งานแรกประเทศไทยเปิดประเทศเป็นดินแดนแห่งการท่องเที่ยว
“ความเป็นไทย” ทั้งเก่า-ใหม่ ถูกนำมา “ขาย” เพื่อยืนยันความมั่งคั่งทางวัฒนธรรมของเรา ...
งานที่ ๒ คือ การเฉลิมฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ มีอายุครบ ๒๐๐ ปี
งานนี้เป็นการน้อมระลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของบูรพกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี หนึ่งในสถาบันหลักของความเป็นไทย

Two major events took place in this era.
The first was the official launch of Thailand as a tourism destination.
“Thainess,” in its old and new definitions, became a selling point to prove the country’s cultural wealth ...
The second event was the Rattanakosin Bicentennial Celebration.
The ceremony paid tribute to the former kings of the Chakri Dynasty, the foundation of Thainess.

พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี
Prem Tinsulanonda, Prime Minister of Thailand

ตราสัญลักษณ์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ออกแบบโดย Mrs. Myers นักออกแบบชาวอเมริกัน มีองค์ประกอบสำคัญคือ พระปรางค์วัดอรุณฯ และเรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์ “ภาพจำเมืองไทย” จากฉากหนึ่งในภาพยนตร์เรื่อง ๘๐ วันรอบโลก (Around the World in Eighty Days - 1956)

The Tourism Authority of Thailand’s logo was designed by an American designer, Mrs Myers. The image features Wat Arun and the Royal Barge Suphannahong, which appeared in the film *Around the World in Eighty Days* (1956).

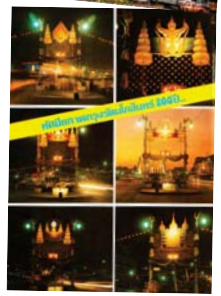

กระแสตื่นตัววัฒนธรรมไทยกลับมาคึกคักอีกครั้ง
ในงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี พุทธศักราช ๒๕๒๕
“ไฮไลท์” ในงานนี้คือการเสด็จพระราชดำเนินไป
ในการพระราชพิธีบวงสรวงสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้า
โดยกระบวนพยุหยาตราทางชลมารค

Thais became excited about Thai culture again as the Rattanakosin Bicentennial Celebration came around in 1982.
The “highlight” of this celebration was the royal barge procession to pay tribute to former kings.

เรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์
Suphannahong Royal Barge

ประเทศไทยเดินทางมาสู่จุดเปลี่ยนสำคัญของโลกอีกครั้ง
ยุคที่โลกไร้พรมแดน
ประเทศไทยอ้าแขนรับวัฒนธรรมต่างชาติต่างภาษา
ที่ไหลทะลักเข้ามาอย่างเสรี
ในขณะเดียวกัน ก็เกิดกระแสตื่นตัวเรื่อง “ความเป็นไทย”
เพื่อทวนกระแสโลกาภิวัตน์นี้ ...

Thailand reached another significant milestone as the world entered the era of globalization.
Thailand fully embraced the influx of foreign cultures,
but at the same time, there was an increased awareness of Thainess in spite of globalization.

ในช่วงทศวรรษที่ ๒๕๓๐ ไทยต้องรับมือกับปรากฏการณ์ใหม่
“โลกาภิวัตน์” ยุคโลกไร้พรมแดน Globalization
ระบบเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม ของทั้งโลกเชื่อมต่อกัน
ง่ายขึ้น

ท่ามกลางกระแสโลกที่ทะลักล้นเข้ามาในประเทศไทย
ก็เกิดกระแสต้าน หวงแหน หวั่นเกรง ว่า “ความเป็นไทย”
กำลังถูกท้าทาย

กลุ่มคนรุ่นใหม่ ซึ่งยอมรับการบริโภคสินค้าโลกาภิวัตน์
แต่ขณะเดียวกันก็ต้องการรักษาความเป็นไทยไว้
จึงหยิบใช้บางส่วน ของความเป็นไทยดั้งเดิม
แล้วสร้างความเป็นไทย รูปแบบใหม่ขึ้นในยุคของตนเอง

ต่อมาอีกราว ๑๐ ปี
ความเป็นไทย ยังคงเดินตามแนวคิดเดิมในยุคโลกาภิวัตน์
แต่ด้วยวิกฤต “ต้มยำกุ้ง” ปี ๒๕๔๐
ทำให้แนวคิดเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง และสถาบัน
พระมหากษัตริย์ ได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นไทย
“สมัยใหม่” จนถึงปัจจุบัน

In the 1990s, Thailand faced a new phenomenon.
Globalization was eroding national borders, connecting the world economically, politically, and culturally.

Amidst the overwhelming influx of changes in Thailand, resistance began to emerge, since many felt that Thainess was at risk.

Faced with these new challenges, a new generation of Thais embraced Thainess. This generation embraced a globalized world, but also felt protective of Thai traits.

Thainess in this period was a mixed bag – a blend of traditional Thainess and newly formed Thai traits.

Ten years on, Thainess had progressed amidst globalization, until the Tom Yam Kung crisis in 1997. The sufficiency economy and the King became tightly woven into the concept of modern day Thainess.

รถตุ๊กตุ๊กสัญลักษณ์ไทยที่ทั่วโลกรับรู้ มีกำเนิดมาจากประเทศอิตาลีในปี ๒๔๙๑ ชื่อว่า พิอาจิโอ อาเป (Piaggio Ape) จากนั้นรถหน้าตาเหมือนกบแบบเดียวกันนี้ชื่อ DK Midget ถูกผลิตขึ้นโดยบริษัทไดฮัทสุของญี่ปุ่นในปี ๒๕๐๐ รถรุ่นนี้เองถูกนำเข้ามาจำหน่ายในเมืองไทยในปี ๒๕๐๓ และต่อมาได้นำเข้า DK Midget MP4 ส่งไปขายที่จังหวัดอยุธยาและจังหวัดตรัง รถตุ๊กตุ๊ก ได้ชื่อนี้มาจากเสียงเครื่องยนต์เวลาติดเครื่องยนต์ ชื่อ “ตุ๊กตุ๊ก” จากเมืองไทยนี้ ปัจจุบันกลายเป็นชื่อที่ใช้เรียกรถยนต์ประเภทนี้ไปแล้ว

The *Tuk Tuk*, a Thai symbol recognized internationally, is actually from Italy. The Piaggio Ape, a three-wheel vehicle, was first produced in 1948. After that, a similar-looking model – the Daihatsu Midget DK – was created in Japan in 1957. That model was imported to Thailand in 1960, and later, the DK Midget MP4 was imported and sent to Ayutthaya and Trang Provinces.

The name *Tuk Tuk* originated from the sound it makes. That iconic sound has become its name.

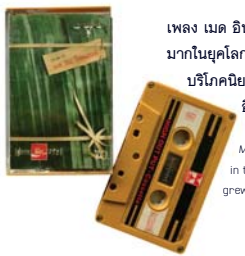

เพลง เมด อิน ไทยแลนด์ (๒๕๒๗) ของวงคาราบาว สร้างปรากฏการณ์ใหม่อย่างมากในยุคโลกาภิวัตน์ ปลุกกระแส “รักไทย” ให้ตื่นขึ้นมาเดินสวนทางกับกระแสบริโภคนิยมตะวันตก คนที่เกิดทันในยุคนี้สามารถร้องในเทปคาสเซ็ท ชุด เมด อินไทยแลนด์ ได้ทั้งม้วน

Made in Thailand (1984) by the band Carabao sparked a sentiment of “Thai pride” in the globalized era, pitting Thailand against Western consumerism. Those who grew up during the 1980s know the songs in this album by heart.

เพลงลูกทุ่งที่เคยโด่งดังมาพร้อมๆ กับเพลงลูกกรุง มีอันต้องพ่ายแพ้ต่อเพลงสตริงไปพักใหญ่ แต่แล้วก็เกิดปรากฏการณ์ครั้งสำคัญในโลกยุคโลกาภิวัตน์ (๒๕๓๐) เมื่อพรศักดิ์ ส่องแสง นำเพลงสาวจันทร์กั้งโกบ (๒๕๒๘) ฮิตทั่วบ้านทั่วเมือง ถึงขนาดได้ขึ้นเวทีกับ “พี่เบิร์ด” ใน “คอนเสิร์ตสองคนสองคม” ที่สนามกีฬาเวโลโดรม หัวหมาก ในปี ๒๕๓๐

ยุคนี้นักร้องเพลงลูกทุ่งได้ปฏิวัติตัวเองใหม่ ไม่ติดอยู่กับภาพเดิมๆ อีกต่อไป ทั้งการแต่งกายล้ำสมัย เนื้อร้องไม่ติดอยู่กับทุ่งนาป่าเขาอีกต่อไป นักร้องคนสำคัญที่ปฏิวัติวงการอีกคนในยุคนี้คือ พุ่มพวง ดวงจันทร์

Luk Thung music surrendered to pop music for a while, but there was a significant moment in the 1990s, when Pornsak Songsang released his chart-topper, *Sao Chan Kangkob*, in 1985. The artist was so famous that he was invited to join Thailand’s all-time superstar Bird Thongchai McIntyre at his major concert in 1987.
Modern luk thung stars looked nothing like they did in the past – they were stylishly dressed, and their songs weren’t just about the fields and the forests. Another revolutionary *luk thung* singer was Pumpuang Duangjan.

เป็นที่รู้จักกันว่า โฆษณาเบียร์สิงห์จะหยิบจับเอาความเป็นไทยมานำเสนอได้อย่างลงตัวงดงาม

ขอขอบคุณ บริษัท บุญรอดบริวเวอรี่ จำกัด
Special Thanks to Boon Rawd Brewery Co., Ltd.

ภรณ์ทิพย์ นาคหิรัญกนก ตัวแทน “งามอย่างไทย” ในยุค ๒๕๓๐
ภรณ์ทิพย์คว้าตำแหน่งนางงามจักรวาลคนที่ ๒ ของไทย (๒๕๓๑) นอกจากนี้ยังได้รางวัลชุดประจำชาติยอดเยี่ยมในชุด “ไทยประยุกต์” ที่ดัดแปลงมาจาก “ชุดไทยพระราชนิยม” เวลานั้น “พี่ปุ้ย” ถือเป็นตัวแทนชาวไทยในการเผยแพร่ความเป็นไทยสู่นานาชาติด้วยชุดไทยแบบต่างๆ และกิริยามารยาทอย่างไทย

“Bui” Porntip Nakhirunkanok, now Bui Simon, was Thailand’s second Miss Universe. She won the title in 1988, and in the same pageant, she also won the Best National Costume Award. She wore a modified Thai traditional costume, adapted from “royal traditional Thai costumes.” Bui was the presenter of Thainess on an international stage, showcasing Thai costumes and Thai etiquette.

เอื้อเฟื้อภาพโดย ประเสริฐ เจียมจุติธรรม
Images Courtesy of Prasert Joemjutithum

โฆษณาไทยชูรสตราชฎา ชุดส้มตำ (๒๕๓๒) โด่งดังทั่วบ้านทั่วเมือง ในตอนนั้น เป็นไปตามกระแสรักไทยในยุคโลกาภิวัตน์

ขอขอบคุณ บริษัท ไทยชูรส จำกัด
Special Thanks to Thai Churos Co., Ltd.

โฆษณาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ เป็นไปตามกระแสรักเมืองไทย โดยหยิบจับกลิ่นอายความเป็นไทยมานำเสนอ แบบถูกที่ถูกเวลา จนโด่งดังไปทั่วบ้านทั่วเมืองขณะนั้น

Thai television commercials in the age of globalization focused on Thainess, presenting Thai elements in the right place at the right time. They hit just the right spot and became the talk of the town.

ก่อนยุคถุงก๊อบแก๊บ บ้านเรามีถุงใส่สินค้ากระดาษที่ใช้กันโดยทั่วไป (โดยเฉพาะร้านขายผ้า) ถ้าเป็นห้างใหญ่ๆ ด้านหนึ่งจะพิมพ์ชื่อร้านค้า และโฆษณาสินค้าของร้าน แต่สำหรับถุงกระดาษทั่วไปจะพิมพ์คำว่า “โชคดี” บางทีอาจพิมพ์รูปนางงามหรือดารายอดนิยมด้านหลังเป็นตารางหมากรุก

Before plastic bags came to be used widely, Thai people used paper bags (especially at fabric shops). Bigger shops would print the shop’s name and perhaps a slogan on one side, but in general, the bag had the word “*Chok Dee*” (good luck) printed on it, sometimes alongside an image of a beauty queen or famous actress. On the back was checkerboard print. When plastic bags became more popular around 20-30 years ago, the *Chok Dee* bag disappeared.

ช่วงต้นทศวรรษ ๒๕๓๐ แนวเพลงลูกทุ่งตกอยู่ในห้วงวิกฤต พ่ายแพ้ต่อเพลงสตริงสมัยใหม่ มีนักร้องลูกทุ่งน้อยคนที่สามารถอยู่รอดได้ในยุคนี้
แต่เพราะกระแส “โด้กลับ” โลกาภิวัตน์ ประจวบกับจังหวะ “กึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย” เพลงลูกทุ่งถูกนำกลับมาร้องใหม่ โดยนักร้องทั้งรุ่นเก่ารุ่นใหม่ ทำให้เพลงลูกทุ่งได้รับการยอมรับมากขึ้น นอกจากนี้การปรับตัวของนักร้องลูกทุ่ง ที่มีการปฏิวัติการแต่งกาย การแสดงแสงสี หางเครื่องชุดใหญ่ และการแจ้งเกิดของยิ่งยง ยอดบัวงาม ในเพลง “สมศรี 1992” (๒๕๓๕) ช่วยต่อลมหายใจให้กับเพลงลูกทุ่งอีกครั้ง

In the early 1990s, *Luk Thung* (country) music faced a major challenge as pop music dominated the market. This led to the survival of the fittest *luk thung* singers.
But the trend reversed, and eventually *luk thung* music was brought back to life by old and new artists, making luk thung relevant once again.
In their fight against extinction, *luk thung* singers changed the way they dressed, danced, and sang, with a troop of exquisitely dressed dancers in every performance. *Luk thung* megastars were born, such as Yingyong Yodbua-ngam, with his song, Somsri 1992, which was released in 1992. *Luk thung* was officially saved from extinction.

โฆษณารถกระบะโตโยต้า ชุดคิดถึงบ้าน (๒๕๓๔) ออกมาในช่วงการรณรงค์ให้คนไทยมีสำนึกรักบ้านเกิด รักท้องถิ่น ซึ่งเป็นกระแสในทศวรรษที่ ๒๕๓๐

Homesick – a TV commercial for Toyota pick-up trucks – came out in 1991, during a period when Thai people were encouraged to love their hometown and community in the 1990s.

ชาวไทยหลงระเริงกับโลกใหม่ เศรษฐกิจแบบใหม่ และกระแสบริโภคนิยม
จนขาดความระมัดระวัง
ในที่สุดก็พบกับหายนะ “ฟองสบู่แตก”
เศรษฐกิจดิ่งลงเหว คนตกงาน หนี้สินท่วมตัว
จนกระทั่งมีพระราชดำรัส “เตือนสติ” เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง ...

Thai people were lost in the new world, new economy, and consumerism,
So much so that they didn't see what's coming their way.
One day, the bubble burst, the economy sank.
People lost their jobs and drowned in debts.
King Rama IX taught his people
the philosophy of the sufficiency economy ...

เรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณ รัชกาลที่ ๙ เป็นเรือที่สร้างขึ้นเพื่อเฉลิมฉลองในพระราชพิธีกาญจนาภิเษก ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี (๒๕๓๙) ตามอย่างเรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดฯ ให้สร้างขึ้นตามคติความเชื่อในศาสนาพราหมณ์

The Royal Barge, *Narai Song Suban King Rama IX*, was built to commemorate the King's Golden Jubilee in 1996. The design followed the Royal Barge of King Rama IV, which was based on Brahma beliefs.

ภาพจากหนังสือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับงานศิลปะและการออกแบบ จัดพิมพ์โดย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๐
Image from King Bhumibol Adulyadej and His Versatility in the Arts & Design. Published by Silpakorn University, 2008

ตลาดนัดของ “ชิกๆ” แบบนี้ พัฒนาขึ้นหลังวิกฤต “ต้มยำกุ้ง” (๒๕๔๐) สมัยนั้นยังเรียกว่า เปิดท้ายขายของ เป็นสถานที่ “คนเคยรวย” นำข้าวของชั้นดี แบรนด์แนม ใส่ท้ายรถหรูมาเปิดขาย เพื่อหารายได้ในยุคที่มี “คนล้ม” มากที่สุดยุคหนึ่งในประวัติศาสตร์ไทย ทำให้ชนชั้นกลางจำนวนมาก ออกจากงานประจำมาเปิดร้านขายของอิสระ จนเกิดวัฒนธรรมล่าของ เดินชิล ในตลาดนัดลักษณะนี้มาจนถึงปัจจุบัน

These “chic” flea markets emerged after the Tom Yam Kung crisis in 1997. It was called an “open-trunk market” where the formerly rich would come sell their used brandname items to make a living. It was a period of mass bankruptcy, and many middle-class people left their jobs to start their own businesses. Markets became a fashionable thing, and the trend still continues today.

ภาพเอื้อเฟื้อโดย นิยดา ราสารคดี

... ช่วงล้มลุกคลุกคลานนี่เอง
ความเป็นไทย ได้แสดงออกมาในรูปแบบใหม่
เป็นการโหยหาตัวตนและภาพอดีตอันงดงาม
มีการผสมผสาน เก่า-ใหม่
หยิบจับเอกลักษณ์ไทยมาต่อยอดในมุมมองใหม่ๆ
ความเป็นไทยในยุคนี้
เป็นยุคที่สามารถพาตัวเองเป็นหลุดจากขนบธรรมเนียมโบราณได้สำเร็จ

... During such a difficult time
Thainess was expressed in a new form.
There was a longing for identity and the glory of the past.

The old and the new combined.
Thai characteristics were presented in a new light.
Thainess in this era finally broke away from its old definition.

ฉายวันนี้

ภาพยนตร์ นางนาก (๒๕๔๒) ฟ้าทะลายโจร (๒๕๔๓) แฟนฉัน (๒๕๔๖) โหมโรง (๒๕๔๗) หลังวิกฤตเศรษฐกิจปี ๒๕๔๐ กระแสการโหยหาอดีตและตัวตนแบบ "ไทยๆ" กลับมาเด่นชัดขึ้นหลังจากวิกฤตต้มยำกุ้ง ช่วงเวลานั้นกระแสหนังย้อนยุค เก่าๆ บ้านๆ เข้ามาเบียดหนังแนวอื่นๆ จนหมด

Nang Nak (1999), *Tears of the Black Tiger* (2000), *Fan Chan (My Girl)* (2003), and *The Overture* (2004) were Thai films released after the economic crisis in 1997. The nostalgic trend was exceptionally strong after the Tom Yam Kung crisis, so most of the films that came out that year had a nostalgic, retro vibe.

ธุรกิจสปาบูมสุดๆ หลังจากเมืองไทยผ่านพ้นวิกฤตเศรษฐกิจไปแล้ว (ปี ๒๕๔๓ ตลาดสปาของไทยมีมูลค่า ๘,๓๐๐ ล้านบาท มีอัตราเติบโตเฉลี่ย ๑๕% ต่อปี) ธุรกิจสปาเป็นอีกธุรกิจหนึ่งที่ขายความเป็นไทย ทั้งการบริการ การตกแต่งสถานที่ และการนวดตามวิชานวดไทยที่ต่อยอด ดัดแปลง มาจากการวิชาการนวดแผนโบราณที่วัดโพธิ์

Spas were a rising business after Thailand made it through the economic crisis. (In 2000, the spa industry in Thailand was worth US$250 million and enjoyed a 15% annual growth). The spa industry uses Thainess as a selling point, from its services to its decoration. The methods were adapted from traditional Thai massage taught at Wat Pho.

โครงการ "หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์" (๒๕๔๔) พัฒนามาจากแนวคิด One Village, One Product ของเมืองโออิตะ ประเทศญี่ปุ่น มีชื่อย่อว่า สินค้าโอทอป (OTOP - One Tambon One Product) เป็นการเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นมีโอกาสในการผลิตสินค้าตามภูมิปัญญาและวัตถุดิบที่มี สินค้าโอทอปเป็นกลุ่มสินค้าที่นับได้ว่ามีบุคลิกความเป็นไทยมากที่สุดกลุ่มหนึ่ง

The "One Tambom One Product" project, initiated in 2001, was based on the One Village, One Product project in Oita, Japan. OTOP allowed local people to produce what their community did best, using local wisdom and materials. OTOP products are the best representation of Thainess.

หลังวิกฤตต้มยำกุ้ง (๒๕๔๐) เกิดกระแส รักไทย รักถิ่น แบบไทยๆ ขึ้นอย่างกว้างขวาง นำไปสู่การสร้างบรรยากาศย้อนยุค (Retro) ตลาดเก่า เมืองเก่า กาแฟโบราณ และอื่นๆ เกิดขึ้นอย่างมากมาย ยุคนี้ ตลาดอัมพวา สามชุก เมืองปาย เป็นสถานที่ห้ามพลาดสำหรับการท่องเที่ยวแนวโหยหาอดีต

After the Tom Yam Kung crisis (1997), a trend of valuing local wisdom emerged and spread. There was a retro vibe in the air – retro markets, retro towns, retro cafes, and more. Amphawa old Market, Sam Chuk, and Pai were must-visit destinations for those nostalgic for the glory of the past.

ในช่วงทศวรรษ ๒๕๓๐ ภาครัฐหันกลับมาส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่นให้เข้มแข็งขึ้นกว่าแต่ก่อน จนกระทั่งหลังวิกฤตเศรษฐกิจ (๒๕๔๐) การให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมท้องถิ่นได้ผลเด่นชัดขึ้น จนเกิดถนนสายวัฒนธรรมขึ้นในหลายจังหวัด เป็นโอกาสที่จะแสดงภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อคนภายนอกด้วยผลิตภัณฑ์ สินค้า การแสดง อาหาร และอื่นๆ

In the 1990s, the government tried to promote local identities. After the economic crisis in 1997, local culture became even more important, and a "Cultural Road" was established in many provinces. This was a place where the locals would come present their communities' wisdom through products, performances, and food.

เอื้อเฟื้อภาพโดย วรวิท ดาวุด
Image Courtesy of Worawit Dawut

ประเทศไทยเข้าสู่ทศวรรษแห่งการเฉลิมฉลองวโรกาสต่างๆ
ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙
ความเป็นไทยในขนบธรรมเนียมโบราณถูกเรียกกลับมาใช้อีกครั้ง ...
สถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ยังคงเป็นหัวใจความเป็นไทย ...

Thailand entered a decade of celebrations in honor of King Rama IX,
and old Thai traditions were revived ...
Nation, Religion, and King remain the core of Thainess ...

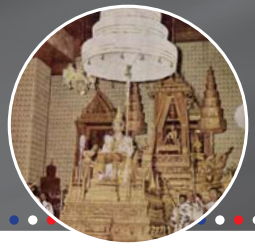

ปีแห่งสีเหลือง ๒๕๔๙ คือปีพระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี นอกจากการแสดงความจงรักภักดีแล้วสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ในช่วงนี้ล้วนต้องเป็นสีเหลืองประดับตราสัญลักษณ์ประจำพิธี และถือเป็นปีแรกๆ ที่ราษฎรไทยแสดงความจงรักภักดีในแนววัฒนธรรม “ป๊อป” อย่างแพร่หลาย

เรา ❤ ในหลวง

คำเรียกในหลวงรัชกาลที่ ๙ ว่า “พ่อ” แม้จะเริ่มต้นในช่วงพระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติ ครบ ๕๐ ปี จากเพลง “ต้นไม้ของพ่อ” แต่ยังใช้กันไม่แพร่หลาย จนกระทั่งปีฉลอง ๖๐ ปีทรงครองราชย์ คำว่า “พ่อ” จึงกลายเป็นคำสามัญที่พสกนิกรใช้เรียก “รัชกาลที่ ๙” ในโอกาสต่างๆ

The year 2006 was all yellow as it was the year of the Sixtieth Anniversary Celebrations of King Bhumibol Adulyadej's Accession to the Throne. The people showed their loyalty through yellow items, the color of King Bhumibol. That year, everything was yellow. It was the first time that the Thai people expressed their devotion to the King through pop culture symbols.

We ❤ the King

King Bhumibol was the country's “father.” During the Fiftieth Anniversary Celebrations of King Bhumibol Adulyadej's Accession to the Throne, a song called “Father's Tree” was composed. Calling the King “father,” however, did not become widespread until the Sixtieth Anniversary, after which the King was usually referred to as “father.”

ในยุคที่ความเป็นไทย สามารถสร้างความ “เกร่” และแตกต่าง ความพยายามผลักดันกระแสไทยของคนรุ่นใหม่จึงได้รับการยอมรับและ “กดไลค์” ให้กับแนวคิดส่งเสริมความเป็นไทยแบบนี้

As Thainess became a fashion trend, the new generation embraced and “Liked” this form of Thainess.

ภาพเอื้อเฟื้อโดย มรรษมณฑ จันทร์ศิริ
Images Courtesy of Mussamont Chansiri

ความเป็นไทยหลังยุค ๒๕๓๐, ๒๕๔๐, ๒๕๕๐, ๒๕๖๐ มาไกลเกินกว่าที่ใครจะจินตนาการออกว่า อีก ๑๐ ปีข้างหน้า เราจะเว่อร์วังอลังการไปถึงไหน ชุดมหิงสาศรีกาสร ของมิสแกรนด์ร้อยเอ็ด จากงานประกวด Miss Grand Thailand 2016 ด้วยแนวคิดการใช้สัญลักษณ์ควาย สัตว์คู่บ้านคู่เมืองคู่ชาวนาไทย

Thainess in the 1990s, 2000s, and 2010s has evolved so much that it is hard to predict what it will look like in the next decade.
The national costumes in the Miss Grand Thailand beauty pageant adopted local motifs – a Naga serpent, buffalo, soldiers, and Suvarnabhumi Airport – to create unusual outfits that represent Thainess in a different light.

เอื้อเฟื้อภาพ โดย กองประกวดมิสแกรนด์ไทยแลนด์
Images Courtesy of Miss Grand Thailand Peagent

ชุดสุวรรณเจดีย์ ออกแบบมาเพื่อใช้ประกวดในงาน Mrs. Universe (2016) ทันทีที่เปิดตัวออกมา ก็ถูกสังคม “ถล่มเละ” ด้วยข้อหา “ไม่เหมาะสม” ชุดนี้ใช้องค์ประกอบที่เป็นแก่นแกนของความเป็นไทย คือพุทธศาสนา และเจดีย์ทองในพระบรมมหาราชวัง แต่สำหรับคนไทยทั้ง ๒ สิ่งนี้ ล้วนเป็น “ของสูง” สังคมจึงไม่เห็นด้วยที่จะนำมาสร้างเป็นชุดประกวดนางงามสุดท้ายผู้ออกแบบยอมเปลี่ยนเป็นชุด “ตะเพียนทอง ครรลองไทย”

The Suwanna Chedi (Golden Chedi) costume was designed for the Mrs. Universe pageant in 2016. As soon as the image was released, society went crazy with negative comments, saying it was “inappropriate.” The costume's concept centered on two elements – Buddhism and the chedi of the Grand Palace, both of which are highly revered by Thais. Therefore, many felt that they should not be used on an outfit for a beauty pageant. The designer relented and changed the design.

เสื้อลายดอกหรือ “เสื้อสงกรานต์” เป็นเสื้อคอกลมแบบจีน พิมพ์ลายดอกอย่างเสื้อฮาวาย เดิมเสื้อชนิดนี้นิยมอยู่ในหมู่นักแสดงเพลงพื้นบ้านประเภทลำตัด เพลงฉ่อย เพลงเรือ ภาพลักษณ์แบบบ้านๆ ทำให้คนทั่วไปนิยมนำมาใส่ในงานประเพณีไทย โดยเฉพาะประเพณีสงกรานต์ เพื่อต้องการสะท้อนความเป็นไทยอีกรูปแบบหนึ่ง

The floral shirt, or “Songkran shirt,” is a round neck button down shirt with Hawaiian prints. Formerly, it was worn by folk performers, but its boy-next-door feel made it a popular choice of attire in Thai festivals such as Songkran, as it was worn to present Thainess.

ความเป็นไทยในสายตาของคนแต่ละรุ่นมีปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย การยอมรับความเป็นไทยแบบใหม่ๆ เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาในกระแส “ไทยๆ” ของคนรุ่นใหม่

Thainess means different things for different generations in different periods. New definitions emerge all the time, redefining Thainess with Thai-ish additions.

กระแส “ไทยๆ” ยังไม่ตก สามารถข้ามทศวรรษ ๒๕๓๐, ๒๕๔๐ มาจนถึง ๒๕๕๐ บรรดาร้านอาหาร โรงแรม สถานที่ท่องเที่ยว ต่างออกแบบตกแต่งเป็นแบบบ้านๆ เก่าๆ ไทยๆ ได้รับความนิยมจากนักเซลฟี่ - อัพโหลด เป็นอย่างมาก ความเป็นไทยแบบใหม่นี้ อาจไม่ยึดโยงกับความเป็นไทยแบบจารีตโบราณเลยก็ได้ ไม่ต้องพึ่งบ้านทุ่งนากองฟางเลยก็ได้ ถือเป็นความเป็นไทยในความรู้สึกแบบ “ไทยๆ” ที่ปรับเปลี่ยนได้แต่ไม่แปลกแยก

Blending Thainess into pop culture and designs remained a major trend throughout the 1990s, 2000s, and 2010s. Restaurants, hotels, and tourist attractions adopted retro Thai styles, and this was met with great enthusiasm by selfie-lovers. This type of Thainess had almost nothing to do with traditional Thainess – no temples, no palaces, no haystack, no rice fields. Thainess has many facets, and this is one of them.

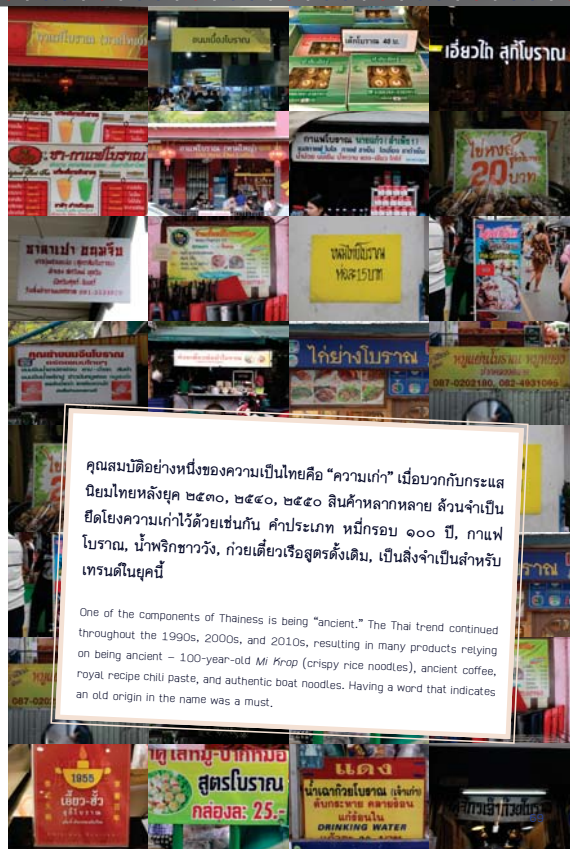

คุณสมบัติอย่างหนึ่งของความเป็นไทยคือ “ความเก่า” เมื่อบวกกับกระแสนิยมไทยหลังยุค ๒๕๓๐, ๒๕๔๐, ๒๕๕๐ สินค้าหลากหลาย ล้วนจำเป็นยึดโยงความเก่าไว้ด้วยเช่นกัน คำประเภท หมี่กรอบ ๑๐๐ ปี, กาแฟโบราณ, น้ำพริกขาวัง, ก๋วยเตี๋ยวเรือสูตรดั้งเดิม, เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเทรนด์ในยุคนี้

One of the components of Thainess is being “ancient.” The Thai trend continued throughout the 1990s, 2000s, and 2010s, resulting in many products relying on being ancient – 100-year-old *Mi Krop* (crispy rice noodles), ancient coffee, royal recipe chili paste, and authentic boat noodles. Having a word that indicates an old origin in the name was a must.

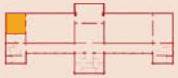

ถอดรหัส

ห้องนี้มีเรื่อง ประเพณี เทศกาล และมารยาทของไทย ใส่ไว้ในกล่อง ๓ ขนาด ภายในมีเอกสารอธิบายที่มาที่ไปของเรื่องต่างๆ มีภาพประกอบของจริงที่จับต้องได้ เล่นได้ และมีเกมที่จะทำให้เข้าใจเรื่องราวได้สนุกยิ่งขึ้น

DECODING

This gallery features Thai traditions, ceremonies, and manners in three different boxes. Each box contains a document explaining many aspects of these topics with illustrations, props, as well as fun games to help you better understand them.

๔

ไทยประเพณี
THAI TRADITIONS

ประเพณี เทศกาล และมารยาทไทย
ไม่ว่าจะเป็นของเก่าแก่โบร่ำโบราณ หรือของเพิ่งเกิดเมื่อวานซืน
ล้วนเป็นภาพสะท้อนชีวิตไทยที่ผกผันตามภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ความเชื่อ กาลเวลา
และแน่นอนว่าเป็นสิ่งสะท้อนดีเอ็นเอความเป็นไทยได้เป็นอย่างดี

Thai traditions, ceremonies, and manners,
whether old or recent,
are a reflection of Thai ways of life, which differ from region to region, culture to culture, and era to era.
They are a true testament of Thainess.

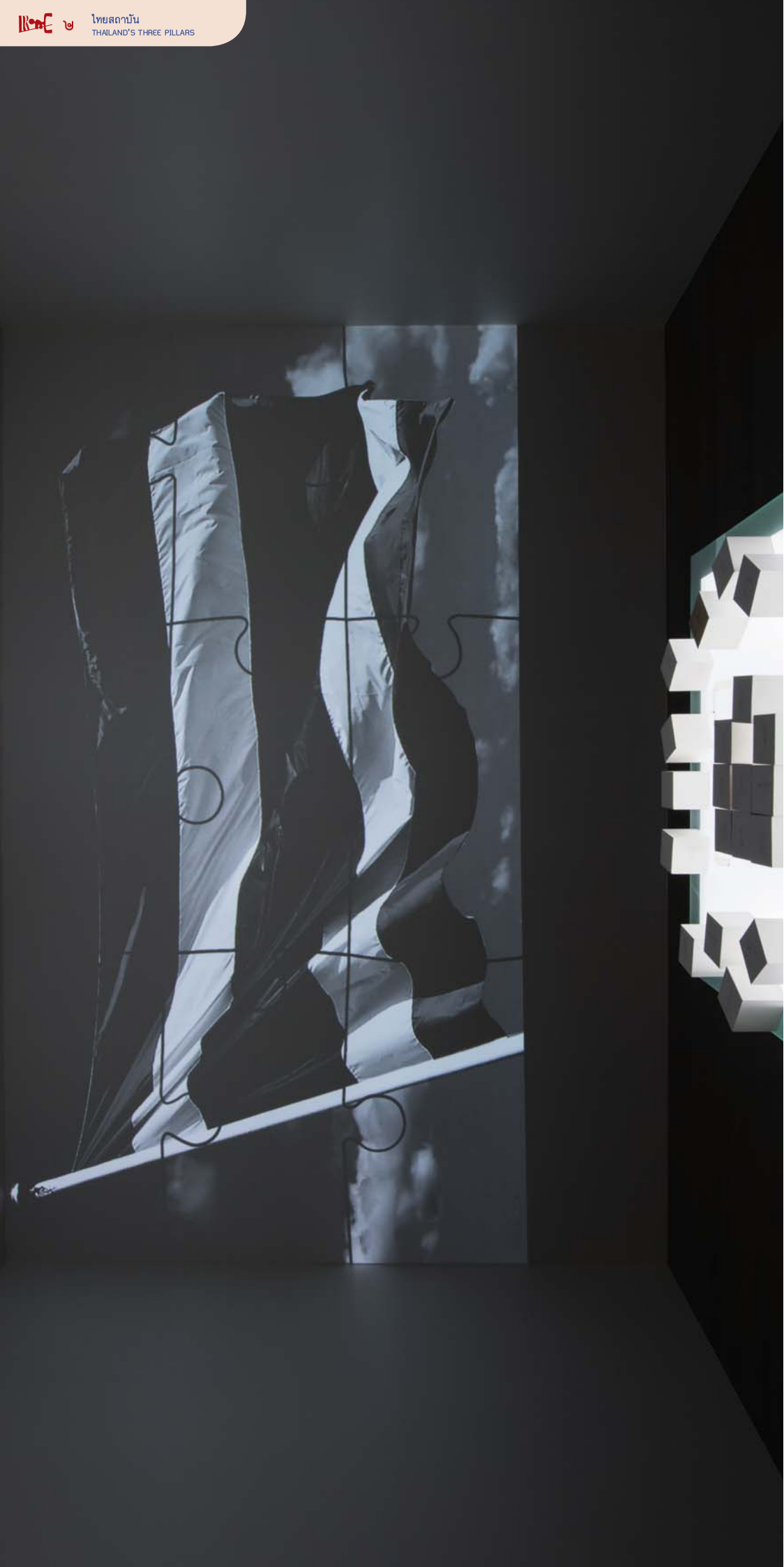

ชาติ
NATION

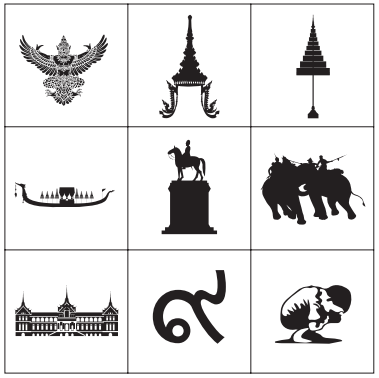

พระมหากษัตริย์
KING

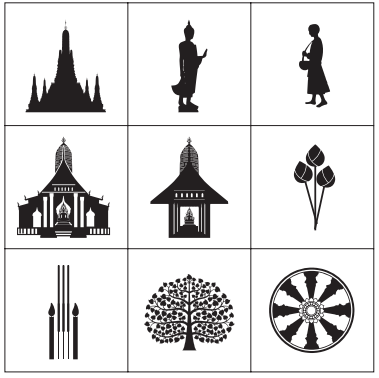

ศาสนา
RELIGION

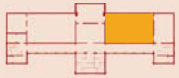

ถอดรหัส

ห้องนี้ได้สมมุติราชบัลลังก์และท้องพระโรงขึ้น เท่ากับว่าห้องทั้งห้องนี้คือแดนสวรรค์ มีดาวบนเพดานเป็นกลุ่มดาวบนท้องฟ้า มีราชบัลลังก์เป็นศูนย์กลางจักรวาล หากเข้าไปดูราชบัลลังก์จำลองอย่างใกล้ชิด นั่นคือการจำลองเขาพระสุเมรุ มีขาสิงห์แทนลัดว์จากป่าหิมพานต์ สูงขึ้นไปคือครุฑ ผู้เฝ้าเชิงเขาพระสุเมรุ เหนือขึ้นไปอีกชั้นจะเป็นเหล่าเทวดา ก่อนจะถึงบัลลังก์ของพระอินทร์บนยอดเขาพระสุเมรุ

DECODING

This gallery houses a replica of the royal throne and throne hall. Therefore, this is a place in heaven, with stars on the ceiling resembling the universe. The royal throne is the center of the universe, and upon closer examination, you can see that the throne is a replica of Mount Meru. The base is adorned with lions' legs representing a mythical creature of the Himavanta Forest. At the next level is Garuda, the protector of Mount Meru, and the level above has divinities, right beneath the throne of Indra at the peak of Mount Meru.

๕

ไทยอลังการ
MAGNIFICENTLY THAI

ราชบัลลังก์ถูกสมมุติให้เป็นที่ประทับของพระอินทราธิราช
บนยอดเขาพระสุเมรุ ศูนย์กลางแห่งจักรวาล
ตามคติความเชื่อแบบ พราหมณ์ - พุทธ
นี่จึงทำให้ราชบัลลังก์เป็น "ของสูง" ที่สุดสิ่งหนึ่งในความเป็นไทย
ทั้งความหมาย ความงาม และความเชื่อ
และในฐานะเป็นที่ประทับของพระอินทราธิราชแห่งสยามประเทศ
"หัวใจ" ของความเป็นไทย

Based on the central beliefs of Brahmanism and Buddhism,
the royal throne is believed to be a place where Indra, the King of the gods, resides,
atop Mount Meru, the center of the universe.
Therefore, the royal throne is considered an object of reverence in Thai culture,
revered for its purpose, grandeur, and symbolic meaning
as the place of residence of the god Indra, the protector of Siam --
The "heart" of Thainess.

ที่ประทับของพระอินทร์
Residence of Indra

เทวดา
Divinities

ครุฑ
Garuda

เขาพระสุเมรุ
Mount Meru

ภาพจากหนังสือ
สมุดภาพไตรภูมิฉบับกรุงศรีอยุธยา-ฉบับธนบุรี เล่ม ๒
จัดพิมพ์โดย กรมศิลปากร, ๒๕๕๒

เขาพระสุเมรุ
Mount Meru

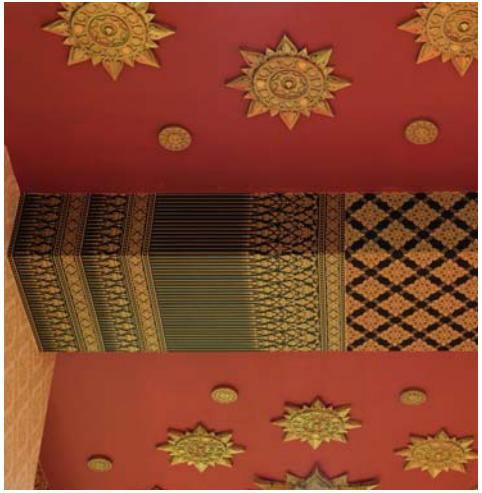

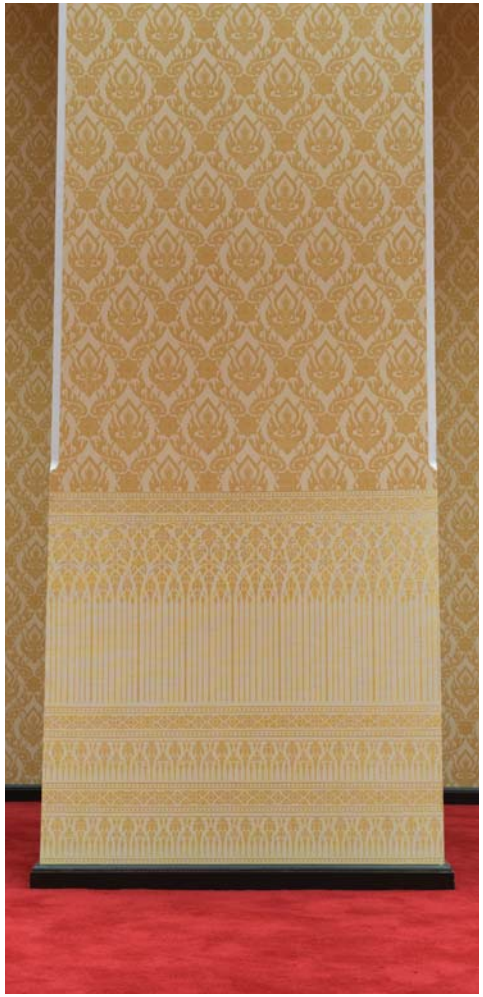

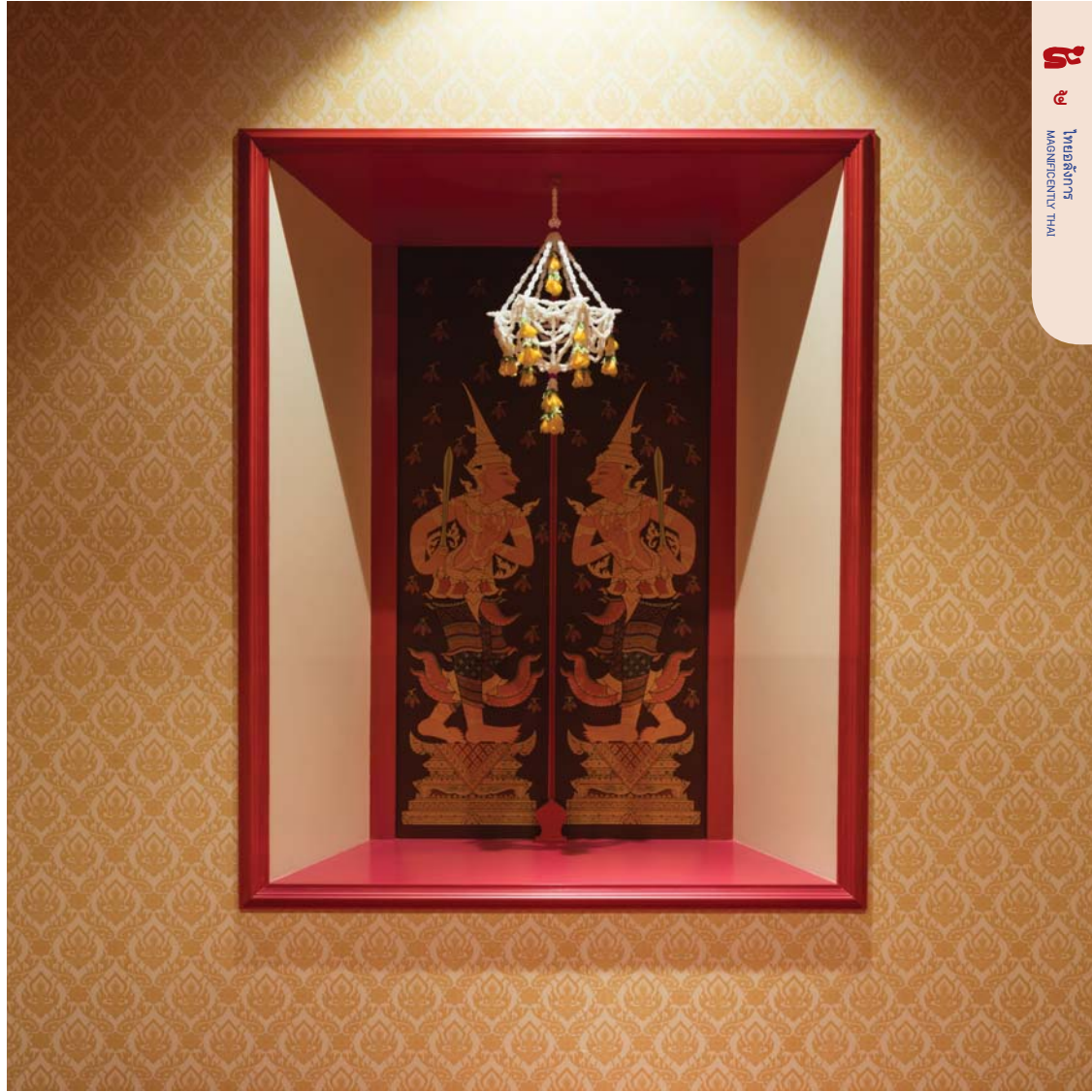

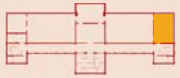

ถอดรหัส

ห้องนี้ทดสอบลำดับความเข้มของความเป็นไทยในระดับที่แตกต่างกัน โดยยกตัวอย่างจากเครื่องแต่งกายทุกยุคสมัย น่าสงสัยเหมือนกันว่าเครื่องแต่งกายที่คุณใส่มาวันนี้ จะมีความเป็นไทยในระดับไหน?

DECODING

This gallery plots degrees of Thainess at various levels. For instance, looking at the outfits that Thais have worn in the past, how Thai are the clothes we wear today?

๖

ไทยแค่ไหน
DEGREES OF THAINESS

เรามักสงสัยอยู่เสมอว่า
“ความเป็นไทย” ดูกันตรงไหน วัดกันอย่างไร
คำตอบหนึ่งที่เราได้คือ
ให้มองออกมาจากศูนย์กลางของความเป็นไทยนั่นแหละ
สิ่งที่อยู่ใกล้ศูนย์กลางคือ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
ก็จะถูกตัดสินให้เป็นไทย “เข้มข้น” มากกว่าสิ่งที่อยู่ห่างออกไป
อย่างไรก็ดียุคสมัยใหม่ที่เปิดกว้างขึ้น
ทำให้ความแตกต่างของความเป็นไทยเริ่มลดน้อยลงทุกที

We often wonder,
How do we define “Thainess”?
One of the ways is
to look from the center of Thainess.
At the core of Thainess is the triad of Thai nationalism -- Nation, Religion, King.
These things are considered “more Thai” than other subjects further out.
But as the society grows more accepting,
the line that defines Thainess has become blurred.
Perhaps it’s something we can find out in the “classroom.

กระทิงแดง

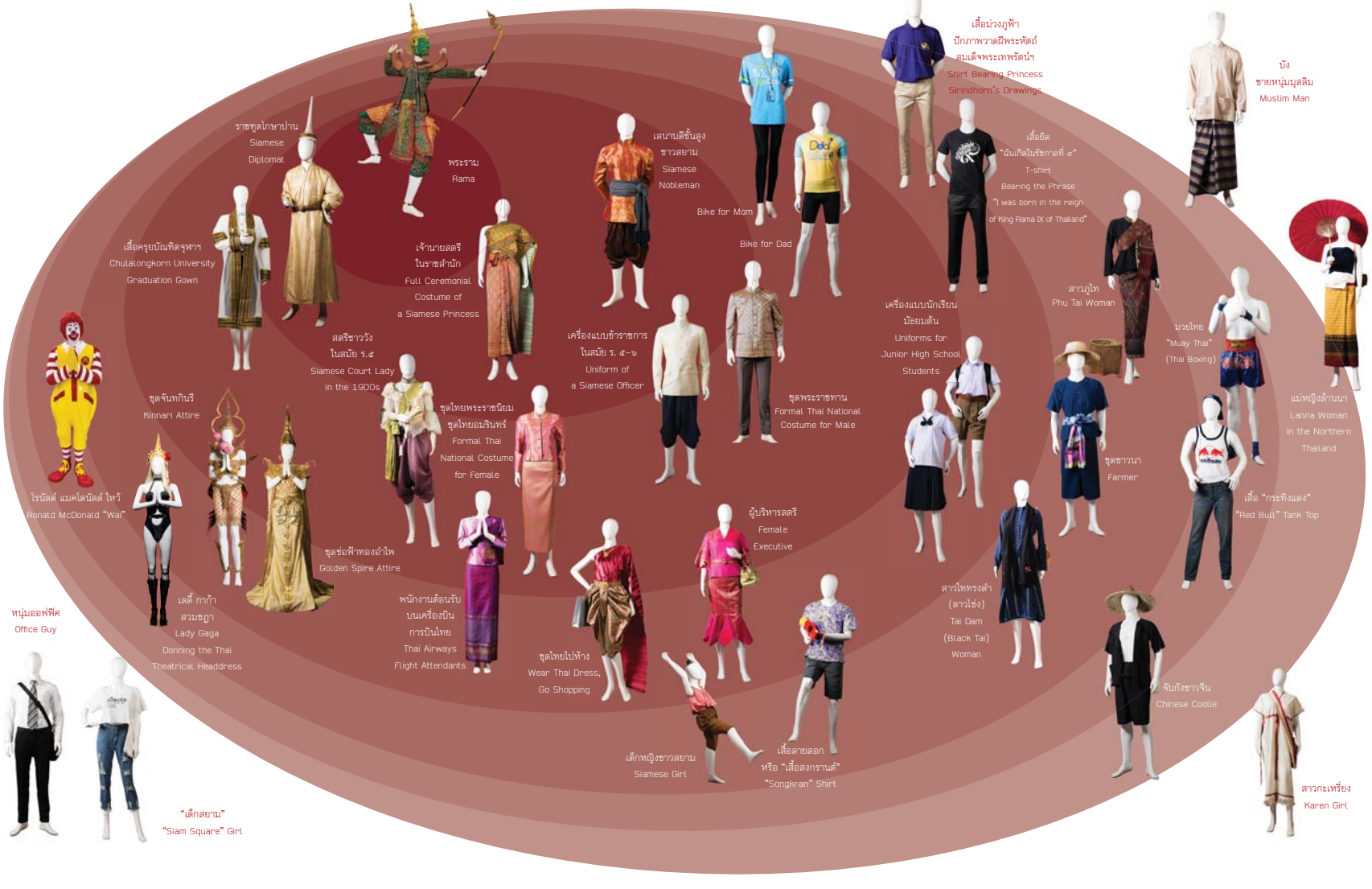

ขอขอบคุณ

หัวโขนพระราม
ผลงานของ ธรรศัย หอมจันทร์

ชุดเจ้านายสตรีในราชสำนัก ผ้าทรงสะพัก
เอื้อเฟื้อโดย
บริษัท เดอะ วัน เอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด
สไบแพรจีบ
เอื้อเฟื้อโดย พรรณิการ์ วานิช

ชุดเสนาบดีชั้นสูงชาวสยาม ผ้ามุ่งสมปักปูนลายนาคเกี้ยว
ผลงานของ สุรโชติ ดามเจริญ

เสื้อครุยราชทูตไทยาปาน
ตัดเย็บโดย ยุทธพงศ์ มีพรหม
ลอมพอก
เอื้อเฟื้อโดย
สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

ชุดสตรีชาววังในสมัย ร.๕
เสื้อลูกไม้สมัยวิกตอเรียน
ตัดเย็บโดย ห้องเสื้อเซอร์เฟส

ชุดเครื่องแบบพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินการบินไทย
เอื้อเฟื้อโดย
บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)
เอื้อเฟื้อผ้า โดย ชินวัตรไหมไทย

ชุดช่อฟ้าทองอำไพ
ชุดประจำชาติในการประกวด
มิสอินเตอร์คอนติเนนตัล ๒๕๕๗
ชุดจันทกินรี
ชุดประจำชาติในการประกวด
มิสแกรนด์อินเตอร์เนชั่นแนล ๒๕๕๘
เอื้อเฟื้อโดย
อยุทธการ จันทโชติ,
เมอเรียด แกรนด์ มอนด์

ชุดทำงานของผู้บริหารสตรี ตัดเย็บจากผ้าไหมไทย
ตัดเย็บโดย อรุณลักษณ์ ต่ายสกุลทิพย์

เสื้อ Bike for Dad
เอื้อเฟื้อโดย ไขษิต ช่วยชูฤทธิ์
เสื้อ Bike for Mom
เอื้อเฟื้อโดย ธรรศัย หอมจันทร์

ชุดภูไท
เสื้อภูไท
ตัดเย็บโดย แม่คำสอน สระทอง
ศิลปินแห่งชาติปี ๒๕๕๙
สาขาหัตถศิลป์ – ทอผ้า

ชุดไททรงดำ
ซิ่นแตงโม
เอื้อเฟื้อโดย พิพิธภัณฑ์ปานถนอม
จังหวัดเพชรบุรี

หุ่นโรนัลด์ แมคโดนัลด์ ไหว้
เอื้อเฟื้อโดย บริษัท แมคไทย จำกัด

SPECIAL THANKS TO:

Khon Mask of Rama
The work of Khanchai Homjan

Full Ceremonial Costume of a Siamese Princess
Sequin Embroidered Shoulder Sash
Collection of
the One Enterprise Co.,Ltd.
Pleated Silk Shoulder Sash
Collection of Pannika Wanich

Costume of a Siamese Nobleman
Ikat Silk
The work of Surachot Thamjaroen

Gown of a Siamese Diplomat
Tailored by Yuthaphong Meeprom
Ceremonial Coif
Collection of
the Crown Property Bureau

Costume of a Siamese Court Lady in the 1900s
Victorian Lace Blouse
Tailored by Surface Apparel

Uniform of Thai Airways Flight Attendants
Collection of
Thai Airways International
Materials by Shinawatra Thai Silk

Golden Spire Attire, National Costume for Miss Intercontinental Beauty Pageant 2014
Kinnari Attire (Mythical Female Half-bird Creature), National Costume for Miss Grand International Beauty Pageant 2015
Collection of
Ayuttagarn Chantachot, Myriad Grand Monde

Silk Dress of a Female Executive
Tailored by Aroonluk Taisakultip

"Bike for Dad" T-Shirt
Collection of Kosit Chuaychoorit
"Bike for Mom" T-Shirt
Collection of Khanchai Homjan

Phu Tai Costume
Blouse
Tailored by Khamson Sathong,
National Artist 2016
(Visual Arts – Traditional Weaving)

Tai Dam (Black Tai) Costume
Pinstripe Skirt
Collection of Pantanom Museum,
Petchaburi Province

Ronald McDonald Wai
Collection of McThai Co., Ltd.

ถอดรหัส

ห้องนี้จัดแสดงข้าวของเครื่องใช้ที่เราเห็นกันอย่างคุ้นตาในชีวิตประจำวัน แต่คราวนี้อยากให้ลองหยุดมองอย่างตั้งใจ มองให้นานกว่าที่เคยทำ แล้วจะรู้จัก “คนไทยแท้ๆ” จากข้าวของเครื่องใช้เหล่านี้

DECODING

This gallery exhibits everyday items that we see around us. We want you to take a good look at them and see beyond their exterior. Look deeper into them, and you will understand Thai people a little better.

๓

ไทย ONLY

ONLY IN THAILAND

ไทยเท่านั้น คือไทยมี ไทยทำ แต่ที่อื่นไม่มี
แม้จะเป็นสิ่งเล็กสิ่งน้อย แต่นี่คือชิ้นส่วนทางประวัติศาสตร์ระดับ “บ้านๆ”
บรรดาสิ่งของที่ดู เรียบง่าย น่ารัก น่าหยิก และเกินจินตนาการเหล่านี้
เป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมที่สะท้อนบุคลิกของคนไทยและความเป็นไทย
ในฐานะนักผสมผสาน ปรับปรุง ดัดแปลง และแก้ปัญหาได้อย่าง “สุดๆ”
เชื่อได้เลยว่าสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นมาอย่างไม่หยุดยั้ง
นับตั้งแต่มีสยามประเทศเกิดขึ้นมาบนโลกนี้

Certain things are made by Thais only, and are not available elsewhere.
They might be seemingly trivial things, but these are all historical objects which reflect the local level.
Simple, fun, playful, and imaginative,
these items are cultural products that reflect Thainess and Thai people.
Thais are remarkable inventors who can come up with unbelievable solutions.
Such innovations will keep emerging in the future, like they have always done in the past.

มิวเซียม
สยาม

1

ชื่อสามัญ **บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป**
ชื่อเล่นๆ มาม่า, ขวัญใจชาวหอ, ดัชนีความจน
สมัย Thailand 1.0 - Thailand 4.0
หมายเหตุ จากการสำรวจพบว่ามีจำนวนแบรนด์ต่าง ทั้งเส้นและรสชาติมากกว่า ๓๐ แบบ

Formal Name: **Instant noodles**
Nickname: Mama, Dorm Boys' Bae, Poverty Index
Era: Thailand 1.0 - Thailand 4.0
Remark: Research has shown there are more than 30 varieties of noodle types and flavor.

2

ชื่อสามัญ **ช้อนสแตนเลส**
ชื่อเล่นๆ ช้อนสั้น, ช้อนโต๊ะ ก็เรียก
สมัย พุทธศตวรรษที่ ๒๕ - ปัจจุบัน
หมายเหตุ ใช้กินอาหารได้ทุกประเภท

Formal Name: **Stainless spoon**
Nickname: Short spoon, tablespoon
Era: 1950s - today
Remark: Works with every type of food

3

ชื่อสามัญ **กระบอกจำหน่ายบัตรโดยสารรถประจำทาง**
ชื่อเล่นๆ กระบอกตั๋วรถเมล์
สมัย ปัจจุบัน
หมายเหตุ เป็นงานออกแบบที่ลงตัวที่สุดชนิดหนึ่ง ใช้งานเหมาะมือยิ่งนัก ยังมีช่องไส่ตั๋วชนิดราคาต่างๆ ช่องแยกเหรียญหลายราคา ฝาปิดคมกริบสำหรับฉีกตั๋วและทำเครื่องหมายเที่ยวไป - กลับ

Formal Name: **Bus ticket vending tube**
Nickname: Bus ticket tube
Era: Present
Remark: One of the cleverest designs of all times. Perfect grip. Perfectly designed compartments for various coins. Sharp cover for tearing and marking tickets.

4

ชื่อสามัญ **รองเท้าแตะนันยาง**
ชื่อเล่นๆ แตะตราช้างดาว
สมัย ปัจจุบัน
หมายเหตุ อึด ทน เกือบทุกคนต้องได้ใช้

Formal Name: **"Nanyang" thong sandals**
Nickname: "Elephant & Star" sandals
Era: Present
Remark: Durable, strong, a must-have for everyone

5

ชื่อสามัญ **โอเลี้ยงใส่ถุงผูกหนังกะติ๊ก**
ชื่อเล่นๆ โอเลี้ยงถุงนึง
สมัย พุทธศตวรรษที่ ๒๖ ปัจจุบันใช้น้อยลง หันมาใช้ถุงพลาสติกเสื้อกล้ามแทน
หมายเหตุ ก่อนมีถุงพลาสติก ใช้กระป๋องนมร้อยเชือกกล้วยที่วกลับบ้าน

Formal Name: **Iced black coffee in a bag with a rubberband holder**
Nickname: O-liang
Era: 1950s. Today the rectangular bag is replaced by a plastic bag with loop handles.
Remark: Before plastic bags became popular, O-liang was sold in a tin can, looped with natural fiber threads.

6

ชื่อสามัญ **ถุงกระดาษ**
ชื่อเล่นๆ ถุงโชคดี
สมัย ประมาณ ๔๐ ปีก่อน
หมายเหตุ ใช้สำหรับใส่สินค้าประเภทต่างๆ ปัจจุบันหมดความนิยม

Formal Name: **Paper bag**
Nickname: Chok Dee bag (Lucky bag)
Era: 1960s-70s
Remark: Used to contain all kinds of products. Not widely used anymore.

7

8

9

10

11

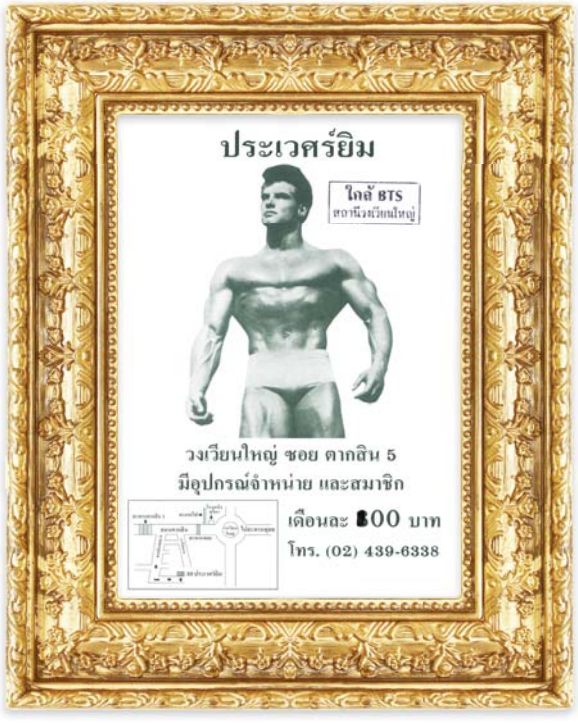

12

7

ชื่อสามัญ	**แกงใส่ถุงกลับบ้าน**
ชื่อเล่นๆ	แกงถุง
สมัย	นานมาแล้ว - ปัจจุบัน
หมายเหตุ	เอกลักษณ์เฉพาะ ทุกถุงต้องมัดโป่ง
Formal Name:	**Food-to-go in a plastic bag**
Nickname:	Bagged food
Era:	Then and now
Remark:	The puffiness is the trademark

8

ชื่อสามัญ	**หูหิ้วพลาสติกสำหรับแก้วกาแฟ**
ชื่อเล่นๆ	หูหิ้วกาแฟ
สมัย	ปัจจุบัน
หมายเหตุ	แก้วมันเย็น
Formal Name:	**Plastic handle for coffee cup**
Nickname:	Coffee ears
Era:	Present
Remark:	Well, the cup's cold, so...

9

ชื่อสามัญ	**สติกเกอร์ติดรถ**
สมัย	ปัจจุบัน
หมายเหตุ	ใช้เป็นเครื่องราง ใช้เตือนสติ ใช้ติดเล่นขำๆ
Formal Name:	**Bumper stickers**
Era:	Present
Remark:	Used as a lucky charm, a reminder, a joke

10

ชื่อสามัญ	**ชุดเครื่องปรุงรส**
ชื่อเล่นๆ	พวงเครื่องปรุง
สมัย	ปัจจุบัน
Formal Name:	**Condiment set**
Nickname:	Condiment garland
Era:	Today

11

ชื่อสามัญ	**เบียร์ใส่น้ำแข็ง**
สมัย	ปัจจุบัน
หมายเหตุ	วัฒนธรรม On the Rock แบบไทยๆ ยังพบได้กับเครื่องดื่มชนิดอื่นๆ อีก เช่น น้ำอัดลม ชาจีน โอเลี้ยง นมเย็นสีชมพู ฯลฯ
Formal Name:	**Beer-on-ice**
Era:	Present
Remark:	Thai-style on-the-rocks beverage. The same method is used with other drinks, such as fizzy drinks, Chinese tea, black coffee, and pink milk.

12

ชื่อสามัญ	**ใบปิดโฆษณาประเวศร์ยิม**
ชื่อเล่นๆ	โปสเตอร์ประเวศร์ยิม
สมัย	คลาสสิค
หมายเหตุ	ใช้ได้นานโดยไม่ต้องเปลี่ยนดีไซน์
Formal Name:	**Prawet Gym advertisement**
Nickname:	Prawet Gym poster
Era:	Forever and always
Remark:	A design that transcends time

ไทยแลนด์ แดนน้ำจิ้ม

THAILAND: THE LAND OF DIPS

เมืองไทยเสียบ ได้ทุกอย่าง

THAILAND: EVERYTHING ON A STICK

อาหารแห่งชาติ

ฟู้ดออนวีล มีลออนเดอะโร้ด

MEALS ON WHEELS

FOOD ON WHEELS, MEALS ON THE ROAD

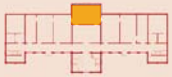

ถอดรหัส

ห้องนี้มีชื่อเล่นว่า “ไทยเสนอ เทศสนอง” เริ่มแรกเราจะเห็นสิ่งที่เรียกว่า ความเป็นไทยแบบเว่อร์วัง ที่เรามักจะเสนอให้คนต่างชาติรู้จักเรา แต่ในความเป็นจริง ชาวต่างชาติมักจะ “สนุก” กับความเป็นไทยแบบ “สตรีทๆ” ของเรามากกว่า ซึ่งความเป็นไทยแบบสตรีทนี้ มักไม่ถูกนำเสนอผ่านสื่อ แต่ต้องมาสัมผัสของจริงด้วยตัวเองถึงจะรู้ “รสชาติ” ความเป็นไทย แน่นอน เราก็ไม่นำเสนอในตอนแรกเหมือนกัน ผู้ดูต้องเลือกหาความเป็นไทยแบบสตรีทเอาเอง

DECODING

This gallery is nicknamed, “Thailand presents itself, the world perceives.” Initially, Thainess was presented as something magnificent, but in reality, foreigners found “street” Thainess more enjoyable. The street side of Thainess is not portrayed in the mass media – it is something for visitors to experience and discover.

ไทย INTER
INTERNATIONAL THAI

“ความเป็นไทย” ที่เราภูมิใจเสนอมักเป็นของสูง เลอค่า และสง่างาม
แต่บางครั้ง “คนอื่น” เห็นและชมชอบความเป็น “ไทยบ้านๆ” ของเรามากกว่า
ซึ่งมีความหลากหลาย มีปรุงแต่ง มีเรียบง่าย มีซับซ้อน มีเปิดเผย มีซ่อนเร้น
มีชีวิตชีวา และมีความมหัศจรรย์ของความเป็นไทย

The “Thainess” that evokes a sense of pride usually refers to refinement and grandeur.
But sometimes, “outsiders” prefer the simpler expressions of Thainess –
diverse, flavorful, unpretentious, layered, and a bit mysterious.
Thainess is lively and wonderfully Thai.

ภาพพุทธประวัติ
ตอนเจ้าชายสิทธัตถะพบเทวทูตทั้งสี่ ต่อเนื่องไปยังตอนเสด็จออกมหาภิเนษกรมณ์ จนถึงตอนตัดพระเมาฬี
The mural paintings depict the life of the Lord Buddha, from the Four Sights, continuing to the Great Departure and Prince Siddhartha cutting his hair.

ภาพจากหนังสือ จิตรกรรมฝาผนังวัดคงคาราม
จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์เมืองโบราณ, ๒๕๕๔
Image from Mural Paintings of Wat Khongkharam,
published by Muang Boran Publishing House, 2011.

ภาพ "สยามเมืองยิ้ม"
ผลงานของ ธีรวัฒน์ นุชเจริญผล

เทคนิค	สีอะคริลิคบนผ้าใบ
ขนาด	๓๑๖ x ๑๐๐ ซม.
สมบัติของ	สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ

Thailand: The Land of Thousand "Smiles"
The Work of Teerawat Nutcharoenpol

Technique	Acrylic on canvas
Size	316 x 100 cm.
Collection of	National Discovery Museum Institute

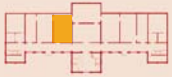

ถอดรหัส

ห้องนี้ จำลองบรรยากาศห้องเรียน ๔ ยุค โดยแต่ละยุคจะมีเนื้อหาและบรรยากาศทางสังคมให้ "ถอดรหัสไทย" ผ่านหนังสือแบบเรียน สื่อสิ่งพิมพ์ และบทเพลงยอดฮิตประจำยุค เพียงแค่นี้ก็สามารถเห็นวิธีการปลูกฝังความเป็นไทยได้แล้ว

DECODING

This gallery presents classrooms in four eras. Each classroom contains textbooks, print media, and popular songs of the era so you can learn how Thainess was instilled in the past.

๙

ไทยวิทยา
LESSONS IN THAINESS

ความเป็นไทยมีรูปแบบและเนื้อหาปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย
๒๔๗๕ - ๒๔๙๐ ไทยในสมัยรัฐนิยม
๒๕๐๐ - ๒๕๒๕ สถาบันกษัตริย์กลับมาเป็นแกนกลางของความเป็นไทย
๒๕๓๐ - ๒๕๔๐ ความเป็นไทยในกระแสโลกไร้พรมแดน
๒๕๔๕ - ๒๕๕๙ ความเป็นไทยในยุคพอเพียง
น่าสงสัยเหมือนกันว่า เหตุใด เราจึงมองภาพความเป็นไทยเหมือนๆ กัน คิดเหมือนๆ กัน แม้ว่ายุคสมัยจะเปลี่ยนไป
บางที "ห้องเรียน" อาจให้คำตอบนี้ได้

Thainess meant different things in different eras:-
1930s – 1940s Thainess of Field Marshal Phibun's Cultural Mandates
1960s – 1970s The king as the core of Thainess
1990s Thainess in a globalized world
2000s – 2010s Thainess in the age of sufficiency economy
We cannot help but wonder why, through the ages, the image and concept of Thainess has remained pretty much the same.
Perhaps it's something we can find out in the "classroom."

รักชาติไทย

๒๔๗๕

1932

๒๔๘๕ / 1942

๒๔๗๗ / 1934

ความเป็นไทยในแบบเรียนช่วงหลังปี ๒๔๗๕
เป็นช่วงหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง
เนื้อหามักกล่าวถึงเรื่องชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
และการปกครองระบอบประชาธิปไตย

Thainess in Textbooks after 1932
Following the political reforms of this period, the content tended to focus on nation, religion, king, and democracy.

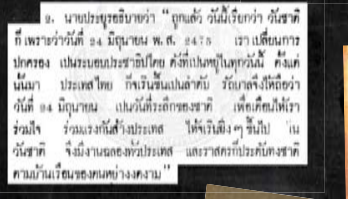

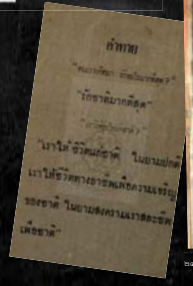

๒๔๗๙ / 1936

ขอขอบคุณ
ศูนย์บรรณสารสนเทศทางการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Special Thanks to:
Education Information Resources Center,
Faculty of Education, Chulalongkorn University

๒๕๐๐

1960s

ความเป็นไทยในแบบเรียนช่วงหลังปี ๒๕๐๐
เป็นช่วงที่แบบเรียนกลับมาพูด
เรื่องสถาบันพระมหากษัตริย์มากขึ้นกว่ายุคก่อน

Thainess in Textbooks after 1960
The King became the core of the content, more than ever before.

๒๕๐๔ / 1962

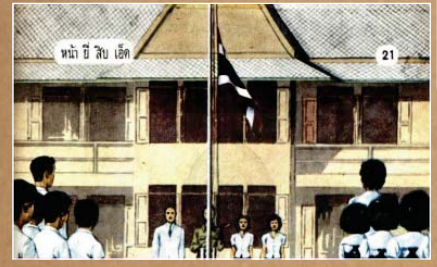

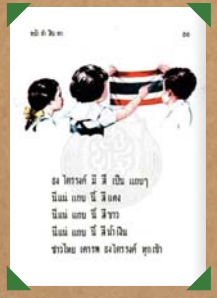

โดย กิรติ วิทโยสาร, ๒๕๐๔ / 1972

โดย หลวงสำเริงวรรณกิจ, ๒๕๐๔ / 1972

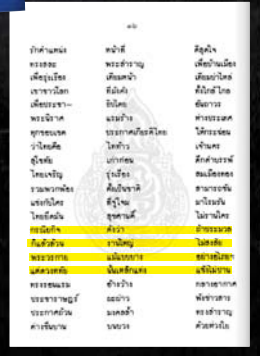

ขอขอบคุณ
หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม
ศูนย์บรรณสารสนเทศทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
หอสมุดปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Special Thanks to:
National Library, Department of Fine Arts, Ministry of Culture
Education Information Resources Center, Faculty of Education,
Chulalongkorn University
Pridi Banomyong Library, Thammasat University

๒๕๓๐

1990s

ความเป็นไทยในแบบเรียนช่วงหลังปี ๒๕๓๐
เป็นยุคแห่งกระแสโลกาภิวัตน์
แบบเรียนสอดแทรกเรื่องความรักชาติ ท้องถิ่น
และสถาบันพระมหากษัตริย์

Thainess in Textbooks after 1990
In the age of globalization, the content had a hint of
nationalism, locality, and the King.

๒๕๓๑ / 1988

โดย วัธนี ศรีไพรวรรณ, ๒๕๓๑ / 1978

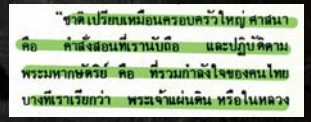

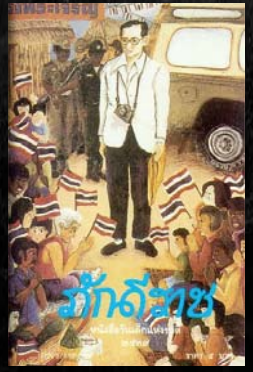

โดย สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ๒๕๓๙
By Office of the Basic Education Commission, 1996

ขอขอบคุณ
ศูนย์บรรณสารสนเทศทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ห้องสมุดสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

Special Thanks to:
Education Information Resources Center,
Faculty of Education, Chulalongkorn University
Bureau of Academic Affairs and Educational Standards,
Office of the Basic Education Commission

๒๕๔๐

2000s

ความเป็นไทยในแบบเรียนช่วงหลังปี ๒๕๔๐
แบบเรียนเน้นเรื่องพระราชกรณียกิจ และ
แนวคิดปรัชญาพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ ๙

Thainess in Textbooks after 2000
Royal duties and the sufficiency economy philosophy
of King Rama IX were at the heart of the content.

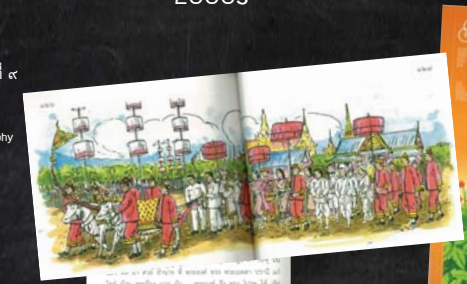

๒๕๕๖ / 2013

๒๕๕๑ / 2008

ฉบับรอยยิ้มพระราชา, ๒๕๕๙ / 2016

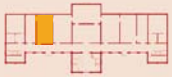

ถอดรหัส

ห้องนี้มีอาหารหลากหลายเมนูให้ค้นหา “รหัสไทย” เป็นอาหารบ้านๆ ที่กินกันอยู่ทุกวัน โดยรหัสไทยในอาหารแต่ละอย่าง จะถูกซ่อนอยู่ในจานทุกใบในห้องนี้ เพียงแค่ค้นพบวิธีถอดรหัส คุณก็จะรู้จักและอยากชิมอาหารไทยมากกว่าเดิม

DECODING

This gallery features many dishes for you to explore and decode. There are everyday dishes that you are familiar with, and there are special codes waiting to be unencrypted. Want to know the story behind the dish? Just decode it, and you will learn some delicious facts.

๑๐

ไทยชิม

TASTE OF THAI

ว่ากันว่า ถ้าจะถอดรหัสชนชาติไหน ให้บุกไปถึงก้นครัว
ไปฟังเสียงตำน้ำพริกที่ดังไปแปดบ้านสิบบ้าน ไปดูสีสันจัดจ้านของเครื่องปรุงนานาชนิด
ไปดมกลิ่นหอมเย้ายวนของ ต้ม ผัด แกง ทอด ปิ้ง ย่าง
รสชาติตำรับก้นครัว แบบต่างคนต่างคิด ยากที่จะก๊อปปี้กันได้
อาหารจากครัวไทย อาจมีที่มาหลายหลาย ทั้ง มอญ จีน ฝรั่ง แขก ลาว ฯลฯ
แต่เมื่อเดินทางมาถึงก้นครัวไทย ก็ถูกปรับเปลี่ยนให้เป็น “รสไทย”
และกลายเป็นชื่อ “อาหารไทย” ที่ดังไกลไปทั่วโลก

They say to get to know a culture, go to the kitchen,
listen to the beat of the pestle and mortar knocking, look at the vivid colors of the ingredients,
and inhale the delectable scent of various kinds of food.
Each home has its own secret recipe, which is hard to copy.

Food in the Thai kitchen has various origins – Mon, Chinese, Western, Indian, Lao, and more.
But once the foreign dishes have made their way to a Thai kitchen,
the flavors are localized, and become known as “Thai food” as the world knows it.
Such innovations will keep emerging in the future, like they have always done in the past.

ไทยชิม
อาหารไทยชื่อเทศ
Thai Food, Foreign Name
ขนมจีน
กล้วยแขก
ขนมโตเกียว
ลอดช่องสิงคโปร์
ขนมโมจินครสวรรค์
ข้าวผัดอเมริกัน
ไทยชิม
TASTE OF THAI

ดาวน์โหลดแอพพลิเคชั่น Aurasma ลงบนสมาร์ทโฟน หรือแท็บเล็ต
แล้วส่องไปที่ภาพอาหารแต่ละจาน
คลิปแอนิเมชั่นน่ารักๆ รอให้คุณเพลิดเพลินอยู่

Just download the free application Aurasma on your smartphone or tablet,
and scan the food on each plate.
Fun animation awaits you to enjoy!

ต้มข่า กับ ต้มยำ ต่างกันอย่างไร?

น้ำพริกลงเรือ กินในเรือจริงหรือ?

ผัดพริกขิง ขิงหายไปไหน?

นี่ไม่ใช่ ปาท่องโก๋ ?!?

แมลงทอด ก็เป็นอาหารชาววังจริงหรือ?

ทำไมเรียก กิน ว่า “ทาน”

ขนมเบื้อง ทำไมมะพร้าวต้องสีแดง

ปลากริม กับ ไข่เต่า ของจริงเป็นอย่างไร?

ลูกชุบ?

เครื่องแกงผัดพริกขิง : พริกแห้ง หอม กระเทียม ตะไคร้ ข่า พริกไทย รากผักชี กุ้งแห้งป่น กะปิ ไม่มี**ขิง**ในเครื่องแกงมาตั้งแต่อดีต บ้างก็ว่า ขิง เคยผสมอยู่ในเครื่องแกงมาก่อน แต่คำว่า **"พริกขิง"** ตั้งแต่อดีตมักใช้เรียกสลับกับ **"เครื่องแกง"** เสมอ

น้ำพริกลงเรือ
เป็น**ตำรับเร่งด่วน**ของ
เจ้าจอมหม่อมราชวงศ์ **สดับ ลดาวัลย์**

วันหนึ่งตอนค่ำคิดจะลงเรือกับ สมเด็จอาหญิงน้อย ก็ชวนว่าให้ปักเบ็นข้าวในเรือกันเถอะ รับสั่งให้ เจ้าจอมหม่อมราชวงศ์สดับไปดูในครัวว่ามีอะไรบ้าง เวลานั้นยังไม่ถึงเวลาเสวย เจ้าจอมหม่อมราชวงศ์สดับไปในห้องเครื่อง เห็นมีแต่ปลาดุกทอดคลุกกับน้ำพริกที่ตำไว้เท่านั้น จึงหยิบน้ำพริกกับปลามาผัดรวมกันหนุหวานเล็กน้อย พอตักขึ้นมากินหยิบไปเต็ม ซึ่งขณะนั้นยังไม่ได้ต้ม เอาแต่ไข่แดงดิบวางลงไปทั้งลูก และจัดเตรียมผักเป็นเครื่องเคียง

ต้มข่ากับ**ต้มยำ** ใช้สูตรเครื่องปรุงเดียวกัน แต่ต้มข่าใส่กะทิเพิ่มเข้าไป และไม่เปรี้ยว **ต้มข่าก็คือต้มยำใส่กะทินั่นเอง**

คำว่า **"ทาน"** ลดคำมาจากคำว่า **"รับประทาน"** สมัยก่อนเจ้านายจะ **"ประทาน"** อาหารให้คนอื่นต่อหลังเสวยเสร็จ ผู้นั้นก็จะ **"รับประทาน"** อาหารนั้นมา **"กิน"**

ด้วงโสน คือ **"หนอน"** ประเภทหนึ่ง คล้ายๆ ด้วงมะพร้าว เป็นเมนูทรงโปรดของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕

นี่คือ ปาท่องโก๋

นี่คือ อิ่วจาก้วย

"ลูกชุบ" ตั้งเดิมมีวิธีทำเหมือน **"เม็ดขนุน"** คือชุบด้วยไข่เป็ด เอาลงทำให้สุกในน้ำเชื่อมต่อมาจึงแต่งสีต่างๆ ให้เหมือนผลไม้หรือผัก แล้วจึงชุบด้วยวุ้น

แต่ก่อน**ขนมปลากริมไข่เต่า** จะแยกกัน **ขนมปลากริม**จะปั้นแป้งข้าวเหนียว เป็นตัวเรียวยาวเหมือน **"ปลากริม"** มีสีน้ำตาล รสหวาน

ขนมไข่เต่าจะปั้นแป้งข้าวเหนียวเป็นก้อนกลม เหมือน **"ไข่เต่า"** มีสีขาว รสเค็ม ภายหลังเมื่อกินรวมกันได้รสชาติเค็มๆ หวานๆ ถูกปากจึงตักขายรวมกัน

สมัยก่อนไส้**ขนมเบื้องใช้กุ้งสดๆ** ทำให้มี**สีแดง**ของ**มันกุ้ง** มักทำกินกันในหน้าหนาวช่วงที่กุ้งชุม

ดาวน์โหลดแอพพลิเคชั่น Aurasma ลงบนสมาร์ทโฟน หรือแท็บเล็ต
แล้วส่องไปที่ภาพอาหารแต่ละจาน
คลิปแอนิเมชั่นน่ารักๆ รอให้คุณเพลิดเพลินอยู่

Just download the free application Aurasma on your smartphone or tablet,
and scan the food on each plate.
Fun animation awaits you to enjoy!

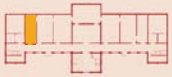

ถอดรหัส

ห้องนี้เราจะได้เห็น "ของไทย" ที่มีพัฒนาการนานบ้าง สั้นบ้าง ในรูปแบบของภาพเคลื่อนไหวต่อเนื่อง ตั้งแต่ต้นทางที่ค่อยๆ ปรับ แต่ง ปรุง เปลี่ยน ก่อนจะมาเป็น "ของไทย" ที่เราคุ้นตากันอยู่ ลอง เปิด ส่อง เล่น ดู ถอดรหัส แล้วจะรู้ว่า ก่อนจะมาเป็นไทยทุกวันนี้ เราเริ่มต้นมาอย่างไร

DECODING

In this gallery, you will see "Thai items," both old and new, and you can trace their transformations in flip books. From their origin, they changed and developed into something Thai as we know them today. Take a good look and try to decode them, and you will see the origin of the things we believe to be Thai.

๑๑๑
ไทยดีโคตร
THAINESS, BORROWED

ต้นทางความเป็นไทย อาจมาจากแดนไกล จากวัฒนธรรมอื่น
แต่เมื่อมาถึงที่นี่ เราเลือก เรารับ เราปรับ เราสร้างสรรค์
จนได้ ความเป็นไทย ในแบบที่เหมาะกับเรา ดีในแบบของเรา
และงามในสายตาของเรา

The origin of Thainess could actually be found in other cultures.
Once those cultures arrived in Thailand, they were adapted and tweaked
to give them a Thai twist and make them suit our style and fit our definition of what's good.

ปราสาทบันทายศรี ศิลปะเขมร
พุทธศตวรรษที่ ๑๐

เส้นทางพระปรางค์อย่างไทย
THE ROUTE OF THE THAI-STYLE PRANG

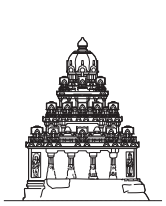

มหาพลีปุรัม
ศิลปะอินเดียใต้
พุทธศตวรรษที่ ๑๒
Mahabalipuram
South Indian Art
7th century

ปราสาทบันทายศรี
ศิลปะเขมร
พุทธศตวรรษที่ ๑๖
Banteay Srei Temple
Khmer Art
10th century

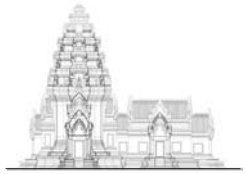

ปราสาทหินพิมาย
ศิลปะเขมร
พุทธศตวรรษที่ ๑๖ – ๑๗
Prasat Phimai
in Nakhon Ratchasima Province
Khmer Art
11th–12th century

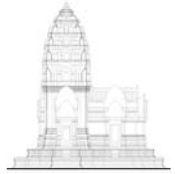

พระปรางค์วัดมหาธาตุลพบุรี
ศิลปะเขมร
พุทธศตวรรษที่ ๑๗
The Prang of Wat Mahathat
in Lopburi Province
Khmer Art
12th-13th century

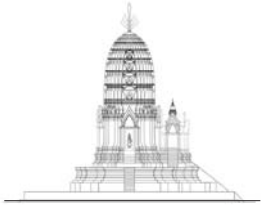

พระปรางค์วัดราชบูรณะ
ศิลปะอยุธยาตอนต้น
พุทธศตวรรษที่ ๒๐
The Prang of Wat Ratchaburana
in Ayutthaya Province
Early Ayutthaya Art
15th century

พระปรางค์วัดมหาธาตุเชลียง
ศิลปะอยุธยาตอนต้น
พุทธศตวรรษที่ ๒๑
The Prang of Wat Mahathat in
Sukhothai Province
Early Ayutthaya Art
16th century

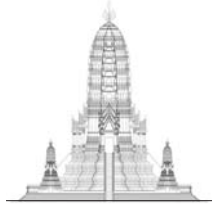

พระปรางค์วัดไชยวัฒนาราม
ศิลปะอยุธยาตอนกลาง
พุทธศตวรรษที่ ๒๒
The Prang of
Wat Chaiwatthanaram
in Ayutthaya Province
Late Ayutthaya Art
17th century

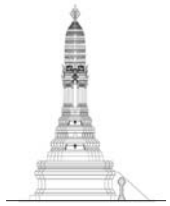

พระปรางค์วัดสระบัว
ศิลปะอยุธยาตอนปลาย
พุทธศตวรรษที่ ๒๓
The Prang of Wat Sabua in
Phetchaburi Province
Late Ayutthaya Art
18th century

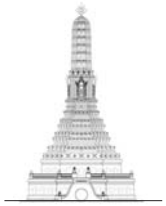

พระปรางค์อัษฎามหาเจดีย์
ศิลปะรัตนโกสินทร์
พุทธศตวรรษที่ ๒๔
The Prang of Wat Phra Kaeo
Ratthanakosin Art
19th century

พระปรางค์วัดอรุณ
ศิลปะรัตนโกสินทร์
พุทธศตวรรษที่ ๒๔
The Prang of Wat Arun
Ratthanakosin Art
19th century

กว่าจะเป็นตัวอักษร ก.ไก่
THE HISTORY OF THE THAI ALPHABET [k]

อักษรพราหมี อินเดีย
พุทธศตวรรษที่ ๑๑-๑๒
Brahmi Script
6th–7th century

อักษรปัลลวะ อินเดีย
พุทธศตวรรษที่ ๑๒
The Pallava alphabet
7th century

อักษรหลังปัลลวะ อินเดีย
พุทธศตวรรษที่ ๑๓
The Post-Pallava alphabet
8th century

อักษรเขมรโบราณ
พุทธศตวรรษที่ ๑๔
The Old Khmer alphabet
9th century

อักษรมอญโบราณ
พุทธศตวรรษที่ ๑๗
The Old Mon alphabet
12th century

อักษรสุโขทัย
พุทธศตวรรษที่ ๑๘
The Sukhothai alphabet
13th century

อักษรอยุธยาตอนต้น
พุทธศตวรรษที่ ๑๙
Early Ayutthaya Era
14th century

อักษรอยุธยาตอนปลาย
พุทธศตวรรษที่ ๒๑
Late Ayutthaya Era
16th century

อักษรรัตนโกสินทร์ตอนต้น
พุทธศตวรรษที่ ๒๔
Early Rattanakosin Era
19th century

อักษรไทยปัจจุบัน
The Thai alphabet today.

ประดิษฐกรรม มะพร้าวพร้อมดื่ม
COCONUT INNOVATION

มะพร้าวแบบไม่ปอก
Whole coconut with shell

มะพร้าวปอกด้วยมือ
Coconut deshelled manually

มะพร้าวปอกด้วยเครื่อง
Coconut deshelled mechanically

มะพร้าวปอกทั้งลูก
Coconut with completely
removed shell

มะพร้าวเปิดฝาพร้อมดื่ม
Coconut with a pull tab

เสื้อลายดอก
FLORAL SHIRT

ชุด ยูกาตะ ญี่ปุ่น
Japanese yukata

เสื้อฮาวายคอแบะ สหรัฐอเมริกา
Collared Hawaiian shirt, US

เสื้อลายดอกคอกลม เจนภพ
Lukthung music (country music)
icon's round-neck floral shirt

เสื้อลายดอก สงกรานต์
Songkran floral shirt

เสื้อลายดอก อบต.
Local government officer's
floral shirt

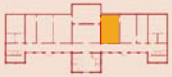

ถอดรหัส

ห้องนี้ได้รวบรวมวัตถุทางความเชื่อส่วนหนึ่งของเมืองไทย จำนวน ๑๐๘ สิ่ง ครอบคลุมทั้งความเชื่อเรื่อง ผี พุทธศาสนา พราหมณ์ และความเชื่อแบบไทยๆ ที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไป ภายในห้องนี้ยังเปิดโอกาสให้ผู้ชมได้ทดลองความเชื่อรูปแบบต่างๆ ได้ตามอัธยาศัย

DECODING

This gallery collects 108 items relevant to Thai beliefs, ranging from animism, Buddhism, Brahminism, and other traditional Thai beliefs. You can also put some beliefs to a test if you wish.

๑๒
ไทยเชื่อ
THAI BELIEFS

ความเชื่อของไทย บางทีก็ดูซับซ้อน บางทีก็ดูง่ายตรงไปตรงมา
เป็นเพราะเรามี “ผี” เป็นรากฐานความเชื่อดั้งเดิม
ที่หลอมรวมกับ พุทธ และพราหมณ์ อย่างแนบสนิท
จนเกิดความเชื่อหลากหลายแบบไทยๆ
ทุกวันนี้เรายังสร้างสรรค์ความเชื่อใหม่ๆ จากรากฐานเดิมอยู่เสมอ
จนถึงขั้นปลุกเสกตัวการ์ตูนญี่ปุ่น ตุ๊กตาสมัยใหม่ ให้เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้
นี่แหละความเชื่อแบบไทยๆ
ไม่เชื่ออย่าลบหลู่

Thai beliefs can be either complicated or really simple.
Our culture is based on a belief in animism, or belief in the spirit world.
That belief is fused seamlessly with Buddhism and Brahminism.
Thai beliefs are a result of this combination.
Today, we still invent new beliefs based on old ones.
Even Japanese anime characters and even some dolls can become sacred items.
That’s what Thai beliefs are all about.
See it to believe it.

พุทธ
Buddhism

พระเกจิอาจารย์
เป็นพระผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ
มีวิชาคาถาอาคม
ปลุกเสกของศักดิ์สิทธิ์ได้
Revered Senior Monk
Monks who follow the right behavior of the Buddhist Order.
Supernatural powers. Able to make holy items.

พระแก้วมรกต
พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง
มีพุทธคุณในทางปกป้องบ้านเมือง
เสริมบารมีบุคคล
Phra Kaeo (Emerald Buddha)
Thailand's holy protector.
Protects the country and brings good fortune to people.

สมุดภาพไตรภูมิ
หนังสืออธิบายเรื่องนรกสวรรค์
ทำดีขึ้นสวรรค์ ทำชั่วตกนรก
Pictorial Book of Traiłokya (Three Worlds)
A book illustrating heaven and hell.
Good people go to heaven. Bad people go to hell.

พระอุปคุต
พระอรหันต์ผู้มีฤทธิ์มาก
มีพุทธคุณในทางการเงิน ค้าขาย
Upagupta Monk
A very powerful Buddhist saint.
Good for finance and business.

พระธาตุ
กระดูกพระพุทธเจ้าหรือพระอริยสงฆ์
ช่วยเสริมบารมี
Buddha Relics
Relics of the Buddha or revered monks.
Brings good fortune.

สังฆทาน
ของให้ทานแก่พระสงฆ์
ถวายพระสงฆ์เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับ
หรือสะเดาะเคราะห์
Sangha Dāna
Offering items to monks.
To make merit on behalf of the deceased. To ward off bad luck.

พระไตรปิฎก
คัมภีร์ทางพุทธศาสนา
คัดพระธรรมหนึ่งตัวอักษรเท่ากับสร้างพระหนึ่งองค์
Tripitaka (Three Baskets)
The Buddhist scriptures.
Writing down one letter of the teachings is equal to constructing one Buddha statue.

พระเครื่อง
วัตถุมงคลที่ผ่านการปลุกเสก
ดีทุกทาง (แล้วแต่ประเภทของวัตถุมงคล)
Amulets
Items on which holy rituals have been performed.
Universal benefits (depending on the type).

น้ำมนต์
น้ำที่ผ่านพิธีกรรมสวดพระปริตร
ช่วยสะเดาะเคราะห์ เสริมสิริมงคล
Holy Water
Water on which holy rituals have been performed.
Wards off bad luck. Brings good fortune.

พราหมณ์
Brahminism

บัณเฑาะว์
เครื่องดนตรีเพื่อประกอบพิธีในศาสนาพราหมณ์
เป็นเสียงศักสิทธิ์
Damaru (Two-headed Drum)
A Brahmin musical instrument.
Holy sound.

พระพรหม
เทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์ เทพแห่งการสร้าง
ส่งเสริมในด้านการงาน การเรียน ค้าขาย
Brahma at the Erawan Shrine
The god Brahma. The god of creation.
Good fortune in work, study, and business.

พระพิฆเนศ
โอรสของพระศิวะ
เป็นเทพเจ้าแห่งความสำเร็จ งานศิลปะ
Ganesh
Son of Siva.
The god of success, culture and the arts.

เสาชิงช้า
สถานที่ประกอบพิธีในศาสนาพราหมณ์
ช่วยให้บ้านเมืองอยู่เย็นเป็นสุข
The Giant Swing
A sacred venue for Brahmin rituals.
Peace and harmony in the country.

สังข์
ที่บรรจุพระเวท น้ำที่ไหลผ่านสังข์จึงศักดิ์สิทธิ์,
อาวุธของพระวิษณุ
ใช้เสริมความเป็นสิริมงคล
Sangha (Conch)
Container of the Vedas (sacred Brahmin texts), so the water that flows through it is considered holy water. Vishnu's weapon.
Brings good luck.

พระราหู
เทวดานพเคราะห์
ช่วยสะเดาะเคราะห์ โชคลาภ การเงิน
Rahu (Neptune)
God of Navagraha (the nine planets).
Wards off bad luck. God of good fortune and wealth.

ศิวลึงค์
เทพเจ้าสูงสุดของลัทธิไศวนิกาย เทพแห่งการทำลาย
ช่วยทำลายอุปสรรคในชีวิต
Siva Linga
The highest god of Shaivism. The god of destruction.
Destroying obstacles in your life.

กระสือ
ผีผู้หญิง มีแต่หัวกับไส้ เรืองแสง ออกหากินตอนกลางคืน
ชอบมากินสิ่งสกปรกตามบ้านเรือน
Krasue
A female ghost with only a head and glowing intestines who hunts for food at night.
A Krasue eats filthy things at people's homes.

ผีบรรพบุรุษ
คือผีบรรพชนผู้ล่วงลับไปแล้ว
ช่วยคุ้มครอง ให้โชคให้ลาภแก่ลูกหลาน
Ancestor Spirits
Spirits of deceased ancestors.
Protect and bring good fortune to the current generation.

พระแม่ธรณี
เทพเจ้าแห่งผืนดิน
เพื่อความอุดมสมบูรณ์ของแผ่นดิน
Goddess Dharani (Phra Mae Thorani)
Earth Goddess.
Brings fertility to the soil.

เสด็จพ่อ ร.๕
ทรงเป็นพระมหากษัตริย์
ที่สร้างความเจริญ
บูชาด้วยของทรงโปรด
เพื่อความเจริญรุ่งเรือง
King Rama V
The King who brought modern civilization to the country.
For success, offer items of the King's preference to the statue.

พระภูมิ
เทวดาอารักษ์ สถิตในสถานที่นั้น
ทำหน้าที่ให้อยู่ จะช่วยคุ้มภัยให้แก่บ้าน
และคนในบ้าน
House Guardian Spirit
The guardian spirit of each place.
Building a spirit house for the guardian spirit will ensure the safety of the residents.

พระสยามเทวาธิราช
เทพเจ้าผู้คุ้มครองประเทศไทย
ช่วยปกป้องบ้านเมืองให้พ้นจากภัยร้าย
Phra Siam Thewathirat
The deity who protects Siam.
Protects the country from harm.

บัตรพลี
กระทงอาหารคาวหวาน
วางไว้ตรงทางแยก
เป็นการให้ทาน ผี สาง
เทวดา สัมภเวสี
Offerings
Food offerings placed at intersections or corners.
Food for divine spirits, ghosts, and hungry ghosts.

ผีปอบ
ผีพื้นบ้านของคนอีสาน ชอบเข้าไปสิงคนเป็นๆ
ผีปอบชอบกินของดิบๆ สดๆ
Phi Pob
A local Isan (North-eastern part of Thailand) ghost who likes to inhabit a living person.
Phi Pob eats raw food.

พ่อแก่
พระนารทฤาษี บรมครูแห่งศิลปะแขนงต่างๆ
บูชาเพื่อความเป็นศิริมงคล ให้กิจการงานศิลปะราบรื่น
Pho Kae (Hermit)
Narada rishi, a Vedic sage and master of various arts.
Brings good fortune and good luck in arts-related work.

จตุคามรามเทพ
พระโพธิสัตว์แห่งดินแดนทะเลใต้
ดีในทางการงาน โชคลาภ
Chatukham Rammathep
A Bodhisattva (a compassionate divine being) of the Southern Sea.
Good for work and brings good fortune.

เครื่องราง
Talismans

คด

ส่วนของพืชหรือสัตว์ที่ลักษณะเหมือนหิน
แคลัวคลาด คงกระพัน เมตตามหานิยม

Fossilized Plants or Animal Parts

Preserved remains of plants and animals from the distant past.
Protect against danger, bring invulnerability and popularity.

จิ้งจกสองหาง

จิ้งจกมีหางเป็นแฉก
ดีในทางโชคลาภ เมตตามหานิยม

Two-tailed House Lizard

A lizard with a split tail.
Brings good fortune and popularity.

กะลาตาเดียว

ความพิเศษเหนือธรรมชาติ
กะลามะพร้าวแกะสลักเป็น
รูปราหู
มหาอุตม์

One-eyed Coconut

Coconut shell carved into the
shape of Rahu (one of the gods of
the nine planets)
Invincibility.

ปลัดขิก

สัญลักษณ์แห่งความอุดมสมบูรณ์
เมตตามหานิยม ค้าขาย ป้องกันเขี้ยวงา

Palat Khik (Wooden Penis)

Symbol of fertility.
Brings popularity and good business. Protects against harm.

เอ็มกลัดโดเรมอน

ตัวการ์ตูนหุ่นยนต์แมวสีฟ้าที่มีของวิเศษมากมาย
เมตตามหานิยม

Doraemon Button

A robot cat with many magical tools.
Brings popularity.

ลูกเทพ

ตุ๊กตาสมัยใหม่ที่ผ่านการปลุกเสก
ค้าขาย โชคลาภ การงาน

Luk Thep (Spirit Child)

A contemporary doll on which a supernatural
ceremony is performed.
Good for business, wealth, and work.

เบี้ยแก้

เปลือกหอยเบี้ย บรรจุวัตถุอาถรรพ์ไว้ข้างใน
กันและแก้ลิงขั้วร้ายเสนียดจัญไร คุณไสย
ยาเบื่อ ยาเมา

Shell with reverse effects

Cowrie shell containing black magic items.
Used as protection and to undo bad luck and black magic.

ควายธนู

ควายดินเผาตัวเล็ก ปลุกเสกด้วยอาคม
ใช้ป้องกันอันตราย และทำร้ายศัตรู

Buffalo Figurine

A small earthen buffalo statue with black magic
performed on it.
Protection against danger and to attack enemies.

กุมารทอง

วิญญาณเด็กผู้ชายตายในท้องแม่ เมื่อผ่านพิธี
ปลุกเสก จะมีอิทธิฤทธิ์ให้คุณกับเจ้าของ
คุ้มครองป้องกัน ค้าขาย โชคลาภ

Kuman Thong

Soul of a stillborn boy who has undergone
a supernatural ceremony. He protects his owner.
Protection, good fortune, and wealth.

หินทิเบต

หินภูเขาไฟมีลวดลายสวยงาม
ลวดลายมีฤทธิ์ต่างกัน ช่วยเสริมดวงชะตา
ประสบความสำเร็จ

Dzi Beads

Volcanic rocks with beautiful patterns.
Different patterns come with different powers.
Generally, they bring good luck and success.

ลูกกรอก

วิญญาณเด็กที่คลอดก่อนกำหนด
แต่แม่ไม่ตาย มีกายสิทธิ์ให้คุณกับเจ้าของ
ป้องกันภัย

Luk Krok (fetus)

Soul of a stillborn fetus whose mother did not die.
He protects his owner.
Protection against harm.

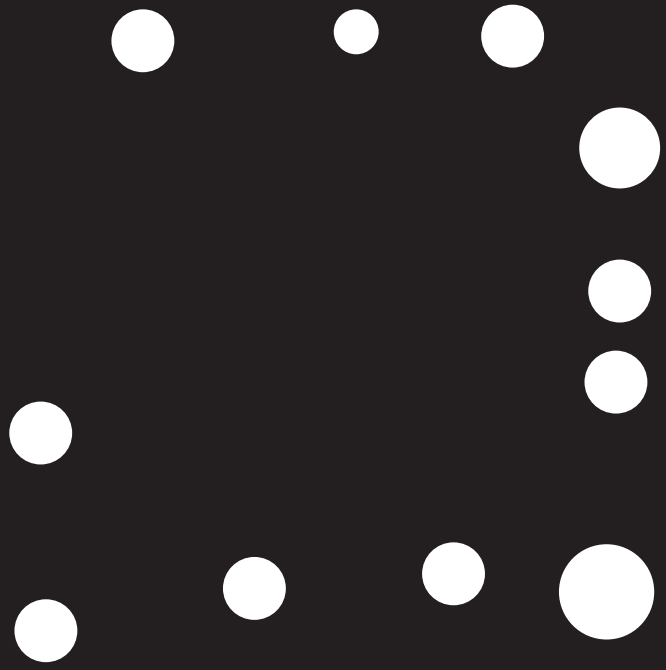

หน้าเปิดบทที่ 13

ถอดรหัส

ห้องนี้มีเรื่อง ประเพณี เทศกาล และมารยาทของไทย ใส่ไว้ในกล่อง ๓ ขนาด ภายในมีเอกสารอธิบายที่มาที่ไปของเรื่องต่างๆ มีภาพประกอบของจริงที่จับต้องได้ เล่นได้ และมีเกมที่จะทำให้เข้าใจเรื่องราวได้สนุกยิ่งขึ้น

DECODING

This gallery features Thai traditions, ceremonies, and manners in three different boxes. Each box contains a document explaining many aspects of these topics with illustrations, props, as well as fun games to help you better understand them.

๑๓

ไทยประเพณี

THAI TRADITIONS

ประเพณี เทศกาล และมารยาทไทย
ไม่ว่าจะเป็นของเก่าแก่โบร่ำโบราณ หรือของเพิ่งเกิดเมื่อวานซืน
ล้วนเป็นภาพสะท้อนชีวิตไทยที่ผกผันตามภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ความเชื่อ กาลเวลา
และแน่นอนว่าเป็นสิ่งสะท้อนดีเอ็นเอความเป็นไทยได้เป็นอย่างดี

Thai traditions, ceremonies, and manners,
whether old or recent,
are a reflection of Thai ways of life, which differ from region to region, culture to culture, and era to era.
They are a true testament of Thainess.

ยี่เป็ง
ประเพณีลอยกระทง

ประเพณีลอยกระทง

Loy Krathong Festival

ประเพณีในวันพระจันทร์เต็มดวง
ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ มีคำอธิบาย
หลากหลาย เคลื่อนไปเคลื่อนมา บ้างก็ว่า
บูชาพระพุทธเจ้า ต่อมาก็ว่า ขอขมาพระแม่คงคา
ต่อมาใช้อธิษฐานเรื่องคู่ครองความรักหรือลอย
ความทุกข์ไปกับสายน้ำ ความหมายเปลี่ยนไป
ตามยุคสมัยและผู้ใช้งาน

This festival takes place on the full moon night of the 12th month of the lunar calendar (November). The origin is still debatable – some claim it is a ceremony to pay homage to the Buddha, while others say it is to seek forgiveness from the River Goddess. Later, people began floating their krathongs to wish for a happy love life or to make their troubles float away. The purpose of the festival has changed over time.

ลอยกระทง ประเพณีของใคร?

แต่เดิมเป็นพิธีพราหมณ์ จะจุดเทียนทาด้วยเปรียง
(น้ำมันไขข้อวัว) แล้วยกโคมเทียนขึ้นเสา
เพื่อบูชา พระอิศวร พระพรหม พระนารายณ์
พอผ่านไปวันหนึ่ง ก็ลดโคมลง นำโคมนั้นไปลอยน้ำ
แต่พอไทยรับมา ก็ปรับให้เป็นพิธีอย่างพุทธ ทำ
พิธี ยกโคม ลดโคม ลอยโคม เหมือนกัน แต่เพื่อ
บูชาพระบรมสารีริกธาตุ พระเจดีย์จุฬามณี
(เจดีย์บรรจุเส้นพระเกศาของพระพุทธเจ้าใน
สวรรค์ชั้นดาวดึงส์) และบูชารอยพระพุทธบาท

Where did Loy Krathong come from?
There was ritual practiced by the Brahmins which candles coated with oil were lit at the top of a pole to pay tribute to Siva, Brahma, and Vishnu, before being brought down and floated in the river the next day. When the ceremony was adopted by Thais, it was adjusted to suit the Buddhist culture. The approach was quite similar, but the purpose was to pay tribute to Buddhist relics, the Chulamanee Chedi in heaven, and footprints of the Buddha.

ตำนานนางนพมาศสุโขทัย

สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงมีพระวินิจฉัยเรื่องนี้ว่า
“เป็นหนังสือแต่งใหม่เป็นแน่ และยังซ้ำมีความกล่าวผิด ที่จับได้โดยแจ่มแจ้งว่า
เป็นของใหม่หลายแห่ง”

The Legend of Nang Noppamas
There is a Thai legend that a royal consort of King Ram Khamhaeng of Sukhothai, named Nang Noppamas, was the first to float a krathong. Prince Damrong, one of the earliest historians of Thailand, said of the legend that Nang Noppamas must be newly invented, and some of the citations are wrong. It is evident that Nang Noppamas is recent.

ยิ้มสยาม

Siamese Smiles

คำนี้เกิดขึ้นเมื่อไหร่ ไม่แน่ชัด แต่หนังสือเรื่อง **Land of Smiles** (1935) ของ W.A.R Wood แม้จะไม่ได้พูดถึงเรื่อง ยิ้มสยามโดยตรง แต่ก็เป็นหนังสือเล่มหนึ่งที่เข้าอกเข้าใจ ความสลับซับซ้อนของชาวสยามเป็นอย่างดี

It is not known when Thailand earned the name the Land of Smiles, but the book Land of Smiles was written in 1935 by W.A.R. Wood. The book did not directly talk about Siamese smiles, but it did address the complicated question of what a Siamese person's smile could actually mean.

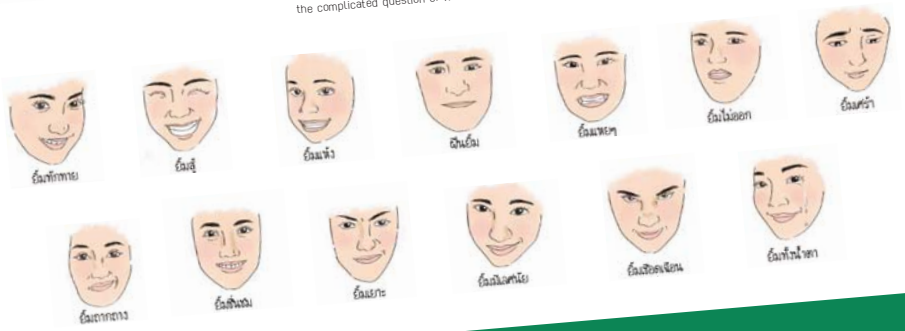

เทศกาล “วาเลนไทย”

“ValenThai” Day

โปรโมชั่นวันวาเลนไทย

เขตบางรัก แจกทะเบียนสมรสทองคำ
เชียงราย รับจดทะเบียนสมรสกลางแม่น้ำโขง
ตรัง วิวาห์ใต้สมุทร
สุรินทร์ จดทะเบียนบนหลังช้าง

“ValenThai” Promotion
Bang Rak district (“rak” means love in Thai) hands out golden marriage certificates.
In Chiang Rai, registration of marriage is done in the middle of the Khong River.
In Trang, you can wed under the sea.
In Surin, you can tie the knot while riding an elephant

ของขวัญยอดฮิต

สิ่งที่คู่รักวัยรุ่นมอบให้กันในวัน “วาเลนไทย” มากที่สุดคือ ดอกกุหลาบสีแดง รองลงมาคือช็อคโกแล็ต

Popular Gifts
The most popular gifts that Thai teenagers exchange on “ValenThai” Day are red roses and chocolates.

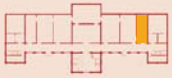

ถอดรหัส

ห้องนี้ผู้ชมสามารถเลือกชุด เครื่องประดับ ฉาก และเครื่องประกอบฉาก สำหรับถ่ายภาพบันทึกความทรงจำไว้ได้ตามอัธยาศัย เรามีภาพตัวอย่างจากอดีตที่สามารถเลียนแบบได้ หรือจะคิดเองตามใจชอบก็ไม่ผิดกติกาใดๆ

DECODING

In this gallery, visitors can choose outfits, accessories, backdrops, and props to take pictures for a keepsake. We have some old photographs for inspiration, but you are welcome to come up with your own combinations.

๑๔

ไทยแชะ

THAI STUDIO

ภาพถ่ายเป็นหลักฐานบอกความเป็นไทยได้ดีที่สุดอย่างหนึ่ง
เสื้อผ้าหน้าผม สถานที่ อุปกรณ์ประกอบ สีหน้าท่าทาง
คือรหัสไทยที่ทำให้เรารู้จักผู้คนและบ้านเมืองในยุคสมัยต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้น
ภาพถ่ายที่นี่ วันนี้ ก็เหมือนกัน
วันข้างหน้าจะกลายเป็น “จดหมายภาพ” ให้คนรุ่นต่อๆ ไป
ได้รู้จักความเป็นไทยในวันนี้ดียิ่งขึ้น

Photographs offer some of the best evidence of Thainess.
Costumes, backgrounds, props, and emotions,
these are elements of Thainess that help us understand Thai people and Thai lives in previous eras.
The pictures you are taking here today, too,
will become “photographic chronicles” for the next generation,
to understand Thainess as it is today.

สะพานไม้ข้ามคลองอัมพวา
เทศบาลตำบลอัมพวา

วัตถุจัดแสดงชิ้นสำคัญในนิทรรศการ “ถอดรหัสไทย”

Museum Siam’s Masterpieces in the “Decoding Thainess” Exhibition

เรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์จำลอง
และ เรือหางยาวจำลอง

ผลงานของ กนก ขาวมาลา
พิพิธภัณฑ์เรือไทย
สมบัติของ สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ

Model of the Suphannahong Royal Barge and
Model of a Long-tail Boat
The works of Kanok Khaomala
Thai Boat Museum
Collection of National Discovery Museum Institute

รัดเกล้าเปลว

ผลงานของ ศุภกรณ์ เกิดปัญญา
สมบัติของ สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ

“Rad Klao,” Flame-topped Headdress for Classical Thai Dance
The work of Supakorn Koedpanya
Collection of National Discovery Museum Institute

คนโท

จำลองแบบมาจากพระเต้าทองคำสลักลาย
สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก
ทำจากโลหะเงินชุบทองคำ
ผลงานของ ยงยุทธ เก้าซ้วน
สมบัติของ สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ

Gold Plated Silver Ewer
Reproduction of the 18th century gold ewer
The work of Yongyut Kaowsun
Collection of National Discovery Museum Institute

โถกระเบื้องเคลือบ พร้อมฝาทรงมัณฑ์ และ
ชามบายศรีเคลือบเขียว ลายเทพนม-นรสิงห์

จำลองแบบมาจากเครื่องเคลือบเบญจรงค์สมัยอยุธยาตอนปลาย
ผลงานของ วิรัตน์ ปิ่นสุวรรณ
ปิ่นสุวรรณ เบญจรงค์
ครูศิลป์ของแผ่นดิน พ.ศ.๒๕๕๙
ประเภทงานเครื่องเบญจรงค์
ครูช่างหัตถศิลป์ ประจำปี พ.ศ.๒๕๕๕
ศูนย์ส่งเสริมศิลป์าชีพระหว่างประเทศ
สมบัติของ สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ

Bencharong Porcelain, Bowl and Covered Jar
The works of Wirat Pinsuwan
Pinsuwan Benjarong
The Master Artisan of Thailand 2016
The Master Craftsman 2012
SACICT
Collection of National Discovery Museum Institute

ลุ้งประดับมุก

ผลงานของ เสน่ห์ แจ่มจิรารักษ์
ครูศิลป์ของแผ่นดิน พ.ศ.๒๕๕๒
ประเภทงานเครื่องมุก
ศูนย์ส่งเสริมศิลป์าชีพระหว่างประเทศ
สมบัติของ สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ

Mother-of-Pearl Inlaid Box
The work of Sane Jamjirarak
The Master Artisan of Thailand 2009
SACICT
Collection of National Discovery Museum Institute

ผ้านุ่งสมปักปูมลายนาคเกี้ยว

ผลงานของ สุรโชติ ดามเจริญ
ครูศิลป์ของแผ่นดิน พ.ศ.๒๕๕๙
ศูนย์ส่งเสริมศิลป์าชีพระหว่างประเทศ
สมบัติของ สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ

Ikat Silk
The work of Surachot Thamjaroen
The Master Artisan of Thailand 2016
SACICT
Collection of National Discovery Museum Institute

เครื่องทอง
นกสดายุประดับไหล่ และ
กำไลทองประดับอัญมณี

เอื้อเฟื้อวัตถุจัดแสดงโดย
นิพนธ์ ยอดคำปัน
ครูช่างหัตถศิลป์ ประจำปี พ.ศ.๒๕๕๕
ศูนย์ส่งเสริมศิลป์าชีพระหว่างประเทศ

Gold Ornaments
Mythical Bird for Decorating Shoulder Sash and
Gold Bracelet Decorated with Multi-color Gemstones
Collection of Niphon Yodkhampun
The Master Craftsman 2012
SACICT

คณะทำงาน

ที่ปรึกษา
จิระนันท์ พิตรปรีชา
รศ. ดร. ศานติ ภักดีคำ
รศ. ดร. ปรีดี พิศภูมิวิถี

คิวเรเตอร์
ปรามินทร์ เครือทอง

คณะทำงานด้านเนื้อหา
พาฉัตร ทิพทัส
วรกานต์ วงษ์สุวรรณ
นุชจรี ใจเก่ง
กอปร์กุศล นิละไพจิตร
กานต์ชนิต พันธุลี

ออกแบบนิทรรศการ
บริษัท หนุมาน (ไฮ-เอ็น ซัพพลาย) จำกัด
ปรีชา ราชขันธ์
ณรงค์ฤทธิ์ อำรงลักษณ์
อภิชัย อนุสรณ์
ณรงค์ฤทธิ์ สถาวรวิจิตร
รัตนะ พูนเกษม

ผลิตและติดตั้งนิทรรศการ
บริษัท ซีเอ็นไอ จำกัด (มหาชน)
โดย เสริมคุณ คุณาวงศ์ ประธานบริหาร และ
วรรณา อิศรางกูร ณ อยุธยา
กรรมการผู้จัดการฝ่ายพิพิธภัณฑ์

ออกแบบหนังสือประกอบนิทรรศการ
บริษัท บานาน่า สตูดิโอ จำกัด

บรรณาธิการภาษาอังกฤษ
นภามน รุ่งวิทู
Alexandra Denes

เอื้อเฟื้อวัตถุจัดแสดง
พระมหาราชครูพิธีศรีวิสุทธิคุณ
(พราหมณ์ ชวิน รังสิพราหมณกุล)
สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์
บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)

กองประกวดมิสแกรนด์ไทยแลนด์
บริษัท เดอะ วัน เอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด

บริษัท แมคไทย จำกัด

บางกอกดอลล์
พิพิธภัณฑ์ปานถนอม จังหวัดเพชรบุรี

ห้องเสื้อเมอเรียด แกรนด์ มอนด์
อรุณลักษณ์ ต่ายสกุลทิพย์

นิพนธ์ ยอดคำปัน
พรรณิการ์ วานิช
โฆษิต ช่วยชูฤทธิ์
ขรรค์ชัย หอมจันทร์

เอื้อเฟื้อวีดิทัศน์
บริษัท บุญรอดบริวเวอรี่ จำกัด
บริษัท ไทยซูรส จำกัด
บริษัท แสงไทยเมดิคอล จำกัด
บริษัท เอเชียออยล์ จำกัด

เอื้อเฟื้อเพลงประกอบ
คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
วิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี
จารุลินทร์ มุลิกะพงษ์

เอื้อเฟื้อภาพประกอบ
บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)
กรมการขนส่งทหารเรือ
สถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๓
บริษัท ไฟว์สตาร์ โปรดักชั่น จำกัด
บริษัท ดู เอ็นเตอร์เทนเม้นท์ จำกัด
บริษัท ซีเนริโอ จำกัด
บีบีดีโอ กรุงเทพ
กองประกวดมิสแกรนด์ไทยแลนด์

ธงชัย ลิขิตพรสวรรค์
ประเสริฐ เจิมจุติธรรม

ศรีรัฏฐ์ สมลวัลดิ์
นิรันดร์ ชุณหชาติ
จาริต เดชะคุปต์
อทิตยา ถิระโชติ
รัตติยา ไชยวงศ์
กรวรรณ ตีวาจา

บัว ศรีศิลป
ชนกานต์ ชัชวาลา
เจกิดาน์ เจริญ
ณัฐพงศ์ กิจสุวรรณ
Jay Patt Tangsirimunkong

พีระรักษ์ พิชญกุล
กิตติพงษ์ บุญธรรม
วรวิท ดาวุธ
อัครพัฒน์ กันธมาลา

บรรษมณฐ จันทร์ศิริ

ขอขอบคุณ
หอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร
กระทรวงวัฒนธรรม
หอสมุดดำรงราชานุภาพ
สำนักงานวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศูนย์บรรณสารสนเทศทางการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
หอประวัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
หอสมุดปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ห้องสมุดสยามสมาคม ในพระบรมราชูปถัมภ์
ห้องสมุดสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

นิตยสารศิลปวัฒนธรรม
นิตยสารสารคดี

แม่คำสอน สระทอง
ศิลปินแห่งชาติปี ๒๕๕๙
สาขาทัศนศิลป์ – ทอผ้า
สุรโชติ ดามเจริญ
ครูศิลป์ของแผ่นดิน พ.ศ.๒๕๕๙
ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ

ยุทธพงศ์ มีพรหม
อธิษฐ์ ฐิรกิตติวัฒน์, ห้องเสื้อเชอร์เฟส
พีรมณฑ์ ชมธวัช
อนันตศักดิ์ กุลดิลก
นัฐวุฒอ กุมมา
อรอุมา ภัคธนกนก

พิมพ์ครั้งแรก พุทธศักราช ๒๕๖๐
จำนวนพิมพ์ ๑,๐๐๐ เล่ม
First Edition 2017
1,000 Copies

ISBN

สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ
เลขที่ ๔ ถนนสนามไชย แขวงพระบรมมหาราชวัง
เขตพระนคร กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐
National Discovery Museum Institute
4 Sanam Chai Road, Phra Nakhon,
Bangkok 10200
Tel: 66 (0) 2225 2777
Fax: 66 (0) 2225 2775
www.museumsiam.org
facebook.com/museumsiamfan

สำนักนายกรัฐมนตรี okmd NDMI MUSEUM SIAM Discovery Museum

F.D.

LONG LIVE

หนังสือเรียน
ภาษาไทย

MUseum Siam
Discovery Museum